

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi”ne öğretmen ve okul yöneticilerinin katılım düzeylerini tespit etmektir. Bunun için hazırlanmış olan veri toplama aracı, ilköğretim okullarında çalışan öğretmen ve okul yöneticilerine sunulmuş; projenin *amaçlarına* ve *uygulamalarına* ilişkin katılım düzeyleri tespit edilmiştir.

Araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmış olup, çalışma evreni Kırıkkale ili merkez sınırları içindeki ilköğretim okullarını kapsamaktadır. Evren içinden şans yöntemiyle örneklem seçilmiştir. Buna göre 2004–2005 öğretim yılında 40 adet resmî ilköğretim okulunda görev yapan 100 okul yöneticisi ve 12 ilköğretim okulunda görev yapan 201 öğretmen araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmanın bulguları şu şekilde özetlenebilir:

1. Araştırmada Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenler, olumlu görüş bildirmişlerdir. Ancak, okul yöneticilerinin katılım düzeyleri ile öğretmenlerin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre, okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına istatistiksel olarak öğretmenlerden daha olumlu yaklaştıkları görülmüştür.

2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin ilköğretim okullarında uygulanmasıyla ilgili olarak okul yöneticileri ve öğretmenler olumlu görüş bildirmişlerdir. Ancak, okul yöneticilerinin katılım düzeyleri ile öğretmenlerin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre, okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına istatistiksel olarak öğretmenlerden daha olumlu yaklaştıkları belirlenmiştir.

3. Okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına katılma düzeyleriyle Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına katılma düzeyleri arasında fark olduğu, aynı farkın öğretmenler açısından da benzerlik gösterdiği görülmüştür. Buna göre okul yöneticileri ve öğretmenler, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin öğrencilerde demokrasi bilincini kalıcı hâle getirmek için uygun bir uygulama olduğunu ve projenin amaçlarına katıldıklarını belirtirken bu amaçları gerçekleştirmek için yapılan uygulamalarda bazı eksiklikler olduğunu düşünmektedirler.

ABSTRACT

The aim of this study is to explain teacher's and principal's thoughts about Democracy Education and School Councils Project (DESC) carried out in the primary schools. Prepared questionnaire, after the examining regulation related to project and taking experts opinion, applied to teachers and principals who are working in the primary schools and determined their thoughts about projects objectives.

Used survey method in this study, covers primary schools in Kırıkkale city centre. 100 principals who are working 40 primary schools and 201 teachers who are working 12 primary schools taken as sample randomly in the 2004-2005 Education and Instruction year.

The findings of the research have been summarized below:

1. Teachers and principals declared positive thoughts about DESC's objectives but found meaningful differences between the thoughts of teacher's and principal's. According to findings, statistically, it is seen that principals have more positive thoughts than teachers about DESC's objectives.

2. Teachers and principals declared positive thoughts about DESC's applications but found meaningful differences between the thoughts of teacher's and principal's. According to findings, statistically, it is seen that principals have more positive thoughts than teachers about DESC's applications.

3. It is found meaningful differences between the principal's agreement about DESC's applications. Same differences seen teachers agreement too. Therefore, teachers and principals declared that DESC is convenient practice to make student conscious of democracy and agreed about project's objectives. But they think about applications on this issue is not sufficient.

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma baş vurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

02/04./2006

Tuğba METİN

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ	IX
ÖN SÖZ	X

BÖLÜM 1

GİRİŞ	1
Problem Durumu	3
Problem Cümlesi	5
Alt Problemler	5
Araştırmanın Önemi	5
Araştırmanın Amacı	6
Sayıtlılar	7
Sınırlılıklar	7
Tanımlar ve Kısaltmalar	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Demokrasi ve Eğitim.....	9
1.1. Demokrasi Eğitiminin Verilmesinin Dayanakları	13
1.1.1. Millî Eğitim Şûra Kararları	13
1.1.2. 1961 Anayasası	15
1.1.3. 1982 Anayasası	15
1.1.4. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	15
1.1.5. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	15
1.1.6. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	16
1.2. Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimine Bakışı	16
1.2.1. Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Nedir?	17
1.2.2. İkinci Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı	20
2. Okulların Demokrasi Eğitimindeki Rolü	20
3. Demokrasinin Doğru Kavranması İçin Düzenlenen Bazı Etkinlikler	24

3.1. Kamusal Başarı Modeli	25
3.2. Okul Meclisleri	27
3.2.1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Dayanak Oluşturan Metinler	33
3.2.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Yürütülmesiyle İlgili Yönetmelik Maddeleri.....	37
3.2.3. Okul Meclislerinin Gelişmesinde Okulun Rolü	45
3.2.4. Yurttaşlık Eğitiminin Okul Meclislerine Katkısı	50
3.2.5. Okul Meclisleri Çalışmasında Yöneticilerin Rolü	54
3.2.6. Okul Meclislerini Yönetmede Yönetim Süreçlerinin Kullanılması ..	59

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	62
Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	64

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli	66
Evren	66
Örneklem	66
Örneklem Grubuna İlişkin Genel Bilgiler.....	67
İlköğretim Okulu Öğretmenlerine Ait Genel Bilgiler	67
İlköğretim Okulu Yöneticilerine Ait Genel Bilgiler	69
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	72
Geçerlik ve Güvenirlik.....	73
Verilerin Toplanması	74
Verilerin Çözümlemesi	74

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri.....	75
1.1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenlerinin Katılım Düzeyleri.....	76

1.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri	80
1.3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması	84
2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri.....	87
2.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri	89
2.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri	93
2.3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	96
3. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması	99
4. Okul Yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması	100

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç	102
Öneriler	104
KAYNAKÇA	105
EKLER	112
Ek 1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi	112
Ek 2. TÖM kararları	120
Ek 3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeği	121
Ek 4. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Sonuçları	123
Ek 5. Özgeçmiş.....	124

TABLolar LİSTESİ

TABLO	SAYFA NO
Tablo 1:Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	67
Tablo 2: Öğretmenlerin Branş Durumlarına Göre Dağılımı	67
Tablo 3:Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımı	68
Tablo 4: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	68
Tablo 5: Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	69
Tablo 6 : Okul Yöneticilerinin Görevlerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 7: Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	70
Tablo 8: İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlere ve Yöneticilere Sunulan Anketlerden Değerlendirmeye Alınanların Sayısı	71
Tablo 9: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Ölçeğinde Önermelere Katılma Derecelerine Verilen Ağırlıklar ve Bu Ağırlıkların Sınırları	73
Tablo 10. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri.....	75
Tablo 11. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri	77
Tablo 12. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri.....	81
Tablo 13. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları	85
Tablo 14: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları.....	87
Tablo 15. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri.....	88
Tablo 16. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri	89
Tablo 17. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri.....	93
Tablo 18. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları.....	97

Tablo 19: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farklılığı Gösteren t-testi Sonuçları.....	99
Tablo 20. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaç ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları	100
Tablo 21: Okul Yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaç ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları....	100

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Yurttaşlık Üçgeni..... 51

GRAFİKLER

Grafik1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı..... 67

Grafik 2: Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı..... 67

Grafik 3 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımı..... 68

Grafik 4: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı..... 69

Grafik 5: Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı..... 69

Grafik 6: Okul Yöneticilerinin Görevlerine Göre Dağılımı..... 70

Grafik 7: Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı..... 70

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın amacı, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerinin ne düzeyde olduğunu belirlemektir.

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem tanımlanmış, alt problemler belirlenmiş, araştırmanın önemi açıklanmış, sayıtlılar ve sınırlılıklar belirlenmiş, tanımlar ve kısaltmalar yapılmıştır. İkinci bölümde; demokrasi kavramı, demokrasi eğitim ilişkisi, okul meclisleri projesi, okul meclislerinde öğretmen okul yöneticisinin rolleri konularıyla alakalı olarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde; Türkiye'de ve yurt dışında tez konusuyla alakalı araştırmalar verilmiştir. Dördüncü bölümde; araştırmanın yöntemi, beşinci bölümde; bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Altıncı bölümde; sonuç ve öneriler bulunmaktadır.

Araştırma süresince değerli öneri ve katkılarıyla her zaman yardımda bulunan tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Mesiha TOSUNOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmada yardım ve değerli görüşlerini esirgemeyen hocalarım Sayın Prof.Dr. Saim KAPTAN'a Sayın Prof. Dr. Coşkun DEĞİRMENCİOĞLU'na Sayın Yard. Doç. Dr. M. Metin ARSLAN'a, Sayın Yard. Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR'e, Sayın Yard. Doç. Dr. Ayşe DEMİRBOLAT'a, Yard. Doç. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırmamın kavramsal kısmında yardımları ve görüşlerini benden esirgemeyen Recep TEZGEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim yaşantımda ve bu günlere gelmemde oldukça önemli paya sahip olan sevgili anneme, babama, aileme ve değerli hocalarıma teşekkürlerim sonsuzdur.

Tuğba METİN

Nisan-2006

BÖLÜM I

GİRİŞ

Demokrasi, sadece politik bir kavram değildir. Demokrasi, içerisinde demokratik değerleri barındıran ve bireylerin tüm hayatını etkileyen sosyal bir olgudur. (Yanıklar, Elyıldırım, 2004) Demokratik değerlerin toplumda kabul görmesi, demokrasinin ülkeye yerleşmesini sağlar.

Demokratik düzenin devam etmesi ve demokrasinin en iyi biçimde uygulanması için öncelikle demokrasinin doğru öğretilmesi gerekir. Bu amaçla toplumu oluşturan bireylere küçük yaşlardan başlayarak, demokrasinin özünün kavratılması gerekir. Okullarda verilen demokrasi eğitimiyle, öğrenciye yaşamın her alanında yaptığı seçimlerde akılcı tercihler yapma, hukuk kurallarının yaşamdaki önemini kavrama, tolerans gösterme, kitle iletişim araçları tarafından verilen bilgileri sorgulama, sosyal ve politik yaşamda etkin, katılımcı birey olma yetileri kazandırılmalıdır.

Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler, demokrasinin geliştirilmesi, yayılması ve doğru işlenmesi için etkinlikler düzenlemektedirler. Avrupa Konseyi, 1985 yılında “İnsan Hakları”nın öğretilmesiyle ilgili çalışmalara başlamış ve bu konuyla ilgili tavsiye kararları sunarak üye ülkelerin “İnsan Hakları” konusuna dikkatlerini çekmiştir. Böylece insan hakları ve demokrasi eğitimi vermek, uluslararası toplantılarda kabul edilen metinlerde sözleşmelere taraf olan ya da taraf olmasa da bu sözleşmeleri kabul eden devletler için, yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük hâline gelmiştir. (www.barobirlik.org.tr/05.05.2005) Bu tarihten sonra insan haklarıyla ilgili çeşitli projeler hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Son zamanlarda ortaya çıkan “Demokratik Yurttaşlık Eğitimi (DYE) Projesi” bunlardan biridir.

Avrupa Konseyi, DYE Projesiyle, üye ülkelerde demokratik yurttaşlık bilincinin geliştirilerek toplumda insan haklarına saygının ve demokrasi kültürünün içselleştirilmesi amacıyla 2002 yılında “Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Tavsiye Kararları”nı yayımlayarak üye ülkelere, Demokratik Yurttaşlık Eğitimi, eğitim politikaları ve reformları arasına alması konusunda çağrıda bulunmuştur. Üye ülkeler tarafından atanan Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Koordinatörlerinden oluşan bir Pan-

Avrupa iletişim ve iş birliği ağının kurulmasını da desteklemiştir. Kurulan iletişim ağıyla üye ülkelerin, DYE'yle ilgili gelişmelerden haberdar edilmesi ve ülkelerarası fikir alışverişinin sağlanması amaçlanmıştır.

Ülkemizde 2001 yılından itibaren yürütülmeye başlanan DYE Projesinin koordinatörlüğünü Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı üstlenmiştir. Talim Terbiye Kurulu, yeni öğretim programlarıyla İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi dersinin içeriğinde ve dersin öğretilmesinde bazı değişiklikler yapmıştır. Bunun yanı sıra demokrasinin ancak uygulanarak öğrenileceğini düşünerek MEB ve TBMM arasında 13 Ocak 2004 tarihinde imzalanan bir protokolle “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” uygulamaya konmuştur. Aynı yıl, önce 300 okulla pilot uygulama yapmaya karar vermiş, sonuçların olumlu olduğunu görmüştür. Bunun üzerine Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, 2004–2005 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelindeki tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokole göre yürütülmektedir. İki kurumun ortak çalışması sonucunda çıkarılan iç tüzükte;

1. Seçim Esasları
2. Meclis Komisyonları
3. Meclis Çalışmaları
4. Meclisin Vereceği Cezalar
5. Türkiye Öğrenci Meclisiyle ilgili Genel Hükümler, belirtilmektedir.

Projenin işleyişinde üç ayrı meclis bulunmaktadır. İlk önce okuldaki tüm öğrencilerin verdiği oylarla *Okul Meclisi* oluşur. Okul meclisi, aralarından bir başkan seçerek il genelinde *İl Öğrenci Meclisini* oluşturur. İl öğrenci meclisi de arasından bir başkan seçerek ili temsilen TBMM'ye İl Öğrenci Meclisi Başkanını gönderir. 23 Nisan Egemenlik Haftası'nda illerden gelen başkanlar *Türkiye Öğrenci Meclisini* oluşturarak bir hafta boyunca kendi illerindeki eğitim sorunlarını tartışırlar. Türkiye Öğrenci Meclisi, 23 Nisan'da yapılan toplantıda aldıkları kararları, Millî Eğitim Bakanı'na tavsiye niteliğinde iletir.

Problem Durumu

Türkiye’de demokrasiyi tabana yaymak ve bireyleri küçük yaşlardan itibaren demokrasi bilinciyle yetiştirmek için öğretim programları içine demokrasi eğitimi, insan hakları eğitimi konuları yerleştirilmiştir. Demokrasi, ancak yaşanılarak öğrenilir. Aksi takdirde demokrasiyle ilgili konular, öğrenciye çok sıkıcı gelir. Yapılan araştırmalar, öğrencilere uygulama yapacağı ortamlar sağlandığında soyut bir kavram olan demokrasinin somut hâle geldiği fikrini desteklemektedir. Üstündağ’ın “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Önemi*” konulu doktora tezinde yaratıcı dramının Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi* dersinin öğretimine büyük katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. (Üstündağ, 1997)

Araştırmaya konu olan Millî Eğitim Bakanlığı ve TBMM iş birliğiyle yürütülen “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ile öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren demokrasi bilinciyle yetişerek seçme-seçilme, oy kullanma, eleştirel düşünme, iş birliği, katılımcılık, kamuoyu oluşturma, demokratik liderliği benimseme gibi konulara daha duyarlı olmaları amaçlanmaktadır. (www.okulmeclisleri/meb.gov.tr) Bu nedenle proje, demokrasiyi uygulama alanı bulmak bakımından öğrencilere oldukça yarar sağlayacaktır.

Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde okul bazında öğrenci meclisleri uygulamaları vardır. Fakat bu meclisler, bölgesel bir nitelik taşırlar. Oysa Türkiye’de okullarda kurulan öğrenci meclisleri, Türkiye Öğrenci Meclisleri’nin oluşturulmasıyla bölgesel olmaktan çıkıp ulusal boyut kazanır. Projenin dünya üzerinde benzerinin olmaması, uluslararası önemini artırmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmen ve yöneticilere düşen sorumluluk da artmaktadır.

Öğrenciler, çevresindekilere büyüdüğünü ispat etmek için bazı konularda yetkinin kendilerine verilmesini isterler. Ancak yetkiyi ellerine geçirdiklerinde neyi, nasıl yapacaklarını bilemezler. (Türkmen, 2003: 25) Okul Meclisleri Projesi’yle öğrencilere okuldaki sorunları hakkında konuşma, düşünme fırsatı verilir. Böyle bir fırsatı iyi değerlendirebilmeleri için öğrencilere projenin amaçları ve kendilerine

---

* 2005 yılında öğretim programlarında yapılan değişikliklerle “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin programı yeniden düzenlenmiş ve dersin adı; “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi” olmuştur.

sunulan olanağı nasıl kullanabilecekleri hakkında bilgiler verilir. Proje uygulanarak hayata geçirilir. Ayrıca demokrasinin öğretilmesinde her şeyden önce öğretmenler sınıflarında, okul müdürleri okulda demokrasiyi uygulayarak öğrencilere örnek olurlar.

Okul, toplumun küçük bir yansımasıdır. Demokrasinin öğrenilme yeri okullar olduğuna göre okuldaki öğrenme süreci her şeyden önce çok boyutlu ve yaşantıya dönük olmalıdır. Demokrasinin yaşanılarak öğrenilmesi için TBMM modeline uygun küçük meclisler oluşturmak, demokrasinin öğrenilmesi bakımından oldukça yarar sağlayacaktır. Bu bakımdan projenin önemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin yeterli sağduyuya sahip olması gerekir.

İyi bir yönetim, örgütlerin faaliyetlerinin düzenli ve bilinçli bir şekilde yürütülebilmesini ve örgüt amaçlarına kolayca ulaşılmasını sağlar. (Başaran, 1982: 51) Öğrencilere demokrasi eğitiminin verilmesinde birinci dereceden sorumlu kişiler öğretmenlerdir. Ancak demokrasi eğitimi için gerekli ortamın sağlanması ve çalışmaların aksamadan yürütülmesinden okul yöneticileri sorumludur. Okul yöneticisinin öğretim için gerekli kaynakları sağlanması, sınıf içi etkinlikleri düzenlemesi, öğretmenlerin okula karşı tutumlarını etkileyerek daha özenli çalışmalarını sağlar. Bu bakımdan okul yöneticisi, okullarda oluşturulacak olan öğrenci meclislerinin işleyişiyle ilgili aksaklıkları gözden geçirme ve öğrencilerin daha etkili çalışmalarını sağlamakla görevlidir. Öğretmenler ise okulda öğrenci meclisi çalışmalarını yürüten kişilerdir. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin koordineli çalışması, Okul Meclisi Projesini başarıya ulaştırır, böylece demokrasi bilincine sahip bir toplum oluşur.

Bu çalışmanın amacı, okullarda uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesiyle ilgili olarak öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin katılım düzeylerini belirlemektir.

Problem Cümlesi

“Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine” resmî ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin katılım düzeyi nedir?

Alt Problemler

1. İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin;
  - a. Öğretmenlerin katılım düzeyleri nedir?
  - b. Okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?
  - c. Okul yöneticilerinin katılım düzeyi ile öğretmenlerin katılım düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlköğretim okullarında Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulanmasına ilişkin;
  - a. Öğretmenlerin katılım düzeyleri nedir?
  - b. Okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?
  - c. Okul yöneticilerinin katılım düzeyleri ile öğretmenlerin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Öğretmenlerin ilköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Okul yöneticilerinin ilköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Avrupa Konseyi, demokrasi ve insan hakları konularına büyük önem vermektedir. Türkiye, Avrupa Birliği'ne girmek için sosyal hayatında ve eğitim sisteminde değişiklikler yapmaktadır. Bu bakımdan sosyal hayatında demokrasi ve insan haklarına saygılı bireyler yetiştirmek için okullarda demokrasi ve insan hakları

konularının öğretimine yeterli özen gösterilmektedir. Ayrıca Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi uygulamaları ile demokrasi ve insan haklarına saygılı bireyler yetiştirilmesi sağlanacaktır. Bu bakımdan projenin Avrupa Birliği'ne girişi sağlamada yararı olacağı düşünülebilir.

Demokrasi kavramı, doğası gereği ancak yaşanılarak doğru bir şekilde öğrenilebilir. Çocuk, dış dünyayı öğrenmeye ailesinde başlar. Öğrenme, okulda çok boyutlu hâle gelir. Öğrenme, öğrencinin etkin katılımıyla daha kolay ve kalıcı olur. Eğer öğrencilere demokrasi etkinlikleri düzenlenerek bu etkinliklere katılma olanağı sağlanırsa öğrenciler, demokrasiyi öğrenmeye istekli olacaklardır.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin hayata geçmesiyle;

1. Aile-TBMM-okul iş birliği sayesinde demokrasi kültürü daha iyi anlaşılacaktır.
2. Kendi fikirlerine saygı duyulduğunu gören öğrenciler, farklı fikirlere saygı duymayı öğreneceklerdir.
3. Toplumda sorumluluk sahibi, karara katılan, kendine güvenen bireyler yetişecektir.
4. Ailenin çocuğundaki cevheri fark ederek çocuğunu doğru şekilde yönlendirmesi sağlanacaktır.

Geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlerimizin aldıkları demokrasi eğitiminin ülke yönetimi için ne derece yeterli olduğu ileriki yıllarda kendini gösterecektir. Proje çok yenidir; ancak önemi oldukça büyüktür. Yapılan araştırmayla, ülkenin geleceğinde söz sahibi olacak kişilerin, demokrasi bilinciyle yetiştirilmesi için okul meclislerinin ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, okullarda demokrasinin uygulama alanı yaratılarak öğrencilerde demokrasi bilincini geliştirmek ve öğrencileri, hayatlarının her alanında demokrasiyi kullanan bireyler olarak yetiştirmek amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu araştırmanın amacı; okullarda uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin ne düzeyde katıldığını anlamak, okul meclislerinin ilköğretim okullarında uygulamalarıyla ilgili olarak öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirleyip projenin daha da

geliştirilmesine katkıda bulunmak; ayrıca öğrencilerin projeden en üst seviyede yararlanmasını sağlamaktır.

Sayıtlar

1. Öğretmenlerin ve yöneticilerin, veri toplama aracına objektif olarak ve kendilerince doğru olduğunu düşündükleri cevaplar verdikleri düşünülmektedir.

2. Seçilen araştırma yöntemi ve istatistiksel çözümleme yöntemlerinin, araştırmanın amacına ve verilerin çözümlenmesine uygun olduğu kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma kapsamına Kırıkkale ili merkez sınırları içinde 2004–2005 öğretim yılında resmî ilköğretim okullarında çalışan öğretmen ve okul yöneticileri alınmıştır. Özel öğretimdeki ilköğretim okulları araştırma evreni dışında bırakılmıştır.

2. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracının istatistiksel sonuçlarından elde edilen bilgilerle sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Bu araştırmada kullanılan terimler, aşağıda tanımlandığı anlamda kullanılacaktır:

Demokrasi: Siyasi otoritenin halka ait olduğu, azınlığın katılma ve eleştirebilme hakkının bulunduğu; insan hakları ve hürriyetlerine dayalı yaşayış ve yönetim şeklidir. (Büyükkaragöz,1998)

Demokrasi Eğitimi: Demokrasiyle ilgili bilgilere ve demokratik değerlere sahip bireylerden oluşan bir toplum oluşturmak için Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Tarih, Sosyoloji, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi gibi derslerin öğretim programlarında çeşitli alt başlıklarda yer alan derstir.(Yanıklar Elyıldırım, 2004)

Demokratik Değerler: Eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, iyiyi arama, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, etkililik, dürüstlük gibi beceriler (Oğuz, 2004: 32)

Demokratik Eğitim: Bireyin kişiliğine ve onuruna saygı gösteren, cinsiyet, ırk ve mezhep farkı gözetmeksizin herkesin yetenek ve istidadına göre gelişmesine imkân sağlayan eğitimidir.(IV. Millî Eğitim Şûrası, 1991: 58)

Okul Meclisleri: İlköğretim okullarında okuyan öğrencilerin verdiği oylarla belirlediği sınıf temsilcilerden oluşan kurul. (DEOMY)

Öğrenci Meclisleri: Öğrencilerden oluşan okul meclisi, il öğrenci meclisi veya Türkiye öğrenci meclisi.(DEOMY)

Rehber Öğretmen: Öğrenci meclisi çalışmalarının düzenli yürütülmesinden sorumlu olan öğretmen. (DEOMY)

Okul Yöneticisi: İlköğretim okullarında görev yapan müdür ve müdür yardımcıları.

Öğretmen: İlköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenleri.

DEOMP: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

DEOMY: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi

DYE: Demokratik Yurttaşlık Eğitimi

İÖM: İl Öğrenci Meclisi

OÖM: Okul Öğrenci Meclisi

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TÖM: Türkiye Öğrenci Meclisi

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Demokrasi ve Eğitim

Demokrasi; halkın yapılan seçimler sonucunda kendi yetkilerini devrettiği hükûmetin, aldığı kararlarda azınlığın haklarını da göz önünde bulundurarak eşitlik, hoşgörü, insan haklarına saygılı, uzlaşmacı bir şekilde ülkeyi yönetmesidir.

Demokrasi, sadece siyasî bir rejim değildir. Demokrasinin yaşayabilmesi için toplumda demokratik değerleri içine alan sosyal yaşayış biçimi olmalıdır, yani demokratik bir toplum oluşturulmalıdır. Demokrasinin kültürle, toplumun zihniyet yapısı ve tarihî gerçekleriyle yakın ilişkisi vardır. Demokrasi kültürü, toplumda yerleştirilmeye çalışılırken o toplumun kültürel yapısı, değerler sistemi, ekonomik yapısı ve önceki sosyal hayatı göz ardı edilmemelidir. (Büyükkaragöz, 1998: 6)

Rustow, demokrasilerin oluşmasında, dört aşamadan bahseder: Ona göre ilk aşama, *uzlaşma* evresidir. Vatandaşların politik toplum hakkında şüpheye düşmemesi gerekir. Bu, demokrasinin ilk şartı olan “millî birlik” hususunda uzlaşmadır. İkinci aşama, *hazırlık* dönemidir. Ülke şartları, demokratik gelişmeye uygun hâle getirilir. Üçüncü aşama, *karar* dönemidir. Demokrasi kendiliğinden oluşmaz. Rustow’a göre gerçek bir seçim yapılarak son kararı halk verir. En son aşama, *alışkanlık* dönemidir. Burada demokrasi istikrar kazanır. Artık toplumsal çatışmalar demokratik mekanizma içinde çözülür. Böylece toplumda demokratik değerler ve kurumlar yerleşik hâle gelir. Demokrasi de istikrar kazanır. (Yılmaz, 2000) Özellikle millî birliğin oluşturulması, demokratik şartların topluma yerleştirilmesi gibi konular okulda geliştirilir. Toplumun geleceği olan gençlerin bu konularda iyi bir eğitimden geçirilmesi, demokrasiyle ilgili birçok sorunu kolayca çözmeye yardımcı olur, toplumdaki kutuplaşmaları en aza indirir.

“Demokrasinin temelini oluşturan insan haklarını koruma, demokrasinin başlıca görevi; insan hakları açısından önemli olan ve eğitimin temel ilkesini oluşturan fırsat eşitliğini sağlama da demokratik yönetimin başlıca sorumluluğudur.” (Bursalıoğlu, 1979: 12) Eğitim ortamının demokratik hâle getirilmesi, bireylerin demokrasiyi

öğrenmesini kolaylaştıracak, insan haklarına saygıyı sağlayacaktır. Geleceğin yurttaşlarının demokrasiyi bilen kişiler olması, ülkeye büyük yarar sağlayacaktır.

Gelişmiş ülkelerde sosyal, siyasal zorunluluk hâline gelen demokrasinin ilerlemesinde eğitimin rolü büyüktür. Demokrasi ve eğitim karşılıklı etkileşim içindedir. Demokrasi, önce eğitimin konuları arasına girmiştir. Demokrasi eğitimi kapsamında olan demokratik davranışların kazandırılması da eğitimin daha kaliteli olmasını sağlamıştır. “Demokratik toplumlar içerisinde, her yeni kuşak yeni bir halktır.” (Tocqueville, 1995: 13) Bu bakımdan her yeni gelen kuşağın, demokratik toplumu bir adım öne götürmesi için doğru ve bilinçli bir eğitimden geçirilmesi gerekir. Toplumsal yapıda eğitim süreciyle başlatılan değişim süreci, toplumsal yapıdaki diğer birimleri de etkilemektedir. Eğitim de diğer birimlerde meydana gelen değişikliklerin etkisinde kalmaktadır. Dolayısıyla eğitim, hem değişimi başlatan faktörlerden biri hem de değişimden etkilenen kurum olmaktadır. (Gündüz, 2005: 162)

Eğitim, istenilen hayat standartlarına ulaşmak için kullanılacak en etkili araçtır. Ülkenin kalkınmasında etkin rol oynayacak kişiler, okullarda verilen eğitimle yetişmektedir. (Johnston and Hedeman, 1994: 136) Eğer toplumda demokrasinin gelişmesini sağlayacak demokratik hayat standartları oluşturulmak isteniyorsa yarının büyükleri olacak öğrencilerin demokratik değerlerle yetiştirilerek hayata hazırlanması gerekir.

Eğitim, bir toplumda yetişmiş neslin, yetişmekte olan nesle düşünce ve davranışlarını aktarmasıdır. Bu aktarım ya kişinin kendi yaşamıyla örnek olması ya da resmî olarak hazırlanmış programlarla belli bir süreç içerisinde istendik yönde davranış değiştirmek için çeşitli etkinliklerin düzenlenmesiyle olur. (Arıbaş, 1999: 25) Bu bakımdan bazı derslerin öğretim programları içerisine konulan demokrasi eğitimi, belli bir süreç içerisinde verilmek istenirken öğretmen ve yöneticilerin okulda ve sınıflarda demokrasiyi uygulayarak öğrencilere örnek olması gerekir. Toplumun çağdaş ve demokratik bir yapıya sahip olması, eğitim kurumlarının işleyişiyle ve eğitim kurumlarında çalışan insanların gösterdiği demokratik davranışlarla mümkün olur.

Tourain’a göre; demokratik yaşayışın gerektirdiği davranışı gösteremeyen insanlarla kurulmak istenen düzen aksar. Verilecek demokrasi eğitimiyle demokratik davranışlar kalıcı hâle getirilip toplumda ortak demokrasi kültürü oluşturulmalıdır.

(Tourain, 2002: 270) Judith Karp da kültürel farklılıkların ancak demokratik toplumlar içinde çözülebileceğini ifade etmiştir. (2.Uluslararası Çocuk Hakları Konferansı)

Demokratik eğitimin amaçlarından birincisi öğrencinin *kendini tanumasıdır*. Öğrenci kişilik gelişimi sırasında kendini tanıır, bireysel haklar ve özgürlüklerinin neler olduğunu öğrenir, toplumun neresinde olmak istediğine karar verir. (Çalık, 2002: 45)

Demokratik eğitimin ikinci amacı ise *başkalarını tanımaktır*. Temelini eşitlik, özgürlük, hak, hukuk gibi değerlerin oluşturduğu demokratik sistemlerde kişi, kendi bireysel hak ve özgürlüklerini öğrenirken mensubu olduğu toplumun tarihî, ekonomik, kültür ve ahlâkî yapısında ötekinin düşüncesine ne kadar önem verildiğini, bu durumdan dolayı ülkede nasıl sorunlar yaşandığını görerek öğrenir. (Çalık, 2002: 46) Böylece toplumsal yapı içerisinde tek başına olmadığını farkına varır. Öğrenci bazen gruplardan ayrı, bazen de gruplarla birlikte hareket etmesi gerektiğini anlar. Grupla hareket edilmesi gereken durumlarda, karşısındakini tanıyarak karşısındakinin de kendisi gibi birtakım haklarının olduğunu bilir. Karşısındakinin haklarını ihlâl etmeden belirledikleri amaç uğruna mücadele etmek gerektiğini öğrenir.

Öğrenci, kişiliği oluşurken kendi akranlarından etkilenir. Toplumda “öteki”lerin ve ötekilerin de düşünce ve haklarının olduğunu bilerek yetişmesi için okullar oldukça önemlidir. Okullar, farklı sosyo-kültürel çevrelerden gelen kişilerin oluşturduğu bir topluluktur. Bu toplulukta her öğrenciye geldiği yere bakılmaksızın aynı şekilde muamele edilir. Böylece okulda kendisine ve kendi düşüncelerine ötekilerin düşüncesi kadar değer verildiğini gören öğrenciler, ötekine benzemeye çalışmazlar. Okullarda öncelikle öğrencinin düşüncelerini rahatlıkla söylemesini sağlamak için gerekli ortam oluşturur. Böyle bir ortamın varlığını hisseden öğrenci, düşüncelerinin takdir edileceğini varsayarak kendi fikirlerini başkalarıyla paylaşmak konusunda çekimser kalmaz. Bunun sonunda toplumda birbirine benzemeyen özgün bireyler var olur. Özgün bireylerin özgün fikirleri vardır. Özgün fikirler de gelişmeyi ve ilerlemeyi beraberinde getirir.

Bir organizasyonu ayakta tutan belli kurallar vardır. Devlet için düşünüldüğünde, toplumu düzenleyen kurallar yasalardır. Anayasalar, devletin temel yapısını örgütlemesi ve örgütü düzenleyen kuralları koyması bakımından önemlidir. Bu kurallara uyulması veya kuralların etkili olması bakımından da demokrasi eğitimi oldukça önemlidir.

Demokrasi eğitimi, ailede başlayıp okulda gelişir, devlet yönetiminde kendini gösterir. Bu bakımdan önce bireyler, sonra toplum açısından önem arz eder. Bu düşünceyle demokrasi eğitimi, siyasal bilim ve eğitim bilimlerinin çakıştığı alandır. (Büyükkaragöz, 1998: 11) Demokrasi bilinciyle yetişmiş kişiler ilerde siyasal alanda boy gösterdiklerinde demokrasinin uygulanmasında sorunlar yaşanmayacaktır.

Demokratik davranışların kazanılmasında önceki yaşantının çok etkisi vardır. Eğer kişinin aileden getirdiği demokratik değerler yoksa, nötr durumdaysa, okulda demokratik davranışları oluşturmaya yönelik yöntemler kullanılır. Eğer olumsuz tutum varsa öncelikle bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik yöntemler kullanılır. (Oğuz, 2004: 21) İnsanlarda, demokrasiyle ilgili davranışların geliştirilmesinde ailesinden başka iletişim araçlarına, sosyal gruplara da çok iş düşer. Siyasal sistemimizde demokrasiyi benimsediğimize göre, toplumda herkesin demokrasiyi geliştirmek için elinden geleni yapması gerekir. Bu bakımdan okul ile sayılan diğer grupların sürekli iş birliği içinde olması, demokrasinin öğretilmesi ve kalıcı hâle gelmesi açısından önem taşımaktadır. Kişi okulda öğrendiği demokrasinin uygulanış şeklini ailesinde, iletişim araçlarında ve sosyal gruplarda ne kadar çok görürse demokrasiyi de o oranda benimseyip uygulamaya istekli olacaktır. (Büyükkaragöz, 1990: 7)

Demokrasiye karşı olanlar, toplumdaki insan kalabalıklarının kamu politikasında yer alamayacak kadar cahil olduklarını, eğitimsiz ve dar görüşlü olduklarını söylerler. (Beetham & Boyle, 1998: 3) Demokrasiye karşı olanların görüşleri ancak okullarda verilen eğitimin kaliteli olmasıyla çürütebilir. Böylece kişiler, eğitim hayatı boyunca demokrasi hakkında doğru bilgiler elde edecektir. Öğrenciler, okullardan mezun olup devlet yönetimine katıldıklarında, demokrasi hakkında cahil ve bilgisiz olmadıklarını yaptıkları işlerle ispat edebileceklerdir.

Demokrasiyle yönetilen toplumlarda “demokrasiyi bilmesi gereken kişiler, sadece siyasî liderler olmalı” düşüncesi çok yanlıştır. Çünkü demokrasinin yaşaması, toplumdaki kişilerin hayatın her alanında demokrasiyi uygulamasına bağlıdır. Bu bakımdan toplumdaki her bireyin demokrasi eğitiminden geçirilmesi ve bireylerde demokrasi bilincinin oluşturulması gerekir.

Demokrasinin modern toplumlar için anlamının farkına varan yöneticiler, Cumhuriyet Dönemi’nden itibaren anayasalar ve millî eğitim şûralarında demokrasi eğitiminden söz etmişlerdir. Eğitim programlarına, anayasalara demokrasi eğitimi ve

demokratik değerlere ilişkin maddeler koymuşlardır. Ancak okullarda demokrasi eğitimi çok yüzeysel verildiği, uygulamaya dönük işlenmediği için sevimsiz bir ders olarak görülmektedir.

1.1. Demokrasi Eğitiminin Verilmesinin Dayanakları

Atatürk, “Demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırır. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren de demokrasi fikri mukavemet edilemez bir kuvvet ve cereyan hâlini almıştır.” sözleriyle demokrasinin bir toplum için önemini anlatmak istemiştir.

Modern yaşama önem veren her toplum demokrasiye, demokrasinin sağladığı özgürlük ve haklara önem verir. Demokrasi doğru bir eğitimle güç kazanır. Devlet, vatandaşlarına demokrasi eğitimini vermek için hem eğitim programlarını hazırlayan hem de eğitimi verecek kişilerin demokrasiyi özümsemiş, demokratik değerlere sahip bireyler olmasına dikkat etmelidir. (Yanıklar, Elyıldırım, 2004: 28)

Ülkemizde, Cumhuriyet tarihinden itibaren özellikle 1921, 1924 Anayasalarına devletin yönetim şekliyle ilgili hükümler konularak demokrasinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim şeklinde hâkim unsur olduğu belirtilmiştir. Daha sonraki anayasalar ve özellikle eğitim şûralarında, demokrasi bilincinin küçük yaşlardan itibaren oluşturulması için demokrasi eğitimine önem verilmesi gerektiğine değinilmiştir.

1.1.1. Millî Eğitim Şûra Kararları

Özellikle 1924 Anayasası'ndan sonra eğitim alanında ciddi gelişmeler olmuştur. 17 Temmuz 1939 yılında ilk kez Millî Eğitim Şûrası yapılarak eğitimle ilgili sorunlar görüşülmüştür. Sonrasında oluşturulan şûralarda eğitimle ilgili sorunlara çözüm yolları aranmıştır. Şûra kararlarından bazılarının demokrasi eğitimiyle bağlantıları şu şekildedir (Büyükkaragöz, 1990):

I. Millî Eğitim Şûrası'nda orta dereceli okullarda “Kooperatif” kurulmasına ilişkin karar, demokrasi eğitimi açısından önem arz etmektedir. Öğrenciler bu sayede iş birliğini, dayanışmayı ayrıca birbirlerine karşı sevgi, saygı, hoşgörüyü de öğrendiğinden demokratik değerlerin gelişmesinde kooperatiflerin işletilmesi önemli rol oynamaktadır.

II. Millî Eğitim Şûrası'nda “okullarda ahlâk eğitimi”nin geliştirilmesi ile ilgili madde, demokrasi eğitimine dolaylı bir katkı sağlamıştır. Çünkü insanlarda

oluşturulacak ahlâk anlayışıyla toplumda nasıl davranılacağı, örf, âdetler öğrenilecektir. Kişilerde doğru yönde tutum ve inanç değişiklikleri oluşacaktır.

III. Millî Eğitim Şûrası'ndaki "Okul-aile arasında iş birliği sağlanması için gerekli tedbirler alınması" kararı demokrasi eğitiminin okulla sınırlı kalmamasını sağlamıştır. Demokrasi eğitimi oluşturulan demokratik değerler ailede başlar, okulda sistemli olarak şekillendirilir. Ailede demokratik bir ortam olmayınca, çocuk boyun eğmeye alışır. Kendine güveni oluşmadığı için düşüncelerini ortaya koymaktan korkar hâle gelir.

Bilinçli bir toplum, okullar sayesinde oluşacaktır. Okulda demokratik değerlerle yetişen öğrenciler, aile kurduklarında demokratik davranışlar gösterecek, yetiştirdikleri çocuklar, okulla ev arasında farklılıklar yaşamayacaktır. Böylece okullarda verilen demokrasi eğitiminin kalitesi artacak, bir sonraki kuşağın demokrasi bilinci açısından daha nitelikli yetişmesi sağlanacaktır. (Büyükkaragöz, 1990)

Demokrasi, devam eden bir süreç olup gelişmesi zaman almaktadır. Bu nedenle her kuşak üzerine düşeni yapmalı ve demokrasiyi geliştirecek etkinlikler düzenlenmelidir. Genç nesillerin demokrasi hakkında doğru bilgiler edinmesi, ileriki kuşaklara da fayda sağlayacaktır. (Aygüneş, 2004: 32)

IV. Millî Eğitim Şûrası'nda "eğitim-öğretimde demokratik esasların gözden geçirilmesi" hükmü okullarda verilen demokrasi eğitiminin yeniden yapılanması ve demokratik ortamların oluşturulmasını sağlamıştır. Eğitim- öğretim programları yeniden gözden geçirilerek okullarda demokrasi eğitimi verilmeye başlanmıştır. Ancak harcanan çabalara rağmen ne yazık ki siyasal rejim olarak benimsediğimiz demokrasi için verilen eğitim yeterli değildir.

Daha sonra toplanan şûralarda demokrasi eğitimiyle direk bağlantılı kararlar alınmamıştır. Ancak eğitimden herkesin eşit ölçüde yararlanması ve daha nitelikli eğitim sunulması için gereken düzenlemeler yapılmıştır. Eğitimle ilgili her türlü iyileştirici düzenleme, öğrencilerin eğitimden en üst düzeyde yararlanmasını sağlar. Dolayısıyla öğrencilerin daha kaliteli eğitim alması, insan hakları ile bağlantılı olduğu için şûra kararlarının çoğunun demokrasi eğitimine katkısı olduğu söylenebilir.

1.1.2. 1961 Anayasası

1961 Anayasası'nda insan hakları konusuna ağırlık verilmiştir. Kişinin haklarının kendine ait olduğu ve kimsenin kişi haklarına dokunamayacağı açıkça belirtilmiştir. 1961 Anayasası'yla birey ön plana çıkmıştır. İnsan haklarını bilen kişi, kendine güvenecek, başkalarına saygı duyacaktır. Toplumsallaşma süreci içinde birbirine saygı duyan, hoşgörülü bireyler ortaya çıkacaktır. Bu bakımdan 1961 Anayasası'nın böyle bir başlangıca vesile olması oldukça önemlidir.

1.1.3. 1982 Anayasası

1982 Anayasası'nda, herkesin kanun önünde eşit hakları olduğu ve bu haklara dokunulamayacağı, kişilerin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan engellerin kaldırılıp toplumun gelişmesi için gereken şartları oluşturacak ortamın hazırlanması, herkesin düşünce ve inançlarında özgür olduğu, her ne sebeple olursa olsun düşünceleri yüzünden insanların ayıplanamayacağı, düşünce ve inançlarını değiştirmeye zorlanamayacağı gibi maddeler insan hakları ve dolayısıyla demokrasi eğitimiyle ilgilidir. 1982 Anayasası'ndaki insan haklarıyla ilgili hükümler, bu tarihten sonra yapılan millî eğitim şûralarında kişi hak ve hürriyetlerini koruma ve geliştirmeye yönelik kararlar almasını sağlamıştır.

1.1.4. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

7. Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen “2000’li yıllar için sağlıklı doğup büyüyen, gelişen, istismar edilmeyen, demokratik, lâik dünya görüşünü benimseyen, çağdaş, inançlara ve insan haklarına saygılı, hak ve sorumluluklarının bilincine varmış, katılımcı ve paylaşımcı, kendisini ifade edebilen ve gerçekleştirebilen, hoşgörülü ve sevecen, moral değerlere sahip, yararlı olmayı ilke edinmiş, çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmış, üretken bireylerin yetiştirilmesi” hedefi de demokrasi eğitiminin gereğini ön plana çıkarmaktadır.

1.1.5. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Eğitim sisteminin temel amacı; “Atatürk İnkılâplarına bağlı, düşünme, algılama, problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, millî kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanı yetiştirmektir.” (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, madde 675)

1.1.6. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında yer alan “*Müfredat programları, Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda demokrasiyi hayat tarzı haline getirmiş ve kalkınma bilincine sahip; Cumhuriyete ve demokratik değerlere bağlı, bunların evrensel ilkelerini yaşam tarzı haline getirmiş; insana ve insan haklarına saygılı, yaşama sevinci taşıyan, insanî dayanışmayı ve yardımlaşmayı önemseyen, bireyler yetiştirecek şekilde tasarlanmalıdır...*” ibareleri demokrasi eğitimiyle ilgilidir.

1.2. Avrupa Konseyi’nin İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitime Bakışı

Avrupa Konseyi, 5 Mayıs 1949 yılında kurulmuştur. Tüm Avrupa kıtası dâhil 46 üye ülkeden oluşur. Avrupa Konseyi’nde savunma konusu hariç Avrupa toplumunu ilgilendiren insan hakları, yasal iş birliği, sosyal uyum, eğitim, kültür ve miras gibi konular üzerinde fikir alışverişi yapılır.

Avrupa Konseyi’nin amaçları arasında; Avrupa’da demokratik istikrarın kurulmasını sağlamak, İnsan haklarını, hukukun üstünlüğünü korumak ve çoğulcu demokrasi gibi konular vardır. (www.coe.int /edc /10.05.2005)

Demokrasinin doğru işlemesi için dört unsur gereklidir. Bunlar; özgür ve adil seçim, açık ve sorumlu hükûmet, medenî ve sivil haklar, demokratik veya sivil toplumdur. (Beetham, Boyle, 1998) Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde bu dört unsurun geliştirilmesi için nasıl eğitim verilmesi gerektiğiyle ilgili düzenlemeler yapmaktadır. Bu amacını gerçekleştirmek için öncelikle 1985 yılında “Okullarda İnsan Hakları Öğretim ve Öğretimi Tavsiye Kararı”nı yayımlamıştır. Daha sonra bu kararlara paralel yeni kararlar alınmış, yeni projeler oluşturulmuştur. 2002 yılında yayımlanmış oldukları “Demokratik Yurttaşlık Tavsiye Kararı” da bunlardan biridir. (Kepenekçi, 2004)

Avrupa Konseyi, daha sonraki yıllarda bu derslerin verilmesi için eğitim sistemi içinde yeni projeler hazırlamıştır. Projeler sayesinde, toplumsal yaşamdaki karar alma süreçlerinde etkin, sorumlu, katılımcı, özgür düşünen bireylerin yetiştirileceğini ve demokratik yurttaşlık bilincinin geliştirileceğini dolayısıyla toplumda insan hakları ve demokrasi kültürünün güçlendirileceğini düşünmüştür. (www.thiak.org, 13.12.2004)

Avrupa Konseyi aldığı bir kararla 2005 yılını “Eğitim Yoluyla Avrupa Yurttaşlık Yılı” ilân etmiş ve üye ülkeler arasında bu yılın demokrasi adına verimli

geçmesi için daha önceki yıllarda yapılan projeleri hayata geçirmeyi hedeflemiştir. Avrupa Konseyi, bu doğrultuda “Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Projesi” oluşturmuştur.

1.2.1. Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Nedir?

Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Projesi (DYE), Avrupa Konseyi’ne üye ülkelerin devlet ve hükûmet başkanları tarafından 10–11 Ekim 1997 tarihinde Strasbourg’da yapılan Avrupa Konseyi İkinci Zirvesi’nde oluşturulmuştur. DYE Projesiyle; gençlerin ve yetişkinlerin demokratik hayatta aktif olarak yer almaları, toplum içindeki haklarını kullanmaları, sorumluluklarını yerine getirmeleri amaçlanır. Projeyi, Avrupa Konseyi’nin diğer sektörlerinin de katılımıyla “Yurttaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Birimi” (Eğitim Müdürlüğü) yürütür. (www.coe.int/edc 10.05.2005)

Proje iki aşamadan oluşur.

1. Aşama, 1997- 2000 yıllarını kapsar. Bu aşamada, aktif ve sorumluluklarını bilen bir yurttaş olmak için gereken değer ve becerilerin saptanması ve becerilerin nasıl kazandırılacağı belirlenmiştir. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın iş birliğiyle uzmanlar, uygulayıcılar, diğer hükûmetler arasında geniş iletişim ağı kurulmuştur. Okul ve toplumda yurttaşlık eğitimi çalışmalarıyla ilgili analizler yapılmıştır.

2. Aşama, 2001–2004 yıllarını kapsar. Bu aşamada, 1997–2000 yılları arasında elde edilen sonuçların, somut uygulamalara ve politikalara aktarılması amacıyla DYE politikaları oluşturulmuş, iletişim ağları kurulmuştur.

Avrupa Konseyi, üye devletlere, DYE’ni eğitim politikaları ve reformları arasına alması konusunda çağrıda bulunmuştur. Ayrıca Avrupa Konseyi, üye ülkeler tarafından atanan DYE koordinatörlerinden oluşan bir Pan- Avrupa iletişim ve iş birliği ağının kurulmasını desteklemiştir. Avrupa Konseyi, demokrasi ve yurttaşlık bilinci oluşturma seminerleri düzenlemiş, öğretmenlerin eğitimine yönelik etkinlikler organize etmiştir. (www.coe.int/edc/ 10.05.2005)

DYE’nin verilmesinin sebepleri şunlardır:

1. Toplumda ulusal bilincin geliştirilerek vatan sevgisinin verilmesi. Böylece büyüyen dünyada ulusal kimlikle ilgili karışıklığın giderilmesi.

2. Vatandaşların kanunlardan haberdar edilerek kanuna uymayanların sayısının azaltılması. (Özellikle İngiltere’de bazı gençlerin anti sosyal olmasının, ileride ülke için

tehlike yaratacağından endişe duyan hükûmet, yurttaşlık eğitiminin daha bilinçli verilmesini öngörmektedir.)

3. Vatandaşların demokratik faaliyetler hakkında bilgi sahibi edilerek demokratik faaliyetlere katılımının sağlanması.

4. İnsanların, hak ve sorumluluklarının ne olduğuyla ilgili net bilgisi olan yurttaşlar olarak yetiştirilmesi.

5. Toplumsal bağları geliştirip, ırkçılığın önüne geçilerek toplumsal dayanışmanın oluşturulması.

Öğrencilere verilen yurttaşlık eğitimi sonrası öğrendiklerini uygulayacak alanların oluşturulması gerekir. Böylece öğrencilerin, yurttaşlığa dair bilgilerini pekiştirmesi sağlanır. Öğrencilerin okullarda yurttaşlık provaları yapmaları, gerçek hayatlarında yurttaşlık görevlerini yerine getirmelerini kolaylaştıracaktır.

Ülkemizde 2001 yılında yürütülmeye başlayan bu projenin koordinatörlüğünü Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı üstlenmiştir. Projenin, başlıkları “öğretim programlarının yeniden yapılandırılması”, “eğitsel materyaller üretilmesi”, “öğretmen yetiştirme”, “mevcut mevzuatın incelenmesi”, “okullarda yeni oluşum yapılarının kurulması”, “uluslararası seminer düzenlenmesi”, “insan hakları konusunda kamuoyunun duyarlılığının sürekli kılınması” olan alt projeleri vardır. Proje ile ilgili çalışmalar 2004 yılında yeni bir “Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Ulusal Komitesi”nin kurulmasıyla daha işler hâle gelmiştir. (<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr/13.12.2004>)

Projenin alt başlıkları için yapılan çalışmalara bakıldığında; en büyük değişimin öğretim programlarında yapıldığı söylenebilir. Öğretim programlarında demokrasi ve insan hakları konularına oldukça ağırlık verilmiştir. Her dersin içine “insan hakları ve demokrasi” ara disiplini konulmuştur. Bu sayede dersler, yeri geldikçe insan hakları ve demokrasi konusuyla ilişkili olarak işlenmeye başlamıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin bu konuyla ilgili farkındalıklarının artırılması için çeşitli tarihlerde hizmet içi eğitim kursları düzenlenmekte, bunlardan birkaç tanesi uluslararası boyut taşımaktadır.

16 Ekim 2002 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından “Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Tavsiye Kararları” kabul edilmiştir. Bu tavsiye kararlarıyla, üye devletlerin insan hakları, çoğulcu demokrasi hakkında daha duyarlı

olmasını sağlamak ve demokratik yurttaşlar yetiştirilmesinin ülke geleceği açısından önemine dikkat çekmek istenmiştir.

1.2.1.1. Avrupa Konseyi DYE Tavsiye Kararları

“Konsey, ülkelerin eğitim politikalarını yeniden gözden geçirerek ülkelere, demokratik ilkeler doğrultusunda eğitim sistemlerinde gerekli düzenlemelerin yapılmasını önerir. Bu doğrultuda yapılması gerekenler şöyle sıralanır:

1. Eğitim etkinliklerinin içine demokratik esaslar yerleştirilerek, kişilerin toplum içinde, kendi yaşantısı aracılığıyla başkalarının haklarına saygı duymayı, olaylara seyirci kalmamayı öğrenmesi sağlanmalıdır.

2. DYE verilerek, demokratik toplumların oluşması ve güçlenmesinin önündeki en büyük engel olarak görülen, yabancı düşmanlığı, saldırgan millîyetçilik, azınlıklara karşı hoşgörüsüzlük ve sosyal dışlamanın önüne geçilecektir.

3. DYE’nde, politikaları oluşturmada ve uygulamada sivil toplum örgütlerinin, kamu ve özel kuruluşların organize şekilde çalışması, DYE’ne informal yoldan katkı sağlar.

4. Demokrasi eğitimi verilirken demokratik unsurlar, tüm derslerin öğretim programlarına yerleştirilerek disiplinler arası yaklaşım benimsenmelidir.

5. Çok kültürlü uluslarda farklı düşüncelere saygı duyulması öğretilmelidir. Böylece bir arada yaşamının kuralları öğretilerek hoşgörüsüzlük, saldırganlık vs’yi ortadan kaldırmayı amaçlayan eğitim yaklaşımlarını ve öğretim yöntemlerini uygulamak için ortam sağlanır.

6. Demokratik eğitim etkinlikleri yapılırken, öğrenme ortamında demokratik iklimin oluşturulması, eğitim personelinin aileye kadar herkesin etkin katılımın sağlanması gerekir. Bunun için de eğitim personelinin hizmet içi eğitime tâbi tutularak demokrasi eğitiminin önemi hakkında bilinçlendirilmesi gerekir.

7. Demokratik toplumları güçlendirmek için tüm vatandaşların, sorumluluklarını bilerek yönetime eşit şartlarda ve etkin katılımı sağlanmalıdır.” (Avrupa Konseyi Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Tavsiye Kararları, 2002)

2005 Eğitim Yoluyla Yurttaşlık yılı, 13–14 Aralık 2004’te Sofya’da başlamıştır. Yılın hedefleri şu şekildedir:

1.Yurttaşlığın gelişmesinde eğitimin ne kadar önemli rol oynadığına dikkat çekmek.

2. Üye ülkelerin projeyi benimsemeleri ve sahip çıkmalarına fırsat sunmak.

1.2.2. İkinci Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı

2. Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı Victoria, British Columbia, Kanada'da Victoria Üniversitesi'nde bulunan Çocuk Hakları ve Gelişimi Enstitüsü'nce 18–22 Ağustos 2001 tarihleri arasında düzenlenmiştir.

Konferansta, eğitim yoluyla çocukların tam gelişiminin ve çocuk haklarının desteklenmesi ve haklara saygının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Konferansın temel amacı "Yeni Bin Yılda Bir Barış, Demokrasi ve İnsan Hakları Kültürü Yaratmak" tır. Bu amaç doğrultusunda Konferansta, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin maddeleri üzerinde konuşulmuştur.

Dört gün süren konferansta “eğitimde karşılaşılan zorluklar”, “eğitimin artan önemi” ve “haklarını kullanan çocukların gerçek anlamda olaylara katılım ihtiyacı” üzerinde durulmuştur. Ayrıca konferansta demokrasi eğitiminin gereğiyle ilgili bazı konuşmacılar şunları söylemiştir:

Roger Hart, (Çocuk ve Çevre Merkezi, New York Üniversitesi, A.B.D.) çocuk katılımının önemine değinerek çocuklara demokrasiyi öğretmek için onlara sahip oldukları hakları kullanabilecekleri yaşam deneyimleri kazandırmanın gerekliliğine işaret etmiştir.

Nandana Reddy, (Çalışan Çocuklar Bölümü, Hindistan) eğitimin çocukları hayata hazırlaması gerektiği ve çocukların demokrasiyi, demokratik olmayan ortamlarda öğrenmesinin mümkün olamayacağı üzerinde durmuştur. Ayrıca çocukların kendilerinin oluşturdukları organizasyonlarda görev almalarının, çocukların haklarını kullanmayı öğrenmeleri açısından önem taşıdığını vurgulamış ve öğrenme sürecinde çocuklarla yetişkinlerin iş birliği içerisinde olması gerektiğini belirtmiştir. (İkinci Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı, 2001)

2. Okulların Demokrasi Eğitimindeki Rolü

Toplum sürekli gelişim ve değişim hâindedir. Artık, politikayı biçimlendirmiş olan inançlar, taahhütler ve bağlantılar geride kalmıştır. Sosyal ağırlık merkezi, bilgi

işçisine kaymıştır. (Druker, 1992: 21) Bütün gelişmiş ülkeler, ticaret sonrasında bilgi toplumu hâline gelmiştir. Dolayısıyla bu şartlardan eğitim örgütleri de etkilenmiş, okulların önemi artmıştır.

Okul, gencin yetişkin olarak oynayacağı rolü kabullenmesinde, işe girmesine hazırlamada, toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin kazandırılmasında, geleneklerde, inançlarda, toplumda yaşamak için gereken yetenekleri geliştirmede ve genci gerekli konumlara getirmede bir araç olarak görülmektedir. (Özdemir, 2000: 19)

Emile Durkheim, ulusu bir arada tutan ahlakî kuralların, okullar tarafından beslendiğini belirtir. Ona göre okulların en önemli fonksiyonu, bireyleri sosyalleştirerek toplumun millî özelliklerini koruyan üyesi haline getirmektir. (Özdemir, 2000: 17) Okulun sosyalleştirme görevi, her topluma göre farklılık gösterir. Fakat öğrencinin öğretmen ve yöneticilerle ilişkileri sonunda bazı bilgi ve becerileri ve davranış kalıplarını kazanması gerektiği herkes tarafından kabul görmektedir.

Öğrencilere, davranış kalıplarının çoğu okula gelmeden önce ailesi tarafından kazandırılır. Kötü davranış kalıplarının okul tarafından giderilmesi çok zordur. Okul, bu davranış kalıplarından iyi olanları pekiştirmek, kötü olanları gidermek zorundadır. (Türkmen, 2003: 25) Burada önemli olan öğrencinin kendi yeteneklerinin farkına varması, kendini tanımasıdır. Kendini tanıyan çocuğun davranışlarını istenilen yönde değiştirmek daha kolaydır.

Bireyin ileriki hayatında demokratik ve çağdaş olmayan tutumlar geliştirmesine engel olmak için demokrasi bilinci çocukluk yıllarından itibaren içselleştirilmelidir. Bu nedenle demokratik değerlerin kazandırılmasında okulda geçirilen zaman ve toplumsal ilişkiler önemli rol oynar. Eğer demokrasi bilinci içselleşmezse, kişi her türlü davranışı kendine yararı yönünde yapacak, yasa, yönetmelik ve kuralları önemsemeyecektir. (Bademci, 2002: 24) Böylece toplumda düzeni sağlayan insan hakları da ihlâl edilmiş olacaktır.

İnsanın temel hak ve hürriyetlerini içeren haklar, bütün bireylere tanınması istenen ideal hakların tümünü kapsamaktadır. Bu haklar; kişi özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, seçme seçilme hakkı, hayat hakkı ve öğrenim özgürlüğüdür. İnsan haklarının korunması için demokrasinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi gerekir. Demokrasinin sağlıklı işlemesi için ise eşitlik, adalet, özgüven, güvenlik, barış gibi demokratik haklar benimsenmelidir. Demokratik hakların benimsenmesi, demokrasiyi etkiler. Demokrasinin

sağlıklı işleme ise insan haklarının korunması açısından önemlidir. Bu bakımdan demokratik hakların, insan hakları açısından önemi büyüktür. Ne yasama ne de yargı organları bireyde demokrasinin temelini oluşturan insan haklarına saygıyı içselleştiremez. Bu organlar ancak insan haklarını koruyabilirler. Okullarda verilen demokrasi eğitimi, insan haklarına saygının içselleştirilmesini sağlar.

Demokrasinin 21. yüzyılın ideal yaşam biçimi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bireylerden demokrasinin sadece bir yönetim şekli olmadığını anlamaları, toplumsal eşitsizlikleri, ahlaksal haklar adına dengelemek üzere kullanılan bir araç olduğu, (Tourain, 2002: 10) herkesin karşılıklı hak ve sorumluluklarının olduğu, birbirlerinin düşünce ve haklarına saygı göstermelerinin gerektiği bir yaşam biçimi olduğunu benimsemeleri beklenir. (Kıncal, 2002: 31)

Kofi Annan'dan aktaran Cılga, toplumsal değişimin itici gücü olan eğitimin, insan haklarının ve demokrasinin geliştirilmesinde, çevrenin korunmasında ve nüfus artışının denetlenmesinde en önemli etmen olduğunu belirtmektedir. (Cılga, 2001: 2)

Demokrasi, hiçbir çaba gösterilmeden kendiliğinden öğrenilebilen, kendi kendini geliştiren bir mekanizma değildir. O yüzden gençlere doğru bir demokrasi eğitimi verilmesi gerekir. Yoksa bireyler açık ve net anlamadıkları demokrasiyi yaşatma ve geliştirme girişiminde bulunmayacaklardır. (Yanıklar, Elyıldırım, 2004: 28)

Demokrasi eğitimi verilirken öğrencilere, demokrasiyi benimseyen toplumların bu evreye gelmeden önce hangi aşamalardan geçtiği, sorunları yenmede ne gibi yöntemler kullandıkları anlatılır. Böylece öğrenciler, dünya üzerinde demokratikleşme sürecinin nasıl işlediğini öğrenirler. Ayrıca demokrasinin diğer politikalar karşısındaki güçlü yönlerini de daha kolay algılayabilirler.

Çocuklar ve gençlerle çalışan çocuk uzmanlarının bile çocukların, belli haklara sahip olduklarını göz ardı ettikleri, onlara demokratik bir ortam hazırlamaya istekli olmadıkları söylenebilir. (Değirmencioğlu, 2004: 35) Oysa yarınlarımız, bugünün çocukları ve gençlerine bağlıdır. Okul çağlarında demokratik değerlerle yetişmeyen gençler, büyüdükleri zaman demokratik bir toplumun oluşturmaya istekli olmayacaklardır.

Bireyin, kendisini tüm yönlerden geliştirebilmesi; yaşadığı çevreyi, toplumu ve dünyayı kavrayabilmesi, sorunlarına ilgi duyup çözümüne düşünce ve çalışmalarıyla katılması, toplumda etkin ve yararlı bir rol oynayabilmesi ve bu amaçla sorumluluklar

üstlenebilmesi, öncelikle öznesi olduğu tüm hak ve özgürlükleri öğrenerek "hak bilinci" edinmesine bağlıdır. (Rowe & Breslin, 2005) Bireyin hak bilincini oluşturması, okullarda verilen eğitim sayesinde olacaktır.

Gerzon'a göre, demokrasiyi öğretmenin yolu onu uygulamaktır. Gerzon, hoşgörü, saygı, bir başkasından öğrenmeye gönüllü olmak gibi demokratik ulusları güçlendiren değerleri okulda öğrenmek gerektiğini söyler. (Gerzon, 1997: 39) Rifkin ise, gelecek kuşakları hazırlamanın okul ve toplum arasındaki bağlantılarla gelişeceğini söyler. (Rifkin, 1997: 54)

Demokrasinin temelini oluşturan hoşgörü, iş birliği, kendine ve başkalarına güvenme gibi değerler, demokratik toplumda herkesin kazanması gereken değerlerdir. Bu değerler, bilgi aktarımı veya yaşayarak öğrenilebilir. Ancak en sağlıklı, çocuğun bilgiye yaşayarak ulaşmasıdır. Küçük yaşlardan itibaren oluşturulmaya çalışılan değerler, ileride bireyin tutumunu oluşturur. (Oğuz, 2004: 21) Eğitim sistemi içerisinde demokratik değerlerin içselleştirilmesiyle kişiler, birbirlerinin haklarına saygı gösterecektir.

Demokrasi, doğası gereği yaşanılarak öğrenilir. Eşitlik, yaşama saygı, adalet, iş birliği, özgüven, barış, gelişim, güvenlik, mükemmellik ve etkililik başlıca demokratik değerlerdir. Bu değerler, duyuşsal alanla ilgilidir. (Oğuz, 2004: 21) Kişilerin hayatlarında demokratik değerleri kullanmaları veya kullanmamalarından duyuşsal hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı anlaşılabilir. Ancak öğrencilere demokrasiyle ilgili temel bilgiler (bilişsel alan hedefleri) verilmeden, duyuşsal alandaki özelliklerin istenilen düzeyde gelişmesi beklenilmemelidir. Bu yüzden bilişsel alanla ilgili bazı özellikler kazandırılırken duyuşsal alandaki hedeflerle bağlantısına dikkat edilmesi gerekir. Demokrasiyle ilgili bilişsel alan hedefleri, okulda derslerde kazandırılır. Duyuşsal alan hedeflerinin gerçekleşmesi de yine okulda yapılacak etkinliklerle mümkün olur. Her iki alandaki hedef birbiriyle bağlantılı yürütüldüğünde başarı sağlanır. Okullar, toplumun bir yansımasıdır. Okuldaki başarılı bir eğitim, topluma yansır, demokrasinin hayatla bütünleştirilmesini sağlar.

Demokratik değerlerin öğretilmesinde tartışma, eleştirel düşünme, çözümler bulma gibi üst düzey beceriler kullanılır. Demokratik değerlerin öğretilmesinde sadece kitaba bağlı kalındığında fikirler derinlemesine tartışılmaz. Sadece kitapta var olan bilgiler ezberlenir. (Oğuz, 2004) Bu yüzden demokratik değerlerin kazandırılmasında

sadece kitaba bağılı kalınmamalı, demokratik değerler, öğrencinin yaşamının bir parçası durumuna getirilmelidir. Kitaba bağılı kalınarak ders işlenirse demokrasiyle ilgili bilişsel alanla ilgili hedeflere ulaşılır; ancak asıl önemli olan duyuşsal alanda başarı sağlanamaz, böylece demokratik tutum oluşturulamaz.

Demokrasi eğitimini kavram ezberleterek vermek geleneksel yoldur ve mümkün olduğu kadar en son tercih edilmelidir. Okullarda öğretmenler, dersi daha zevkli hâle getirmek için dersleri anlatırken demokrasiyi günlük hayatla ilişkilendirme, bol örnek verme, tartışma ortamları yaratma, rol oynama, grup çalışmaları yaptırma gibi değişik yöntemler kullanmaktadırlar. Ancak bu farklı yöntemler bile bazen demokrasinin anlaşılması için yetmez. Çocuk, demokrasiyi kendi yaşantısında görme arzusunda olur. Demokrasiyi hayatın küçük bir parçasını oluşturarak anlatmak da mümkündür.

İnsanlar, birbirinden farklı yaratıklardır. Bu farklılık zevklerinde, görüşlerinde, bilgilerinde ve bunların sonucu olarak insanların tutum ve davranışlarında açıkça görülür. (Dilber, 1985: 42) Öğrencilerin okul çağlarından itibaren her insanın farklı olduğunu kabul etmeleri, farklı zevklerin korkutucu bir şey olmadığını anlamaları gerekir.

Demokrasi eğitimi, gündelik sınıf etkinlikleriyle bütünleştirilerek yapılır. Ders sırasında günlük hayattan örnekler vermenin yanı sıra zamanı geldikçe demokratik eylemlere yer veren etkinlikler düzenlenir. Örneğin, demokrasi için oldukça önemli olan “oy verme” davranışını geliştirmek için sınıfta öğrencilerin görüşünün alınması gereken durumlar meydana getirilerek konuyla ilgili oylamalar yapılabilir. Öğretmenler, öğrencileri takım çalışmasına yönlendirmeli, sınıf ortamında tartışma konuları açarak başkalarına düşüncelerini açıklamaları için yüreklendirmeli, öğrencinin karşı fikre saygı duyması alışkanlığını kazandırmalıdır. (Yanıklar, Elyıldırım, 2004: 27)

3. Demokrasinin Doğru Kavranması İçin Düzenlenen Bazı Etkinlikler

“Her alanda demokratik değer, tutum ve davranışların geliştirilmesi, insanın özgürlüğünü ve mutluluğunu, toplumsal örgütlenme ve nitelikli vatandaşların yetiştirilmesini, demokrasi ve insan hakları kültürünün dinamiğini oluşturur.” (Cılga, 2001: 23)

Türkiye’de resmî ve sivil toplum kuruluşları insan hakları, demokrasi ve yurttaşlık alanında çeşitli etkinlikler yapmaktadır. (Kepenekçi, 2004: 32) İlk defa 2002

yılında ülkemizde de birkaç okulda uygulanmaya başlayan “Kamusal Başarı Modeli” bu tür etkinliklere örnek sayılabilir.

Değirmencioğlu’na göre; Kamusal Başarı Modeli’yle, demokrasinin yaşanılarak öğrenilmesi sağlanır. Okullar, öğrencilerin doğrudan katılımıyla demokratikleşebilir. Bu bağlamda, demokrasi içeriden öğrenilmeli ve okulda ortak demokratik değerler üretilmelidir. Ayrıca demokrasiye sorun çözme ve sorunları ortaya çıkmadan önleme aracı olarak bakılmalıdır. (Değirmencioğlu, 2004: 35)

3.1. Kamusal Başarı Modeli

Kamusal Başarı Modeli ilk defa, 1990 yılında ABD'nin Minnesota eyaletindeki St. Paul kenti ile Hubert H. Humphrey Sosyal Politikalar Enstitüsü'ne bağlı "Demokrasi ve Vatandaşlık Merkezi" arasında gerçekleşen iş birliği sonucunda başlatıldı.

Son 10 yıl içerisinde ABD'de Kansas, Missouri, Milwaukee, Wisconsin, Mankato, St. Paul ve Minnesota'da ve Kuzey İrlanda'da projeler yürütüldü. Türkiye’de bu alanda ilk defa DYE tavsiye kararlarının da etkisiyle, 2002 yılı sonunda Kamusal Başarı Modeli oluşturuldu. (www.geocities.com/kamusalbasari)

Kamusal Başarı Modeli, kuramsal temelli demokrasinin yaşanarak öğrenilmesi gerektiğini savunur. Kamusal Başarı Modeli, birçok ülkede uygulanmış ve başarılı sonuçlar doğurmuştur. Kamusal Başarı Modeli, gençlerin ve altı yaşından büyük çocukların toplumsal yaşama katılması ve sivil girişimler içinde bulunması temeline dayanır. Herkes her yaşta yurttaşlık hakkına sahiptir ve ülkesini daha güçlü yapmak için gerekli isteğe ve yeteneğe sahiptir. (Değirmencioğlu, 2004: 36)

Bireylere fırsat verildiği takdirde toplumsal sorunlara çözüm bulmak için elinden geleni yapacaklardır. Demokrasi, tüm yurttaşların etkin katılımıyla kök salar. İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki gençler reşit olmadıkları için kamusal alanda hareket etmeleri mümkün değildir. Kamusal Başarı Modeli’nde, okul kamusal alan hâline getirilir. Okulla ilgili problemleri çözme uğraşlarının her birisi de başarı olarak düşünülür. Bu açıdan modelin adı, Kamusal Başarı’dır. (Değirmencioğlu, 2004: 36)

Çocuklar ve gençler kendileri için önemli olan sorunları görüşebilmek için bir araya gelirler. Öğrencilerin kendi oluşturdukları, ilgi duydukları, seçtikleri konularla ilgili tartışmalar yapmaları demokratik sınıfların en belirgin özelliğidir.(Oğuz, 2004: 22) Düzenledikleri toplantıların gündemi her şey olabilir. Kimse onlara hangi sorunun

görüülmesi gerektiğini dikte ettiremez. Genç veya çocuk gözünde nelerin sorun olarak algılandığı da böylece ortaya çıkar.

Çocuklar ve gençler, sorunları çözmek için belli gruplara ayrılır, her hafta belirlemiş oldukları bir koç önderliğinde, çözmeye uğraştıkları sorunla ilgili yapılabilecekleri planlar ve projeler sunarlar. Koçlar, genellikle üniversite öğrencileri olur. Koç hem çalışmaların daha kolaylaşmasını ve organize olmasını sağlar hem de okulunda öğrendiği bilgileri uygulama alanı bulur.

Kamusal Başarı Modeli'nin başarısı, tamamen takım çalışmasına ve oluşturulan demokratik ortama bağlıdır. Burada okulda verilen demokrasi eğitiminin önemi ortaya çıkar. Öğrenciler, aldıkları demokrasi eğitimiyle başkalarının da hakları olduğunu, onlara karşı hoşgörülü, saygılı olmak gerektiğini, farklı düşüncelerin korkulacak, endişe edilecek bir şey olmadığını öğrenecektir.

Takım çalışmalarında demokratik bir ortam hâkimdir. Öğrenciler, çalışmaların daha başarılı olabilmesi için kendilerine kurallar koyarlar. Kurallardan bazıları şöyledir:

“Çalışmalar, asla şiddet içermez.

Çalışmalarla yasalar çiğnenmez, hukuk kuralları zedelenmez.

Çalışmalar, bireysel olarak değil takım olarak yürütülür.”

(www.geocities.com/kamusalbasari)

Çalışmalara başlamadan önce bir “Kamusal Güç Haritası” çıkarılır. Yani yapılabilecekler önceden programlanır. Takımın başarısındaki koçun çok etkisi vardır. Koçun öğretici yönü ağır basmalıdır. Böylece demokratik ve politik süreçleri keşfetmek kolaylaşacaktır.

Kamusal Başarı Modeli'yle, demokratik bir ortamda birlikte çalışmayı, kendinin ve başkalarının haklarına sahip çıkmayı, kamusal alanda (okulda) gerek kendi gerekse kamu çıkarlarına sahip çıkmayı, başkalarının sorunlarını düzeltmenin sağladığı başarı duygusunu tatmayı, sorunlara duyarlı yurttaş olmayı, kamu yetkilileri ve diğer insanlarla konuşarak kendini dinletmeyi ve sorunun çözümü için onları etkilemeyi, kendilerinden farklı insanların olduğunu, beklenmedik bir engel karşısında neler yapılması gerektiğini öğrenirler. (Değirmencioğlu, 2004: 35)

Kamusal Başarı'ya katılan öğretmenler ve yöneticiler, daha farklı etkinlikler düzenlemeye istekli olur, öğrencilerini daha yakından tanıma olanağı bulurlar. Kamusal

Başarı'yla öğrenciler, yaşam boyu sürecek yurttaş alışkanlıkları ve bağlılıkları geliştirirler. Kamusal Başarı'yı buldukları ortamda hayata geçiren bireyler, Kamusal Başarı'nın demokrasiyi güçlendirmek, zinde tutmak için bir araç olduğunu ve kendilerinin sivil canlanmanın parçası olduklarını yaşayarak öğrenirler. Kamusal alana müdahale etmek için gerekli becerileri kazanırlar.

Öğrenciler, demokrasiyi, hayatın içine sokarak, sorunlarla demokrasiyi keşfetmeye çalışırlar. Demokrasinin kamu için olduğunu, çalışma ve eylemlerin merkezinde kamu yararı olduğunu kavrarlar. Demokrasinin sadece kitaplarda okuduğu bir ders değil, toplum huzurunu sağlamaya çalışan dinamik bir sistem olduğunu fark ederler. (Değirmencioğlu, 2004: 36)

Türkiye dışındaki ülkelerde uzun yıllardır uygulanan Kamusal Başarı Modeli, ülkemizde 2004 yılında bazı ilköğretim okullarında uygulanmıştır. Öğrencilerin buldukları sorunlar ve bu sorunların çözümüne dair projeler Başbakanlığa iletilmiştir. (<http://www.geocities.com/kamusalbasari/> 12.12.2004)

3. 2. Okul Meclisleri

Demokrasi, insana değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz biçimde geliştirilmesine imkân sağlayan bir yönetim ve fazilet rejimidir. Bu nedenle eğitim süreci içinde öğrenilebilir. (<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr/13.05.2005>)

Demokrasi eğitimi, okullarda verilen diğer derslerin eğitiminden farklı olarak günlük hayatta uygulaması yapılarak öğrenilebilen ve cumhuriyetin yaşamasını sağlayan bir eğitimidir. İlköğretim I. kademenin eğitim programlarına bakıldığında ayrı bir ders olarak demokrasi eğitimine rastlanmaz. Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler dersleri içine yerleştirilen demokrasi eğitimi, okulda öğrenilen her şeyle bağlantılı hâle getirilmiştir. Henüz vatandaş sayılmayan gençlerin, demokratik hayat tarzını okullarda öğrenip uygulamaya koyması gerekir. Bu bakımdan oluşturulan okul meclisleri uygulamasıyla öğrencilerde yerleşik bir demokrasi bilinci oluşturulması amaçlanır.

Öğrencilere demokratik yurttaş bilinci ve millet sevgisini ancak eğitim yoluyla kazandırabiliriz. Demokratik eğitimin pratikliğine ilişkin değer, tutum ve davranışları geliştirmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında 13 Ocak 2004 tarihinde imzalanan protokolle "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi" uygulamaya konulmuştur. Proje 81 ilde seçilen her tür ve dereceden seçilen

300 pilot okulda uygulanmış, alınan sonuçlar çerçevesinde 2004–2005 öğretim yılında tüm Türkiye geneline yayılarak geniş çaplı bir çalışma yapılmıştır.

Okullarımızda böyle bir projenin uygulamaya konmasıyla, öğrencilerimiz demokrasinin esaslarını uygulayarak öğrenme fırsatı bulacaklardır. Böylece ileriki yıllarda demokrasiyi iyice kavramış bireyler yetişmiş olacaktır. Ülke yönetiminde söz sahibi olacak kişilerin, demokrasi bilinciyle yetişen fertler içinden çıkacağı düşünüldüğünde projenin daha özenle uygulanmasının gereği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Projenin yürütülmesinden sorumlu olan kişiler, Talim Terbiye Kurulu'nda görev yapmaktadır. Programın yürütülmesiyle ilgili işleri biri hâlen felsefe grubu öğretmeni, ikisi sınıf öğretmeni olmak üzere üç öğretmen üstlenmiştir. Felsefe grubu öğretmeni olarak çalışan öğretmenin, İnsan Hakları üzerine bir master tezi bulunmaktadır. Diğer sınıf öğretmenlerinden bir tanesinin de yine sınıf öğretmenliği alanında master tezi bulunmaktadır. Projenin daire başkanlığını yapan kişinin ise sosyoloji alanında doktora unvanı bulunmaktadır.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi yürütülürken etkinliklerle ilgili Avrupa Yurttaşlık Komitesi'nin yardımı da alınmaktadır. Avrupa Yurttaşlık Komitesi'nde 9 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 6'sı Talim Terbiye Kurulu'nda görevli; biri Üniversitede öğretim üyesidir. Biri "Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Üyesi" bir diğeri de MEB Ortaöğretim müdürü olarak görev yapmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından projenin amacı şu şekilde belirtilmiştir:

1. *Öğrencilerde yerleşik demokrasi bilicini oluşturmak,*
  2. *Seçme-seçilme, oy kullanma kültürü kazandırmak,*
  3. *Kendi kültürünü özümseyip dünya ve global değerlere açık nesiller oluşturmak,*
  4. *Tolerans-hoşgörü, çoğulculuk farklılıklara rağmen insanların huzur ve barış içinde bir arada yaşayabileceği analiz-sentez yapma kabiliyeti olan bireylerin, Atatürk'ün "fikri hür, vicdanı hür" olarak nitelendirdiği cumhuriyet vatandaşları yetiştirmek.*
- (<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr>)

Proje sayesinde öğrenciler; "Kendini ifade edebilme, toplumsal sorumluluk ve bağlılık bilinci kazanma, bir fikri ya da grubu temsil edebilme, örgütlenme, haklarını kullanma, eleştirel düşünme, üretken olma, problem çözme becerisi kazanma, tanıma ve değerlendirme, bilgi kaynaklarına başvurma ve bilgiyi kullanabilme, ahlakî

sorgulama, katılımcı olma, çok yönlü iletişim kurma, iş birliği ve takım çalışması yapabilme, tartışma ve uzlaşma kültürünü kazanma, çatışmayı önleme, ara buluculuk ve kolaylaştırıcılık, atılganlık, demokratik liderliği benimseme, kamuoyu oluşturma.”davranışlarını göstereceklerdir. (Aygüneş, 2004: 32)

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kalkınma Planları ve Türk Millî Eğitimi Temel Kanunu’nda belirtilen demokratik bir eğitimle ilgili maddeler dayanak alınarak Talim Terbiye Kurulu’nda projeye ilgili görev yapanlarla TBMM’nin ortak çalışmasıyla hazırlanan “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi” doğrultusunda yürütülür. (Ek 1) Çalışmaların yürütülmesinde, TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı gerekli kaynağı sağlayacak, isterlerse çalışmalara gözlemci olarak katılabileceklerdir.

Projenin işleyişinde üç ayrı meclis bulunmaktadır; bu meclislerden ilki okullardaki sınıf temsilcilerinden oluşan okul meclisi, ikincisi, okul meclisi başkanlarından oluşan il öğrenci meclisi, üçüncüsü, il öğrenci meclisi başkanlarından oluşan Türkiye Öğrenci Meclisidir.

Bu meclislerden en işlevseli okul meclisleridir. Okul meclislerinin oluşması için sınıf temsilcilerine gerek vardır. Her öğretim yılında kasım ayı içinde bir yıllığına okuldaki her sınıf, sınıfını temsil edebilecek “sınıf temsilcisi” seçer. Sınıf temsilcileri bir araya gelerek okul meclisini oluşturur. Okul meclisi, okul yöneticisinin ve okul meclisi çalışmalarından sorumlu öğretmenin belirlediği yer ve zamanlarda toplanır. Sınıflardaki öğrenciler, okullarındaki ve okul çevrelerindeki sorunları sınıf temsilcisi başkanına iletirler. Sınıf temsilcisi başkanları, okul meclisi toplantılarında bu sorunları tartışmaya açarlar. Sorunlar üzerinde konuşularak çözümler bulunmaya çalışılır. Alınan kararlar, okul müdürüne tavsiye niteliğinde iletilir. Okul müdürü bu doğrultuda önlemler alır.

Alderson’un yaptığı araştırmaya göre okul meclisleri öğrencilerin;

1. Kendini değerli hissetmesini ve saygınlık kazanmasını,
2. Kendi yeteneklerinin farkına varmasını ve kendini ifade etmesini,
3. Kendi meseleleriyle ilgili görüşlerinin ciddiye alınmasını ve dinlenmesini,
4. Yaşamlarıyla ilgili kararlarını başkalarıyla paylaşmasını,
5. Düşünce, din ve vicdan hürriyeti olduğunu anlamasını,

6. Barış, arkadaşlık, eşitlik, hoşgörü içinde yaşamayı öğrenmesini,

7. Özel hayata saygıyı, disiplini öğrenmesini,

8. Okulunda hakların adil bir şekilde paylaşılıp paylaşılmadığını görmesini sağlar. (Alderson, 2000:122)

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızda, demokrasi kültürünün oluşturulması; seçme-seçilme oy kullanma kültürünün kazandırılması; kendi sorunlarını kendi bakış açısıyla ele aldıkları, katılım ve hoşgörü anlayışının aşılandığı, tolerans, çoğulculuk, farklı din ve inançlara saygı tartışma adabı ile birey ve bireyin önemini içeren ilkelerin yerleştiği bir demokrasi bilincinin oluşturulması büyük önem arz eder. (<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr>, 12.12.2004)

Meclislerde görev alan öğrenciler, kendisinden farklı düşünen kişilere kendi düşüncelerini anlatırken ne gibi tepkilerle karşılaşacağını görür, bu durumda karşısındakine nasıl davranması gerektiğine dair kendisine ait stratejiler geliştirip toplumda benzer bir olayla karşılaştığında daha önce edindiği alışkanlığını kullanırlar. Okul meclisleri onlara sabretmeyi ve ikna etme yollarını öğrenmede önemli kazanımlar sağlamış olur.

Bebeklerle sanki bizi anlıyormuş gibi konuşuruz. Onlarla konuşula konuşula konuşmayı öğrenirler. Alderson da öğrencilerin katılımı sağlandığında, bilmedikleri bir şeyi, demokratik davranmayı, öğreneceklerini bunu alışkanlık hâline getirerek demokratik toplumların üyesi olmaya istekli olacaklarını belirtmiştir. (Alderson, 2000:56) Yine Hannam'ın yaptığı bir araştırmaya göre meclislerin küçük öğrencilerin okullarında daha etkili olacağı sonucu ortaya çıkmıştır. (Hannam, 1998) Burada asıl önemli olan yetişkinlerin küçük çocukları yönlendirmesidir. Yetişkinler, küçük çocukları cesaretlendirdiklerinde çocuklar da ileri düzeyde yeteneklerini ortaya koyacaklardır.

Bugünün gençleri ileriki yıllarda ülke yönetiminde çeşitli görevler alacak kişilerdir. Bu gençlerin demokrasi bilinciyle yetiştirilmesi için gerekli tüm olanakların sağlanması, ülke çıkarları açısından oldukça önemlidir. (Yalçınkaya, Dulkadiroğlu, 2001:8) Bu bakımdan ilk önce gençlere demokrasinin özünün kavratılması gerekir. Demokrasi eğitimi verilerek demokrasinin ve onun özünün ne olduğu gençlere öğretilmelidir. Öğrenciler, demokrasiyi içtenlikle benimseyen vatandaşlar olarak demokrasiyi diğer yönetim biçimlerinden ayırabilmeli, üstünlüklerini görebilmelidir.

Demokrasi bilincinin yerleştirilmesi derslerde sunulan etkinlikler yanında okullarda kurulan meclislerin çalışmalarında öğrencinin aktif rol almasıyla mümkün olacaktır.

Okul meclisleri, Dünya’da 1996 yılından beri faaliyet göstermektedir. Ontario’da kanunî dayanağını PMM 122 adlı yönetmelik oluşturur. Ontario’daki okullarda oluşturulan öğrenci meclislerine gönüllü aileler yardım etmektedir. Kurulma ve meclisin işleyişinin sağlanmasında aileler de fikir bildirmektedirler. Ayrıca meslek kuruluşlarının da söz söyleme hakları vardır. Ontario’da aileler her türlü eğitimsel etkinliğin içinde oldukları için okul meclislerinde de yer almaktadır. Bu da okula kaynak sağlanması bakımından; ayrıca okul-aile-çevre ilişkisinin sağlanması bakımından önemlidir.(Korol, 2002) Çoğu okul yönetim kurulu, okul meclislerinin kendilerine verilen yetkiyi aşmaması için okul meclisleri üzerinde otorite kurmaya çalışır. (Korol, 2002: 12)

Okul meclisleri, ailelerin ve komisyon üyelerinin (sanayi kuruluşları vs) bölgesel sorunlardan daha fazla haberdar olması ve bu konuda çözüm önerileri getirmesi için kurulmuştur. Ayrıca aileler de bu şekilde çocuklarının eğitimiyle ilgili sorunları çözmek için okulla iş birliğine girmeye daha gönüllü olurlar. Eğitim Bakanlığı bu durumun farkında olduğu için ailenin ve diğer sanayi kuruluşlarının okulla kaynaşması yönünde çalışmaktadır. Bu yüzden okul meclislerine önem vermektedir. Eğitim programlarında okul meclisleriyle ilgili düzenlemeler yapmaktadır. (Korol, 2002: 24)

Okul meclisleri, okullarda oluşturulan gelişim planlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalıdır. (PMM 122) Böylece okullarda yapılan her türlü etkinliğin nedenini daha iyi anlayacak, bir sorun varsa erken tespit edildiği için çözümü de kolaylaşacaktır. İngiltere’de okul meclisleri sayesinde okul yönetimi de çocukların gerçekten neye ihtiyacı olduğunu anlamaktadır. Örneğin, okul meclisleri yaptığı çalışmalarla okuldaki seçmeli derslerin sıkıcı olduğunu belirterek farklı seçmeli dersler koyulmasını sağlamışlardır. Başka bir okulda ise bazı grupların ırkçılık politikaları yaparak huzursuzluk çıkardığının yönetime iletilmesiyle o okulda gerekli tedbir alınmıştır. Bu gibi konular hakkında okul meclislerinin öncesinde yönetim, okulda var olan bu tür sorunlarla ilgili bilgi sahibi olmadığının farkına varmıştır. Okul meclisleri de gerekli tedbirlerin alınmasında öncü olmuştur.

ABD ve İngiltere’de okul müdürünün üzerinde bir kurul vardır. Bu kurulda öğrenci velilerinden, yerel yönetimden, işletmelerden temsilciler bulunur. Bazen bu

kurulun toplantılarına okul meclisi başkanı da katılabilir. Bu kurulda okulun işleyişiyle ilgili konular konuşulur. Okulla ilgili memnuniyet ve aksaklıklarla ilgili toplantılar düzenlenerek neler yapılacağına dair planlamalar yapılır. Yapılan toplantılarda, okul için ileride ciddi sorunlar yaratabilecek konular görüşülerek gerekli tedbirler alınır. Okul meclisi başkanı okul meclisi toplantılarında sorun olarak görülen konuları, bu kurulla yaptıkları toplantılarda tartışmaya açar, yapılabilecekler konuşularak çözüm bulunmaya çalışılır. İngiltere’de bu sayede okul müdürlerinin bile farkında olmadığı birçok sorun büyümeden çözümlenmiştir. (Rowe & Breslin, 2005)

İngiltere’de okul meclisleriyle ilgili temel düşünce, öğrencilerin sorumluluk almasını sağlamaktır. Böylece öğrenciler, çevresindeki konulara seyirci kalmayacak, gerekli duyarlılığı gösterecektir. Olaylarla ilgili kendi düşüncesini belirtmekten çekinmeyecektir. (Cotmore, 2004: 55) İlköğretim ikinci kademe çalışan öğretmenler, derslerde toplumsal konulara eleştirel bakma yönünde çocukları yönlendirici bir tavır sergilemektedir. Ancak ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin çoğu, çocukların yaşlarının küçük olduğu için konuyu anlamayacakları yönünde yanlış bir tavır sergilemektedir. Oysa küçük yaş çocukları da yanlış görebilecek düzeydedir. Ancak çok karmaşık konuları anlamaması doğaldır. Bu aşamada yapılması gereken, çocuğunun toplumdaki sorunlar hakkındaki yorumları dinlenmemek değil, yorumlarını dinlerken çocukların yaşlarını göz önünde bulundurmak olmalıdır.

İngiltere Millî Eğitim Bakanlığı, okul meclisleri sayesinde öğrencilerin; dinleme yetenekleri, takım çalışması yapma isteği, problem çözme becerisi, ahlakî kurallar ve kendine güven duygusunun gelişeceğini belirtir. (Davies, 1999: 12)

Baginsky ve Hannam okul meclisinin öğrencileri bir araya getirerek öğrencilerin, okullarında yapılmakta olan işlerin farkına varmalarını sağlayan bir yapı olduğunu söyler. (Baginsky&Hannam,1999: 6) Farklı ve özgün olmayı isteyen birey, kendisine anlamlı gelen sorunlara el atar ve bu sorunları çözmeye çalışırken yetenekleri gelişir. (Sungur, 2002: 26)

Öğrenciler, özellikle kendileriyle ilgili konularda kontrolü ele geçirmeyi isterler, ancak kontrol gücü kendilerine geçtiğinde ne yapacaklarını bilemezler. Bu gücü nasıl kullanacakları konusunda güçlük çekerler. (Türkmen, 2003: 25) Okul meclisleriyle çocuklara kontrol gücü verilir. Öğrenciler, bu gücü kullanmak konusunda ilk başta

korkak davranacaklardır. Ancak zamanla kendilerine verilen olanağın farkına vararak bu gücü kullanmayı alışkanlık hâline getireceklerdir.

Okullar için hazırlanan eğitim programlarında velilerin, öğrencilerin fikirleri de alınmalıdır. Eğitim programları, her şeyden önce eleştirel düşünme, problem çözme becerilerini kullanmayı sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Eğer bir örgüt, müşterilerinin isteklerini göz önünde bulundurmazsa varlığını sürdüremez. (Şişman, 2002: 84) Bu bakımdan okulla ilgili istekler konusunda ailelerin ve öğrencilerin beklentilerine dikkat edilmelidir. Okul meclisleri sayesinde öğrenciler okulla ilgili isteklerini dile getirerek okulda verilen eğitimin daha kaliteli olmasını sağlamakta, yönetimin gözünden kaçan konulara dikkat çekmektedir.

İlköğretim, bugünün çocuklarına gelecekte karşılaşacağı sorunlarla baş etmesi için birçok beceri kazandırmalıdır. Öğrenciye sorunları bulma ve çözümü için sorunların peşinden koşma cesareti kazandırmalıdır. Birey, sorunların kendisi için anlamını bir kez kararlaştırdıktan sonra onları çözmeye çalışırken düşünür, sorgular, karar verir ve sonuç olarak sorun çözmeyi öğrenir. (Sungur, 2002: 25) Okul meclisi çalışmalarına katılan çocuk, çeşitli konularda düşünmeyi, tartışmayı, kabul ve reddetmeyi, kaynakların ve çeşitli zihinsel ve fiziksel faaliyetlerin plan lamasını ve kontrolünü de öğrenir. Kendine güven duygusu gelişir. Ayrıca arkadaşlarıyla iş birliği içinde çalışmayı öğrendiğinden gelecekteki yaşantısında benzer durumlarda ne yapacağını bilir ve daha rasyonel kararlar alır. (Yalçınkaya, 2001: 10)

3.2.1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne Dayanak Oluşturan Metinler

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne dayanak oluşturan metinler şu şekildedir:

3.2.1.1. T.C Anayasası

Madde1- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur

ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 6.- Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz.

Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Anayasada belirtilen bu maddelerle cumhuriyetle demokrasinin ilişkisi açıkça ortaya konulmuştur

3.2.1.2. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

“2000’li yıllar için sağlıklı doğup büyüyen, gelişen, istismar edilmeyen, demokratik, lâik dünya görüşünü benimseyen, çağdaş, inançlara ve insan haklarına saygılı, hak ve sorumluluklarının bilincine varmış, katılımcı ve paylaşımcı, kendisini ifade edebilen ve gerçekleştirebilen, hoşgörülü ve sevecen, moral değerlere sahip, yararlı olmayı ilke edinmiş, çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmış, üretken bireylerin yetiştirilmesi” hedefi de demokrasi eğitiminin gereğini ön plana çıkarmaktadır.

3.2.1.3. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk İnkulâplarına bağlı, düşünme, algılama, problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, millî kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanı yetiştirmektir. (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma planı, madde 675)

3.2.1.4. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı

“Müfredat programları, Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda demokrasiyi hayat tarzı hâline getirmiş ve kalkınma bilincine sahip bireyler yetiştirecek şekilde tasarlanmalıdır;”

“ Türk millî eğitim sistemi, Türk milletinin bütün fertlerini Cumhuriyete ve demokratik değerlere bağlı, bunların evrensel ilkelerini yaşam tarzı hâline getirmiş; insana ve insan haklarına saygılı, yaşama sevinci taşıyan, insanî dayanışmayı ve yardımlaşmayı önemseyen; sorumluluk bilincine sahip, doğru düşünen ve etkili karar alan; katılımcı, yüksek iletişim becerileri geliştirmiş, hoşgörülü, yapıcı; özgür düşünceli, iyi yurttaş, alanında yetkin iyi meslek mensubu bireyler olarak yetiştirmelidir”

3.2.1.4. Türk Millî Eğitimi Temel Kanunu

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

(Değişik: 16/6/1983- 2842/1 madde) Atatürk İnkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî, ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan İnsan hakları ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektedir. (Türk Millî Eğitimi Düzenleyen Genel Esaslar, Birinci Bölüm, Türk Millî Eğitiminin Amaçları, I- Genel Amaçlar, Mad.2)

Madde 11- (değişiklik:16/6/1983- 2842/3 md.)Güçlü istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olması gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır. Ancak eğitim kurumlarında anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Yukarıda ifade edildiği gibi demokrasi eğitimiyle, demokratik değerlere sahip demokrasi bilinci yerleşmiş, insan haklarına saygılı bireylerin yetiştirilmesi, demokrasi bilincinin her türden eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp içselleştirilmesi amaçlanmıştır. (Işıkgöz, 1999: 10)

İlkokul Programı; çocuğu, kişilik ve ahlâkî karakter sahibi, iyi bir yurttaş olarak yetiştirmeyi, çocuğun aile ve toplum içinde olumlu bağlar kuracak demokratik bir kişilik kazanmasını amaç bilir. Ayrıca ilköğretim görmüş bir yurttaş, demokrasi ilkelerini kavramış, hayatında bu ilkeleri uygulamaya başlamış yurttaşlar hâline dönüşmelidir. (İlkokul Programı,1995)

İlkokulun eğitim öğretim ilkelerinde demokrasi eğitimiyle ilgili şunlar da söylenmiştir:

Öğrenciler, demokratik bir hayat için demokrasinin ne anlama geldiğini iyice anlamalıdır. Demokratik eğitim yaparak, yaşayarak öğrenme yolu ile kendi kendini idare şeklini uygun bir tarzda ahenkleştirerek sağlamaya çalışmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için okulun bütün çalışmaları demokratik yaşayış kurallarına göre düzenlenmeli, sosyal kol çalışmalarına önem verilmelidir. Gelişmesi sırasında her çocuk okuldaki çalışmalara katılmalı, kendisine düşen görevi ve sorumluluğu anlamayı ve yerine getirmeyi öğrenmelidir. (İlkokul Programı, 1995: 25)

3.2.1.5. Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletlerin, 1989 yılında imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi, ülkemizde 1994 yılında onaylanmıştır. Sözleşme, Ocak 1995 yılında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin ilgili hükümleri şöyledir:

Çocuğu barış, onur, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhu içinde yetiştirmek amaçlanmalıdır

Taraf Devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkilileri altında bulunan her çocuğa, ...hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

Çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanır

Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; ... yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

Anlaşmada hakların üç kategoride toplandığı görülür.

1. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin önemsenmesini sağlamak,
2. Çocukları, kötü muamele ve ayrımcılıktan korumak,
3. Vatandaşlık ve katılım hakkı.

Bazı ebeveynler çocukların da büyükler gibi hakları olduğunu, onlara da değer vermek gerektiğini düşünürken bazı ebeveynler çocukların birçok şeye aklının ermeyeceğini, bu tür şeyleri anlamayacaklarını düşünürler. Farklı düşünce yapısına sahip ebeveynler yüzünden çocuklar, toplumsal yaşama, diğer çocuklarla eşit hakları olan ve özgür bireyler olarak katılamamakta, kendi potansiyellerini geliştirecek ve yaşayacak şekilde bir yaşam sürememekte ve bu durum her türlü istismarın ve ihmalin zeminini oluşturmaktadır. Oysa “okul meclisleri, çocuk haklarına duyulan saygının sembolik bir ispatıdır.” (Alderson, 2000: 125)

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, sözleşmenin ilke ve hükümlerinin yetişkin ve çocuklara öğretilmesinin sağlanmasını istemektedir. Komite, sözleşmenin kamuoyuna duyurulmasını ve çocuklar için çalışan meslek gruplarının hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarına dâhil edilerek sözleşmeye ilgilerinin çekilmesini tavsiye

eder. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti-UNICEF 2001–2005 İş Birliği Programı kapsamında, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin tanıtımı ve hayata geçirilmesi konusundaki çalışmalar; “Tanıtım ve Toplum Katılımının Sağlanması”, “Çocuk Dostu Öğrenme Ortamları” ve “Özel Korunma Tedbirlerine Muhtaç Çocuklar” projelerinin aktiviteleri arasında yer almıştır. (Aras, Birinci ve Uluç: 2001)

3.2.1.6. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 5. Maddesi'nin b bendi;

...demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenilen birey olma bilincini kazandırma” (Resmi Gazete, 28 Ekim 2004) şeklinde demokrasi eğitimini ve demokrasi bilincini ortaya koyan amaç ifadesi olarak düzenlenmiştir.

3.2.1.7. İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği

Okullarda sosyal etkinlikleri düzenleyen ve öğrencilerin demokratik davranışlar kazanmasını hedefleyen bu yönetmelikte;

...öğrencilere: kendilerini anlayabilme, yeteneklerini geliştirerek toplum yararına kullanabilme, planlı çalışma alışkanlığı kazanabilme, ferdî girişimde bulunup bunu başarıyla sürdürebilme... başkalarını istek ve dikkatle dinleyebilme, kendi görüşlerini başkalarına etkili şekilde anlatabilme, farklı görüşlere hoşgörüyle bakma, ferdî olarak veya grupta çevresindeki sorunlarla ilgilenebilme ve bunlara akılcı çözümler bulma.(2140 sayılı Tebliğler Dergisi) şeklindeki demokratik ilkeler yer almaktadır.

3.2.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Yürütülmesiyle İlgili Yönetmelik Maddeleri

Aşağıda, projenin yürütülmesiyle ilgili esasları belirtmek için 2564 sayılı Tebliğler Dergisi'nde 08.09.2004 tarih ve 135 sayılı kararla tüm Türkiye genelindeki okullara projenin uygulanması için gönderilen Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Yönergesi'nin tez konumuzla ilgili önemli görülen maddelerine yer verilmiştir:

3.2.2.1.Meclislerin Oluşumu

Proje kapsamında olan üç ayrı meclis oluşturulmaktadır:

- ✓ Okul Öğrenci Meclisleri(OÖM)

- ✓ İl Öğrenci Meclisleri(İÖM)
- ✓ Türkiye Öğrenci Meclisleridir.(TÖM)

5.2.2.1.1. Okul Öğrenci Meclislerinin Oluşumu: Okuldaki şubelerden her öğrenci “şube temsilciliği” için aday olur. Şube temsilciliği seçimleri, şube rehber öğretmeni gözetiminde şubelerdeki öğrenciler arasından öğrencilerin oylarıyla seçilir. Okul meclisleri de her şubenin kendi içinden seçeceği bir temsilcinin katılımından meydana gelir. Okullar tarafından okul öğrenci meclisleriyle ilgili işlemler, ekim ayı içinde tamamlanacak şekilde planlanır. (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi [DEOMY]mad.23,25,26)

5.2.2.1.2. İl Öğrenci Meclisinin Oluşturulması: İl öğrenci meclisi, ildeki ilçe temsilcilerinden oluşur. Büyük şehir statüsündeki illerde her ilçe, en fazla oy alan üç; diğer illerde merkez ilçe dâhil her ilçede en fazla oy alan beş okul meclisi başkanı ile temsil edilirler. İlçelerde bulunan okul öğrenci meclisi başkanları, kasım ayının birinci haftasında kendi aralarından il öğrenci meclisi üyelerini (ilçe temsilcilerini) seçerler. İlçe temsilciliği adaylarına beşer dakika kendilerini tanıtmaları için konuşma hakkı verilir. Bu seçim, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün belirleyeceği yerde İlçe Millî Eğitim Müdürü veya görevlendireceği şube müdürü gözetiminde yapılır. (DEOMY mad.27)

5.2.2.1.3. Türkiye Öğrenci Meclisinin Oluşturulması: Türkiye öğrenci meclisi, il öğrenci meclisi başkanlarından oluşur.(mad.29)

3.2.2.2. Seçim ve Tanıtım Serbestliği

3.2.2.2.1. Seçim

Seçimler, gizli, serbest, eşit, tek dereceli ve genel oy esaslarına göre yapılır. Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak gerçekleştirilir. (DEOMY, mad.7) Öğrenciler gerçek bir seçim ortamı içinde olurlar. Kendilerinin de birey olarak var olduğunu ve fikirlerinin önemsendiğini, toplumun, milletin, devletin bir parçasını oluşturduğunu anlarlar. Eğitimin siyasal sisteme katkısı, devlete sadakati içselleştirmesi ve önderlerin seçimiyle ilgili bilgilerin kazandırılmasıdır. (Gündüz, 2005: 164)

3.2.2.2.2.Tanıtım

Adayların tanıtım işleri, oy kullanma gününden 5 gün önce başlar, oy kullanma gününden bir gün önce saat 17.00’de sona erer. Tanıtım amacıyla hazırlanan el ilânları, bayraklar, afiş vs. okul seçim kurulları tarafından gösterilecek yerlere asılabilir. Okul yönetimi yapılan tanıtımlarda rehberlik eder. Tanıtımlar sırasında halkın huzurunu bozmayacak şekilde etkinlikler de yapılabilir. (DEOMY, mad 8)

Tanıtım, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu, insan haklarına aykırı olamaz. Afişlerinde siyasî parti, sendika, dernek, vakıf vs. simgeleri kullanılamaz. İki kez bu yasaklara uymayanlar “Okul Seçim Kurulu” tarafından seçilme haklarından mahrum bırakılır. (DEOMY, mad 8) Öğrenciler, tanıtım için afiş hazırlarken toplumda hassas olan konuları da küçük yaşlardan itibaren öğrenirler.

Okul Seçim Kurulu, öğretmenler kurulu tarafından seçilen bir öğretmen başkanlığında öğrencilerden seçilen iki asıl, iki yedek üyeden oluşur. Okuldaki seçim işlerini yürütür. (DEOMY, mad 9) Okul Seçim Kurulu, seçim çevresi içinde seçimin daha düzenli olması için gereken tedbirleri alır. Seçim işlerini denetler. Seçim çevresindeki takvimi belirler. (DEOMY, mad 11) Öğrenciler rehber öğretmen gözetiminde seçim telâşi içinde olurlar. Seçimle ilgili aksaklıkları önlemek gibi önemli bir görevin kendisine verilmesi, öğrencinin kendini değerli hissetmesini sağlayacaktır. Üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirme alışkanlığını geliştirecektir.

3.2.2.3. Meclis Çalışmaları

Okul öğrenci meclisiyle, il öğrenci meclisi üyelerinin isimleri okul müdürlüğü ve millî eğitim müdürlüğü tarafından üç gün süreyle, Türkiye öğrenci meclisi üyelerinin isimleri TBMM televizyonu tarafından duyurulur. Ayrıca Türkiye öğrenci meclisi üyelerinin isimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millî Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde yayımlanır. (DEOMY, Madde.28) Bugüne kadar çocuk hakları, öğrenci hakları hep göz ardı edilmiştir. Öğrenci meclisleri, öğrenciye saygıyı oluşturacak pratik bir uygulamadır. Öğrenci kendi haklarına saygı duyulduğunu görünce öğrenci meclisleri için daha istekli çalışacak, okula karşı olumlu duygular besleyecektir.

Kurulan meclisler, çocuğun, anlayış, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla yetişmesini, özgür bir toplumda yaşamaya, sorumluluk üstlenmeye istekli olmasını sağlayacaktır. Bu faydaların farkında olan

TBMM ve MEB, kendi kurumlarının internet sitelerinde İÖM ve TÖM'ne yer ayırarak meclislerin özendiriciliğini artırmaktadır.

3.2.2.4. Ant İçme ve İlk Toplantı

Okul meclisi, il öğrenci meclisi ve Türkiye öğrenci meclisi üyeleri ilk birleşimlerinde: “Meclis çalışmalarına etkin ve verimli bir şekilde katılacağıma, meclis tarafından verilen görevleri en iyi şekilde yerine getireceğime, demokrasi kültürünü okulda ve toplumda yaşatacağıma, millî ve manevî değerler ile insan hak ve özgürlüklerine saygı duyacağıma, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş ve demokratik hedeflere ulaşmak için azimle çalışacağıma ant içerim.” (DEÖMY Mad. 30) şeklinde yemin ederler. Bu törenleri isteyen öğrenciler ile velileri de izleyebilir. Yaptığı yeminle meclis üyesi olan öğrenci, okulundaki veya ilindeki sorunlardan duyduğu rahatsızlığı belirterek kendini ifade etme şansı bulacaktır. Kendini ifade edemeyen insan, yeteneklerini geliştiremez. Oysa toplumun çeşitli konu ve alanlarda kendisini yetiştirmiş, girişimci, üretken ve çalışkan insanlara ihtiyacı vardır. (Doğan, 2002: 24)

3.2.2.5 Başkanlık Divanının Oluşumu ve Görev Süresi

Meclis işlerinin daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için başkanlık divanı oluşturulur. Okul meclisleri başkanlık divanı, ekim ayı içinde; il öğrenci meclisi başkanlık divanı da kasım veya aralık ayı içinde, Türkiye öğrenci meclisi başkanlık divanı da ilk oturumlarında oluşturulur. Her öğretim yılı için bir başkanlık divanı seçimi yapılır. Başkanlık divanı, bir başkan, iki başkan vekili, en az iki, en fazla dört kâtip üyeden oluşur. Başkanlık divanı seçiminde her divan başkanı aday, adaylığını divan üyesi adaylarıyla birlikte geçici olarak oluşturulan başkanlığa bildirir. Seçim gizli oy, açık tasnif usulüyle yapılır. Her liste için listede ismi bulunan bir üyeye listeyi tanıttak bir konuşma yapması için beşer dakikalık süre tanınır. En fazla oyu alan listedeki isimler başkanlık divanına seçilmiş olur.(DEOMY Mad. 31)

Başkanlık divanı seçimleri, tıpkı TBMM'de yapılan seçimler gibi yapılmaktadır. Öğrenciler bu seçimler sırasında kendi gibi düşünenleri çevresine toplamak, kendi fikirlerini başkalarına benimsetmeye çalışmak, kendini ifade etmek gibi demokrasi eğitimiyle kazandırılması amaçlanan davranışları göstermektedirler.

3.2.2.6. Toplantılar ve Karar Yeter Sayısı

Okul meclislerine ilişkin yönergede toplantıların, okul meclisleri için iki ayda bir, il öğrenci meclisleri için her dönem en az bir kere Türkiye öğrenci meclisleri için Millî Egemenlik Haftası'nda yapılması uygun görülmüştür. (DEOMY mad.32) Ancak toplantı sayısının azlığı öğrenciyi sınırlamamalıdır. Çünkü yönergede meclisin olağanüstü durumlarda toplanabileceği de belirtilmektedir. Öğrencileri, olağanüstü toplanarak sorunlarla ilgili fikirlerini belirtmeleri konusunda teşvik etmek gerekir. Okul yöneticileri, meclis kararlarını dikkate aldığını hissettirdiğinde öğrencilerin meclislere ilgisi artacaktır. Öğrencide görev bilinci oluşacak, toplantı yapmaya karşı isteği artacaktır. Toplantıların sıklıkla yapılması, sorunlarla ilgili daha çok çalışılmasını sağlayacaktır.

Korol yaptığı araştırmada Orionto'daki meclislerin ayda bir toplandığını söyler. Toplantıların sıklıkla yapılmasının daha iyi olduğunu, ayda bir yapılmasının bile yetersiz olduğunu belirtir. (Korol, 2002: 13).

Öğrenci meclislerinde kararlar, üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Orionto'daki meclislerde kararlar, oy çokluğuyla değil uzlaşarak ortaya yol bulunarak alınır. (Korol, 2002: 13) Kararların uzlaşmayla alınması, öğrencilerin karşıdakini ikna etmesini, kendi düşüncesini savunmasını öğrenmesi bakımından oldukça önemlidir. Ancak bu ne yazık ki her zaman mümkün olamamaktadır.

3.2.2.7. Başkanın Görevleri

Başkanın görevleri; meclisi temsil etmek, genel kurulu yönetmek, başkanlık divanına başkanlık etmek, gündemi hazırlamak, meclis ve başkanlık divanı kararlarının ne derece uygulandığını takip etmek, meclis ile idare arasında işleri koordine etmek, meclis başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeleri kabul etmek, diğer kurum ve kuruluşlarda eğitim öğretimle ilgili yapılacak toplantılara gözlemci olarak katılmaktır. (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi iç tüzüğü, mad.9) Başkan işleri yürütürken başkan vekilleri ve kâtip üyelerden yardım alır. Kâtip üyeler özellikle evraklarla ilgili düzenlemelerin yapılmasından sorumludur. Başkanın bu işleri kâtip üyelerle birlikte yürütmesi, öğrencinin iş birliği içinde çalışmayı öğrenmesini sağlamaktadır. Böylece meclisteki herkes kendi üzerine düşen sorumluluğun bilincinde

olacaktır. Eğer insan ilişkilerinde iş birliği varsa; orada anlayış, güven, dostluk, takdir, iyi niyet ve verimlilik vardır. (Türkmen, 2003: 20)

TBMM iç tüzüğüne baktığımızda meclis başkanının “Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması hâlinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu genel kurulun bilgisine sunmak” (TBMM İçtüzüğü mad.14) görevi OÖM başkanının görevleri arasında değildir. Okul meclisi başkanının komisyon çalışmalarında birikmeler veya aksamalar olması durumunda komisyon başkanının uyarma yetkisi olmaması bazen sorunlar yaratabilir, örgüt sağlığına zarar verebilir. Sağlıklı örgüt iç çatışmaları örgüte zarar vermeden yönlendirir. (Taymaz, 2000: 67)

3.2.2.8 Mecliste Oluşturulan Komisyonlar

Mecliste görüşülen konular öncelikli olarak öğrencilerin eğitimle ilgili yaşantısını ilgilendiren, eğitimde başarı düzeyi, ulaşım sorunları, sağlıklı beslenme, barınma, zararlı alışkanlıklar, spor imkânları gibi konulardır. (DEOMY mad.36) Öğrencilerin bu sorunlarını çözmeye yardımcı olmak için çeşitli komisyonlar oluşturulur. Yukarıda sayılan konu başlıklarıyla ilgili alanların her biri için ayrı bir komisyon oluşturulur. Başaran’a göre; amaçların gerçekleştirilebilmesi için görev bölümünün yapılması ve insan çabalarının yeterli düzeyde eşgüdümlemesi gerekir. (Başaran, 1989: 265) Bu bakımdan komisyonların birbiriyle koordineli çalışmasına dikkat edilir. Gerekirse okullardaki öğrenci kulüplerinin yardımları da alınarak ortak çalışmalarla sorunlara çözümler aranır.

Komisyonların kurulmasına genel kurul da karar verebilir. Genel kurul üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunun kararıyla daimî komisyonlar kurabilir. Komisyon üyeliğine meclis dışından öğrenciler de alınabilir. Komisyonlara kaç üye seçileceği başkanlık divanının teklifi üzerine genel kurul tarafından belirlenir. (DEOMY mad.38)

3.2.2.8.1.Komisyon Çalışmaları

Komisyonlar, yönetimin belirleyeceği rehber öğretmen gözetiminde her yarıyılıda en az iki kez toplanır ve çalışma raporlarını meclise sunar. Komisyon üyeleri mazeretsiz iki kez üst üste toplantıya katılmazsa üyeliği düşer. Yerine aynı usulle seçim yapılır. Komisyon, meclisin kendisine verdiği konuyu 20 gün içinde inceleyerek başkanlığa rapor verir. (DEOMY mad.39) Meclislerle ilgili olarak öğrencilere niçin

çalışmaya katılacağı, meclis çalışmalarıyla neler başarılacağı hakkında sorular sorularak meclis çalışmalarından neler bekledikleri öğrenilebilir. Ayrıca öğrencilerin kafasında meclis çalışmalarıyla ilgili bazı planlar yapması sağlanabilir. (www.nspcc-education.org.uk/14.05.20005)

TBMM İç tüzüğünde TBMM komisyon çalışmalarının, öğrenci meclisleri komisyon çalışmalarından farklı olduğu göze çarpar. TBMM Başkanlığı komisyon çalışmalarını çıkardıkları komisyonlar bülteninde yayımlar. Bu bültenlerde hangi konuların komisyon gündemine alındığı, yapılan çalışmaların ne düzeyde olduğu, hangi çalışmaların komisyondan geri döndüğü yazılır. (TBMM içtüzüğü, mad.47) Ayrıca TBMM içtüzüğünde oluşturulan komisyonların adları da açıkça belirtilmiştir. Buna göre TBMM’de 16 tane komisyon bulunmaktadır.

3.2.2.9. Genel Kurul Çalışmaları

Genel kurul toplantılarına herkes katılabilir. Toplantılarda yönetimden en az bir temsilci hazır bulunur. Kararlarla ilgili sadece üyeler oy kullanabilir. Meclis kararları tavsiye niteliğindedir. Okul öğrenci meclisi genel kurul kararları, okulda; il öğrenci meclisi genel kurul kararları, millî eğitim müdürlüklerinde ilan edilir. (DEOMY mad.40) Kararların tavsiye niteliğinde olması, okul yönetiminin alınan kararlara önem vermemesine neden olabilir. Burada iş, okul yönetimine düşmektedir. Okul meclisi üyeleri, yaptıkları çalışmaların kâğıt üzerinde kalmadığını anladıklarında, kendilerine verilen değeri fark ederek bir kurumda değişimin başlatıcısı olduklarını düşüneceklerdir. Böylece demokrasi eğitiminde önemli sayılan “kendine güven duyma” becerisinin gelişmesi sağlanacaktır.

3.2.2.10. Söz Alma ve Konuşma

Genel kurulda yapılacak konuşmalar, toplantı öncesinde başkanlığa bildirilir. Konuşmaların sırası, toplantı başlamadan önce üyelere okunur. Konuşma, meclise ve başkanlığa hitaben yapılır. Konuşma süresi, 10 dakikadır. İkinci konuşma talep edilirse bu sürenin yarısı kadar izin verilir. (DEOMY mad.41) Söz alma ve konuşma konusunda TBMM içtüzüğünde de aynı konular yer alır. Ancak DEOMY’nin aynı maddesinde “...genel kurulda söz kesmek kişilik haklarına saldırmak ve çalışma düzenini bozmak davranışlarında bulunulamaz...”(DEOMY mad.41) şeklinde bir ibare vardır. Böyle bir madde konulması, öğrencilerin demokrasi eğitimiyle ilgili eksikleri varsa toplulukta

konuşma kuralları, fikirlere saygı gibi konularda daha dikkatli olması için alınmış bir tedbirdir. Ayrıca okul meclisi üyelerinin ileride milletvekilleri olabileceğini düşündüğümüzde, öğrencilerin bu tür davranışları küçükken alışkanlık hâline getirmesi, hem TBMM için hem de vatandaşlık özellikleri yönünden önemlidir.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Yönergesi'nde "konuşmalar sırasında söz kesilmesi, farklı fikre saygısızlık edilmesi" gibi konularda özellikle durulmuştur. Bu gibi durumlar yaşandığında gerekirse başkanın toplantıya ara vermesi veya toplantıyı sonlandırmasına bile izin verilmiştir. Çünkü okul meclislerinin kurulmasındaki asıl amaç, çocuklarda yerleşik bir demokrasi kültürü oluşturmaktır. Demokrasinin gerekleri öğretilmedikten sonra yapılan çalışmalar, vakit kaybı olacaktır.

3.2.2.11.Meclis Çalışmalarıyla İlgili Oylama Şekilleri

Meclislerde en çok özen gösterilmesi gereken konu, kararlarla ilgili oylamaların adil şekilde yapılmasıdır. Meclislerde açık veya kapalı usule göre oylamalar yapılır.

3.2.2.12.Türkiye Öğrenci Meclisinin Oluşumu ve Çalışmaları

Okul öğrenci meclisi başkanlarından oluşan il öğrenci meclisi arasından her il için bir il başkanı seçilir ve "Millî Egemenlik Haftası"nda Ankara'da her ilin temsilcisinden oluşan "Türkiye öğrenci meclisi" oluşturulur. Türkiye öğrenci meclisinde her il temsilcisi, kendi yöresindeki sıkıntıları Türkiye öğrenci meclisinin gündemine getirmek ister. Ancak burada da yine demokratik esaslar devreye girer ve bir seçim yapılarak o günün gündemi oluşturulur. Gündem oluşturma şu şekilde olur:

Sabah ilk oturumda Başkanlık Divanı seçimi yapılır. Sonrasında en az 10 üyenin imzasıyla verilecek gündem önergeleriyle, meclis gündemi belirlenir. Gündem önergeleri eğitim, spor, sosyal, bilim, sanat, çocuk ve gençlik konularıyla ilgili olmalıdır. Gündem önergeleri okunduktan sonra her önerge için birer üye önergeleriyle ilgili olarak meclise bilgi verir ve sonrasında gündem önergeleri oylanır. Gündem önergeleri aldığı oya göre sıralanır. Hangi maddelerin daha önemli olduğu veya hangilerinin gündeme alınması gerektiğine genel kurul karar verir. (DEOMY, mad.45) Görüldüğü gibi kimse kimsenin önüne geçmeden kararlar tamamen çoğunluk kararıyla alınıyor. Burada da yine gençlerin kendileri için önemli olan bir konuya arkadaşlarının da dikkatini çekerek, başkalarını etkilemeye çalışması demokrasi eğitimi açısından önemlidir.

Türkiye öğrenci meclisinin açılışında TBMM Başkanı, divan üyeleri oluşuncaya kadar başkanlık yapar. Birleşimin başında Cumhurbaşkanı, Başbakan, Millî Eğitim Bakanı konuşma yapabilirler. (DEOMY, mad.46) Öğleden sonraki oturumda Türkiye öğrenci meclisi başkanı toplantıyı yönetir. Toplantılar sonrasında oy çokluğuyla alınan tavsiye kararları yazılı olarak MEB'e sunulur. (Ek 2) Sabah, devlet büyükleriyle karşılaşan gençler ve çocuklar, politikanın kendilerine çok uzak olmadığı hissini tadarlar. Kendilerini meclisin havasına kaptırarak ilerde yaşamak istedikleri hayat üzerine hayal kurarlar. Belki de birçoğunun ileride seçeceği meslek temelleri bu toplantılar sırasında atılacaktır.

3.2.3. Okul Meclislerinin Gelişmesinde Okulun Rolü

Okulun varlığını koruması ve geliştirmesi, varoluş amaçlarını istenen düzeyde gerçekleştirmesine bağlıdır. Okulun ham maddesi insandır. Onu şekillendirmek için öğretim programlarını kullanır. Okulun hatalı ürün çıkarması durumunda geri dönüşü yoktur. Bu yüzden eğitim sürecini sıfır hata ile kapatmalıdır. (Aydın, 2002: 42) Öğrenciler, okulda demokrasi bilincini kazanmadan mezun olduklarında, ilerde ülkeyi yönetme görevi kendilerine verilince nasıl sorunlar çıktığı sıklıkla görülmektedir. TBMM'de, milletvekillerinin kendi gibi düşünmeyen vekil arkadaşlarına tahammül edemedikleri için çıkan kavgalar bu duruma en güzel örnektir.

Ülkemizde son yıllarda kurulan hükümetler uzun süreli olamamıştır. Burada okulların ortaya çıkardığı ürünlerde bir hata olduğu sonucu çıkarılabilir. Ya ülkeyi yönetmek için gönüllü olan kişiler, demokrasinin gereğini bilmedikleri için meclis içinde fikir ayrılıklarından kaynaklı tartışmalar çıkıyor ya da halkımız oy kullanma konusunda yeterince eğitilmediği için ülkeyi yönetecek kişiler doğru bir şekilde seçilemiyor. Her iki durumda da verilen eğitimden kaynaklanan bir sorun olduğu söylenebilir. Öğrenci meclisleriyle küçük yaşlardan itibaren demokrasi bilinciyle yetişecek kişiler sayesinde bu sorunların önüne geçilebilecektir.

Demokrasinin doğru bir şekilde öğrenilmesi için üç önemli nokta vardır: Öncelikle demokrasinin temelleri, demokrasi eğitimi programlarda yerini almalı ve ayrı bir ders olarak okutulmalıdır. İkinci olarak okul içinde demokrasi kültürü oluşturulmalıdır. Okul kuralları demokratik ilkelere dayalı olmalıdır. Öğrenci okulun işleyişinde bu kuralların demokratik olduğunu yaşayarak öğrenmelidir. Öğrenciler, okulla ilgili konularda öğrenci meclisiyle sürece dâhil edilmelidir. Öğrenci

meclislerinde oy kullanılması, komisyonlar oluşturulup toplantılar yapılması okulda demokrasi kültürünün oluşmasını sağlamaktadır. Üçüncü olarak da öğrencinin okulda öğrendiklerini dış dünyasında bulması gerekir. Bunun için de okulun aile ve çevresiyle ilişki içine girmesi, onları okula çekmesi gerekir. Böylece öğrenci, demokrasiyi çevresinde de gördüğü için daha sağlıklı öğrenecektir.

Aygüneş, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesiyle hedeflenen kazanımları şu şekilde belirtmiştir:

1. Demokrasiyi özümsemiş ve geliştirmeye istekli bireyler yetişmesi,
2. Kendini ifade edebilen, karar alma ve karara katılmaya istekli bireyler yetiştirilmesi,
3. Öğrencilerin mensubu olduğu ülkenin yönetim şeklini ve bu yönetim şeklinin diğer yönetim şekillerinden üstünlüğünü anlaması,
4. Öğrencilerin demokrasiyi bizzat yaşayarak öğrendikleri için demokrasi bilincinin kalıcılığının artması,
5. Öğrencilerin karşılaştıkları her olayla ilgili farklı düşüncelerin ve buna bağlı olarak ortaya çıkacak muhalefet olgusunu anlama ve kavrama alışkanlığı edinmesi,
6. Demokratik uygulamalardan faydalanan öğrencilerin devletine, milletine ve milletinin millî ve manevî değerlerine bağlılığını kolaylaştıracak olmasıdır. (Aygüneş, 2004: 32)

Okul meclisi bir okulda doğru bir şekilde kurgulanırsa öğrenciler, küçük yaşlardan itibaren hak ve sorumluluklarını öğrenir; yasa, hükümet gibi kavramlarla tanışır. İnsanlar, oy kullanmadığı için demokrasinin işleyişinde hatalar ortaya çıkar. İnsanlar oy kullanma görevini yerine getirmediğinde, ileride ülke açısından büyük sorunlar yaratabilecek gruplar, ülke yönetiminde söz sahibi olabilirler. Oy kullanma işinin, bir vatandaşlık görevi olduğu bilinci, öğrencilere küçük yaşlardan itibaren benimsetildiğinde bu tür sorunlar önlenebilecektir.

Çağdaş eğitim anlayışına göre; çocuğun en basit bilgiyi öğrenmesi bile bir etkinlik geliştirmesiyle olur. Demokrasi daha soyut bir kavramdır. Bu bakımdan kesinlikle yaşantı yoluyla öğrenilmesi gerekir. Bu bakımdan demokrasi eğitiminin en iyi uygulama alanı, okul meclisleridir.

Demokrasinin öğrenilme yeri okullar olduğuna göre okuldaki öğrenme süreci her şeyden önce çok boyutlu ve yaşantıya dönük olmalıdır. Demokrasinin yaşanılarak öğrenilmesi için okulların birer Türkiye modeli hâline getirilip okullarda TBMM modelinde küçük meclisleri oluşturmak, demokrasinin öğrenilmesi bakımından oldukça yarar sağlayacaktır. Bu bakımdan projenin önemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin yeterli sağduyuya sahip olması gerekir. İyi bir yönetim, örgütlerin faaliyetlerinin düzenli ve bilinçli bir şekilde yürütülebilmesini ve örgüt amaçlarına kolayca ulaşılmasını sağlayacaktır. (Başaran, 1982: 51)

Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun kişiliğini, yeteneklerini mümkün olduğunca geliştiren ve onu yaşam becerileriyle donatan bir eğitim anlayışını savunmaktadır. Genelde insan hakları eğitimi ve özelde demokrasi, yurttaşlık, barış, çocuk hakları eğitimi ve ilkeleri, çocuk dostu öğrenme ortamlarının yaratılmasında çok önem taşımaktadır.

Öğrenciler, yaptıkları güzel bir davranış karşısında övgülü sözler beklerler. Hatalı davranışlarından dolayı acımasızca eleştirilmekten korkarlar. Bu yüzden de bir konuyla ilgili düşüncelerini ortaya koymaktan çekinirler. Oysa okul meclisleriyle amaçlanan özelliklerin başında, kendine güven ve fikirlerini açıkça beyan etme becerilerini geliştirmek vardır. Okul müdürleri, öğretmenler ve okul çalışanları öğrencilerin kişiliklerinin gelişimine yardımcı olmak için daha özenli davranması gerektiğini unutmamalıdır.

Öğrenciler, zaman zaman okuldaki kurallara ilişkin düşünceler geliştirir ve bunları ifade ederler. Kendilerine hedef oluştururken ve kuralların gerekliliğiyle ilgili bilgi edinirken yardıma ihtiyaç duyarlar. Dewey'den aktaran Köktaş, kurallar ile demokratik vatandaşlık arasında bir ilişki bulunduğunu, öğrencilerin kurallara değer vermeyi öğrenmede güdülenmeye ihtiyaçları olduğunu belirtir. (Köktaş, 2003: 83) Öğrencilerin hangi konuya ilgisi çekilir ve yönlendirilirse o konuyu öğrenmeye istekli olacaklardır. Eğer öğrencinin ilgisi demokrasiye çekilmek isteniyorsa uygun ortam oluşturularak uygulamalar yaptırılmalıdır. Okul meclisleri, gerekli uygulamanın yapılmasına olanak sağlayacak bir ortamdır. Bu konuyla ilgili olarak; Türkiye Öğrenci Meclisi'ne gelen öğrencilerle yaptığım konuşmalarda öğrenciler, böyle bir organizasyon içinde bulunmaktan büyük gurur duyduklarını, TBMM atmosferinden çok etkilendiklerini, demokrasiye karşı ilgilerinin biraz daha arttığını belirtmişler ve ileriki

eğitim hayatlarında siyasetle ilgili b6l6mler 6zerine yoğunlaşmayı d6ř6nd6klerini belirtmişlerdir.

Okul, her insana yaşamında karşılaştığı ve karşılaşabileceği bireysel ve toplumsal sorunları 6zme, ihtiya6larını karşılama ve 6retken olma gibi yeterlikler kazandıran eğitim kurumudur. (Doğan, Ulusoy ve Hacıoğlu, 1997: 98) Okul meclisleriyle, 6đrenciler sınıf ve şube temsilcileri belirleyecek, 6đrenci temsilcileri, kendi sorunlarını okullarında, illerde ve t6m T6rkiye genelinde tartışma olanağı bulacaktır. Bu bakımdan 6đrenci meclisleri, okulun sayılan yeterlikleri kazandırmasına aracılık edecek bir 6rg6tt6r.

Okul, 6đrencileri sosyal hayata hazırlarken bağımsızlık ve sorumluluk duygularını kazandırmak zorundadır. Okul, toplumun k666k bir yansıması olduğuna g6re, toplumsal ilişkilerde 6nem arz eden yardımlaşma, iş b6l6m6 gibi faaliyetlerin de 6đrenilebileceđi yeg6ne yerdir. Okul meclislerinin alt komisyonlar oluşturup sorunları ayrı birimler h6linde iş birliği i6inde 6zmeye 6alışması, her meclis 6yesinin bağımsızca d6ř6ncelerini belirtebilmesi, okulun g6revini yerine getirmesine yardımcı olacaktır.

Okullarda demokrasi bilincini geliştirmek i6in spor etkinlikleri, geziler, toplantılar, 6đrenci kul6pleri, eğitsel kol faaliyetleri, sınıf ortamında grup 6alışmaları, yayın 6alışmaları vs. yapılmaktadır. Bu t6r etkinlikler, grup6a yapılan etkinliklerdir. Grubun olduğu yerde demokratik bir ortam olması, kararlar alınırken uzlaşma yolunun izlenmesi, başka insanların haklarının g6z ardı edilmemesi gerekir. T6m bu etkinliklerin 6zenle yapılması, demokrasi eğitiminin uygulama alanının nitelikli olması bakımından 6nem taşımaktadır.

G6lmez'e g6re, eğitim sistemlerinin, gen6lerde anlayışı, farklı bakış a6ılarına ve d6ř6ncelere saygıyı, k6lt6rel ve başka niteliklerdeki farklılıklara saygıyı destekleyip 6zendirmeye 6nem vermesi gerekir. (G6lmez, 2001: 104) 6đrencilerin okullardaki meclis 6alışmalarında, geleceğin vatandaşları olarak değil de şimdinin vatandaşları olarak muamele g6rd6klerinde, bilgisini, d6ř6ncesini, enerjisini 6ok daha yaratıcı bir şekilde kullandıkları g6r6lmektedir. (Alderson, 2000)

6đretmen, eleştirel d6ř6nme konusunda 6đrencileri y6nlendirmelidir. İngiltere'de 6đrenciler Yurttaşlık Bilgisi dersinden 6ok keyif aldıklarını 66nk6 bu derste kendi d6ř6ncelerini anlatma fırsatı bulduklarını s6ylemektedirler.(Rowe & Breslin, 2005) 6ocuk her yaşta eleştirel d6ř6nebilir. K666k diye toplumdaki 6elişkili konulardan

onları haberdar etmemek, fikirlerini belirtecek kapasitede olmadıkları için bu konular hakkında fikirlerini belirtmelerine fırsat vermemek doğru değildir. Ortaöğretim çağındaki öğrencilerin toplumsal olaylarla ilgili fikirleri sorulurken ilköğretim çağındaki çocuğun henüz bu konuda olgunlaşmadığı düşünülür. Oysa öğrenciler, dersler sırasında kendi fikirlerini çekinmeden belirtmeyi alışkanlık hâline getirdiğinde okul meclisi toplantılarında çekingen davranmayacaklardır.

Modern demokratik toplum, eleştirel düşünebilen, sorgulayan, çevresi ile somut gerçeklik ilişkileri ve neden-sonuç bağlantıları kurabilen yurttaşlardan oluşur. Bu bakımdan projenin ileriki yıllar için ülkemize aktif, sorumlu, katılımcı yurttaşların yetiştirilmesi açısından oldukça faydası dokunacaktır.

Demokrasi eğitiminin okullarda nitelikli olarak verilmesi, okul meclislerinin de etkililiğini artıracaktır. Demokratik değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek için verilen eğitimin de demokratik olması gerekir. Ancak sadece okulun demokratik yapıda olması yetmez. Eğitim sistemindeki diğer öğelerin de demokratik yapıda olması gerekir. Eğitim sisteminin en önemli öğeleri, yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerdir. Bu öğelerin birbiriyle iş birliği içinde çalışması eğitimin kalitesini artıracaktır. (Cemaloğlu, 2002) Demokrasinin etkin şekilde öğretilmesinde öğretmen ve okul yöneticileri çok önemlidir. Öğrenciler kendilerine model olarak seçtikleri öğretmen ve yöneticilerde demokratik davranışlar görürse, kendisi de benzer şekilde davranacaktır. Demokratik davranmayıp “Demokratik davranmak iyidir.” şeklinde konuşan bir öğretmen, öğrencilere, “Söylediğinle yaptığının farklı olabilir.” mesajını vermektedir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin çoğunun bu konuda bazı yetersizliklerinin olduğunu ortaya koymaktadır. (Gözütok, 1998: 25)

Alderson; istenilen değişimleri sağlamak için yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerin hep birlikte çalışması gerektiğini söylüyor.(Alderson, 2000: 122) Bu bakımdan okul meclislerinin başarıya ulaşması, demokrasi eğitiminin doğru bir şekilde verilmesine, okul meclislerinden sorumlu yöneticilerin işlerin yürütülmesiyle ilgili denetimlerini yapmasına ve meclislerde görevli öğrencilerin de işlerini ciddiye almasına bağlıdır.

Son yıllarda ülkemizde eğitimin kaynak sıkıntısını gidermek için çeşitli projeler başlatılmıştır. Eğitime %100 destek kampanyası sayesinde Türkiye’de zengin kesim, eğitime kaynak aktarmaya başlamıştır. Bu bakımdan kaynak eksikliği giderek

azalmaktadır. Ancak eğitimin ciddi sorunu, kaynak eksikliğinden daha çok öğrencilerin derslere katılım konusunda ürkek davranışları, kendine güvensiz yetişmeleridir. Bu bakımdan eğitim programlarının bu tür davranışları geliştirecek şekilde yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Yeni uygulamaya konan eğitim programlarıyla bu durumun da önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Yeni öğretim programında çocuğun merkeze alındığı, her türlü bilgiyi yaşantısında uygulamasına fırsat sağlanan, öğrenme sürecinde aktif olacağı bir yaklaşım benimsenmiştir.

3.2.4.Yurttaşlık Eğitiminin Okul Meclislerine Katkısı

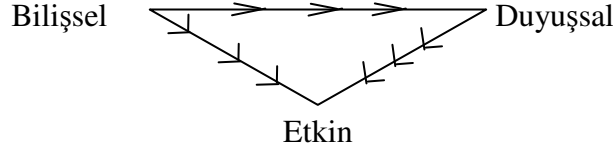
Marshall'dan aktaran Yeğen'in ifadesine göre, T.H.Marshall'ın "Yurttaşlık ve Sosyal Sınıflar" adlı hikâyesinde yurttaşlığın evriminden şöyle bahsedilmiştir: Yurttaşlığın, 18.yy'da ifade, düşünce özgürlüğü ve adalet gibi birtakım medenî haklardan oluştuğu düşünülürken 19.yy'da seçmek seçilmek gibi siyasî hakları içinde barındıran bir statü olduğu düşünülürdü. 20.yy'da ise ekonomik ve sosyal güvenlik gibi sosyal hakları kapsayan bir statüye denk düşmektedir.(Yeğen, 2005: 70)

İngiltere, demokrasinin öğretilmesi ve yaşatılmasında diğer Avrupa ülkelerine oranla daha çok çaba sarf eder. Kurmuş oldukları Yurttaşlık Vakfı, yurttaşlık eğitimiyle ilgili faaliyetlerin düzenlenmesini sağlamaktadır. Vakıf, diğer Avrupa ülkeleriyle sürekli diyalog hâindedir. Belli zamanlarda diğer ülkelerle bilgi alışverişi yaparak demokrasinin geliştirilmesi için yapılması gerekenler hakkında seminerler düzenler. Öğrencilerin, vatandaşlık haklarını öğrenmesi için okullarda ne tür etkinlikler yapılması gerektiğiyle ilgili planlamalar yapar. İngiltere Millî Eğitim Bakanlığı, demokrasinin öğrenilmesinde okul meclislerinin büyük etkisi olduğunu fark etmiştir. Bakanlık, demokrasi eğitimi alanındaki yenilikleri takip ederek okul meclislerini yeniler. Okul meclisleri daha çok gündeme geldikçe eğitim programlarını da bu doğrultuda geliştirir.

Demokrasinin sağlıklı yaşaması için her şeyden önce etkin ve özgür yurttaşlar gereklidir. Etkin ve özgür yurttaşlar yetiştirmek demokratik eğitim sistemi sayesinde mümkündür. "Yurttaşın belli hakları ve görevleri vardır. İlk hakkı, yönetime katılmaktır, ilk görevi yasalara saygı duymaktır."(<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr/12.12.2004>) Ülkede yurttaşlık görevlerinin tanımı iyi yapılmazsa, kişiler görevlerini bilmezler. Bilmedikleri için yerine getiremezler.

Demokrasinin öğrenilmesinde, yurttaşlık eğitiminin büyük payı vardır. Yurttaşlığın öğretilmesinde, Yurttaşlık Üçgeni yol gösterici bir kavramdır. (Şekil 1)

Buna göre, bilginin öğretilmesinde bilişsel, duyuşsal, etkin olmak üzere üç boyut vardır. Bu yollar sayesinde öğrenci dünyayı anlar.

Şekil 1. Yurttaşlık Üçgeni

1. Bilişsel: Vatandaşlıkla ilgili müfredatta olan bilgilerdir. Bu alan ilköğretim ikinci kademedede “Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi” dersiyle ortaya çıkar. Vatandaşlıkla ilgili konular, siyasî olaylarla ilgili bilgi aktarımı olarak düşünüldüğü için öğrencilerin gerekli olgunluğa bu dönemde ulaştığı düşünülür. Oysa öğrenciler küçük yaşlardan itibaren kendi görüşünü bir süreç içinde oluşturur. O yüzden birinci kademedede de kendi çevresindeki olaylara seyirci kalmaması için demokrasiyle ilgili basit temel bilgiler verilebilir.

2. Duyuşsal: İnsanları motive eden süreçtir. İnsanların yurttaşlık kavramlarıyla ilgili duygularının ortaya çıkarılması öğrenmeye yarar sağlar. Dünyada olanlarla ilgili bilgiler bilişsel olarak edinilir. Anayasa ve kanunlardaki maddeleri bilişsel olarak öğrendikten sonra öğrencinin anayasa ve kanunlardaki konularla ilgili kendi yaşantısından benzer örnekler vermesi sağlanır. Böyle durumlarda neler hissettiği öğrenilir. Böylece sınıftakiler, duygularını paylaşırlar; bu paylaşım, yurttaşlık bilgisiyle ilgili duyguların oluşmasını sağlar

3. Etkin: Öğrencinin vatandaşlıkla ilgili etkinliklere katılım sürecidir oluşturmamızdır. Buna “Deneyimsel Öğrenme Yöntemi” de denir. Gençler bir şeyi öğrenirken ne kadar faal olurlarsa öğrenilen şey, o kadar kalıcı olur. (Rowe & Breslin, 2005) Okul meclisleri, demokrasi eğitiminin etkin olarak verilmesi aşamasını oluşturur. Öğrenciler bilişsel olarak edindikleri bilgileri, duyuşsal olarak kendi zihninde uygun yere koyarak hoşgörü, fikirlere saygı gibi kavramların gerekliliğini anlarlar. Bu kavramlar okul meclisinde uygulamaya konur. Böylece yurttaşlık eğitimine dair öğrenmesi gereken bilgiler kalıcı hâle getirilmiş olur.

Bu aşamada unutulmaması gereken, yurttaşlık üçgenindeki bu üç alanın birbirinden net çizgilerle ayrılmadığıdır. Üç aşama, süreç içerisinde birbiriyle bağlantılı olarak işlemektedir. Bilgi sadece duymayla olmaz. Bilginin insan zihninde ne

oluşturduğunu anlamak için kişinin öğrendiği bilginin uygulaması izlenmelidir. Öğrencilerin, derslerde demokrasiye dair öğrendikleri bilgileri ne derecede içselleştirdiklerini okul meclislerinde etkin olarak gösterdiği davranışlarla anlaşılabilir.

Çocuk ailede, okulda toplumda demokrasinin farklı uygulamalarını görürse verilen demokrasi eğitimi inandırıcılıktan uzaklaşacaktır. Bu bakımdan demokrasinin kuralları, teorik bilgiler, hayattan kopuk bir şekilde verilmemelidir. Yurttaşlık eğitimiyle ilgili olan çok az konu ders içinde kalır. Yurttaşlık ve demokrasi eğitimiyle ilgili bilgilerin öğretilmesi için, salt bilgi aktarma yerine bilgileri özümseyip davranışa dönüşmesini amaçlayan, katılımcı bir uygulama yapılmalıdır. (<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr/12.12.2004>)

3.2.4.1.Yurttaşlık Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda'da okul meclisleriyle ilgili yapılan araştırmalarda öğretmenlerin bazılarının okul meclislerini, ilişkilerin ve aktivitelerin merkezi olarak gördükleri; bazılarının da sadece bir formalite olarak ve aşırı stres altında çalışan öğretmenler için fazladan bir yük gibi algıladıkları görülmektedir. (Alderson, 2000: 122) Okul meclislerinin belirtilen amaçlarına ulaşabilmesi için her şeyden önce öğretmenlerin bu işin gerekliliğine inanması ve bu doğrultuda çalışması gerekir.

Demokrasi, ancak demokratik okul ortamında pratiği yapılarak öğrenilebilir. Demokrasinin uygulama olanağı bulunduğu ortamlardan biri de sınıftır. Burada öğretmenlere çok iş düşmektedir. Öğretmenlerin demokratik bir sınıf ortamı oluşturup dersleri bu doğrultuda işlemesi öğrencilerin demokratik tutumlarını geliştirecektir. (Büyükkaragöz, 1990: 23) Öğrenci meclisine seçilecek öğrencilerin sınıflarda demokratik bir tutumla yetişmesi, mecliste yapılan çalışmalarda kendini gösterecek, daha sağlıklı bir ortam oluşturulmasını ve sağlıklı kararlar alınmasını sağlayacaktır.

Öğretmenler, ders işlerken sınıflarında demokratik bir ortam oluşturmalıdır. Öğretmenlerin sınıflarını “yurttaşlık zengini sınıf” hâline getirmesi demokrasinin doğru şekilde öğretilmesini sağlamaktadır. Yurttaşlık zengini sınıfta olması gerekenler şöyledir (Rowe ve Breslin, 2005):

- ✓ Öğretmen eleştirel düşünmeyi ve sorgulayıcı soruları benimser.
- ✓ Toplumda itilafli olan konular rahatlıkla ele alınıp tartışılabilir.

- ✓ İş birlikçi ortam vardır.
- ✓ Öğretmen-öğrenci ilişkisi hiyerarşiden çok güvene dayanır.

Yurttaşlık zengini sınıflarda öğrenciler, yanlış yapmaktan daha az korktukları için düşüncelerini açıklamaktan çekinmezler. Öğrenciler, sınıflarında her tür düşüncenin öğretmeni ve sınıf arkadaşları tarafından önemseneceğini bilir. Öğretmen, öğrencinin demokratik davranmasını gerektirecek etkinlikler düzenleyerek kendi akranlarıyla beraber demokrasiyi öğrenmesini sağlar. Ayrıca yurttaşlık zengini sınıflarda, demokrasi için iyi sayılacak davranışların sıralanması yerine bu davranışların neden yapılması gerektiği sorgulatılarak öğrencinin doğruyu bulması sağlanır.

3.2.4.2. Yurttaşlık Eğitiminde Okulların Rolü

Demokrasi eğitiminin daha kaliteli verilebilmesi için okulların “Yurttaşlık Zengini Okullar” olması gerekir. Bu okullarda öğrenciler, demokrasiyi öğrenmek için uygun ortamı bulmakta zorlanmayacaklardır. Okul meclisleri de daha etkili çalışmalar yapacaklardır.

Yurttaşlık eğitiminin daha kaliteli olarak verilebilmesi için gerekli ortamı oluşturan okula “yurttaşlık zengini okul” denir. Yurttaşlık zengini okulda öğretmen-yönetici, öğretmen-öğrenci, öğrenci-yönetici arasında demokratik kurallar vardır. Böyle bir ortamda sunulan etkinlikler sayesinde öğrenci demokrasiyi daha iyi kavrar.

Yurttaşlık zengini okulda olması gereken özellikler şunlardır:

- ✓ Tüm öğrencilerin ihtiyacı bilinir. Etkinliklere sadece parlak öğrencilerin değil tüm öğrencilerin katılımı sağlanmaya çalışılır.
- ✓ Çeşitli ziyaretçilere, Sivil Toplum Kuruluşlarına yer verir. Böylece öğrencide çoklu bakış açısı gelişir.
- ✓ Yurttaşlık zengini okullarda öğrenci meclisleri vardır.
- ✓ Toplumla okulla buluşturur ve bunu sürekli hâle getirmek için etkinlikler düzenler.
- ✓ Yeniliklere açıktır.
- ✓ İnsan haklarını, yurttaşlık değerlerini öz değeri olarak benimser. (Rowe ve Breslin, 2005)

Böyle bir okulu meydana getirmek zaman alır. Bu yüzden bu sayılanların hepsini bir arada yapmak yerine okul yöneticisi ve öğretmenlerin günden güne çalıştığı okulu bir parça daha yurttaşlık zengini okul hâline getirmesi daha doğru olacaktır.

3.2.5.Okul Meclisleri Çalışmasında Yöneticilerin Rolü

Okul, öğretenle öğrenenin bulunduğu bir ortamdır. Burada fizikî kaynaklar, personel, öğrenci ve teknolojik gelişmeler, programlar gibi birçok unsur bir araya gelir. Bu öğelerin uyum içinde yönlendirilmesiyle beklenen verim alınacaktır. Bu da ancak iyi bir yönetimle olabilir. (Türkmen, 2003: 27)

Okulların etkili olabilmeleri, özel hedeflerine ulaşabilmeleri, okullardaki eğitim politikalarını yürüten okul müdürlerine bağlıdır.(Tanrıoğen, 1998:4) Başarılı bir okul müdürü, elindeki madde ve insan kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak okulun amaçlarını gerçekleştirmeye çalışır. Aynı zamanda birlikte çalıştığı öğretmen ve diğer personelin rol ve beklentilerini de önemseydiğini belirten davranışlar sergiler.

Okul yöneticisinin başarılı olması için kendisinden beklenen rolleri ustaca oynaması gerekir. Can'dan aktaran Deniz bu becerileri teknik beceriler, iletişim becerisi, insan ilişkileri becerisi, analitik beceriler, karar verme becerisi, kavramsal beceriler şeklinde sıralamıştır. Yöneticiler örgütsel ve kişisel amaçlarını geliştirmek için bu becerileri kullanmak ve geliştirmek zorundadır. Okul yöneticisinin bu becerileri kullanarak yönetici rollerini oynaması için yönetim alanında iyi yetişmiş olması gerekir. (Deniz, 1997: 9-11) Böylece okul müdürü, kamu yöneticisi, alan uzmanı, politika saptayıcısı, eğitsel lider ve toplumun aktif bir üyesi olacaktır.(Taymaz, 2000: 19)

Lotto ve Clark'ın 1972 yılında yaptığı bir araştırmayı Tanrıoğen'den aktaran Töremen ve Kolay, etkili okullarda çalışan yöneticilerin en önemli özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- ✓ Okulun temel ürünü ve eğitim öğretim programının temel sonucu olarak öğrenci başarısını kabul ederler.
- ✓ Öğrenci ilerlemesini izler ve değerlendirirler,
- ✓ Okulun amaçlarını açık olarak okuldaki herkese iletirler,
- ✓ Okulun en temeldeki eğitsel hedefinin, temel yeterliklerinin kazandırılması olduğunu kabul ederler,

- ✓ Öğrenciler ve öğretmenler için yüksek performans standartları koyarlar,
- ✓ Öğrenci davranışı ve başarısı için yüksek beklentilere sahiptirler,
- ✓ Öğretmenlerin sınıf içindeki performansları için yüksek beklentilere sahiptirler. (Töremen & Kolay, 2003)

Türkmen ise iyi yöneticinin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- ✓ Atatürk İlke ve İnkılâplarını, ülkenin kültür kaynaklarını, millî ve çağdaş değerleri daima göz önünde tutar.
- ✓ Kişisel görüş ve yorumlarla sürtüşmelerden kaçınır.
- ✓ Peşin hükümlü değildir.
- ✓ Başka insanları yönetme hakkının, onları yönlendirme anlamına gelmediğini kabul eder.
- ✓ Personeli iş başında yetiştirir ve rehberlik eder.
- ✓ Zor zamanlarda “ben”, kolay zamanlarda “biz” der.(Türkmen, 2003: 19)

Görüldüğü gibi iyi yöneticide bulunması gereken özellikler sıralanırken okulundaki öğrencilerin başarısı için öğretmenlerinden üstün performans göstermelerini bekleyen, bunun için de gerekli olan kaynakları sağlamak konusunda üzerine düşen görevi yerine getiren demokratik bir yönetici tablosu çizilmektedir. Karşısındaki kişinin düşüncelerine değer veren ve kendisini çalışma arkadaşlarının çok üstünde görmeyen bir tavır sergilemektedir.

Etkin yöneticiler, nihayetinde etkili kararlar almak durumunda olan kişilerdir. Yönetimin her şeyden önce bir sistem işi olduğunu bilirler. Etkili bir kararın olgular üzerinde uzlaşmadan çok, birbiriyle çelişen düşüncelere dayanan bir yargıdan meydana geldiğini bilirler. (Druker, 1994: 56) Öğretmen ve okul yöneticileri öğrencilere, okul meclisleri toplantılarında okulla ilgili sorunlara çözüm aranırken farklı düşüncelerin ortaya atılmasını, sonrasında bu fikirler üzerinde uzlaşma yoluna gidilmesini öğütlemelidir.

Teknoloji ve ekonomi hızla gelişirken bu hıza ayak uydurmak için hızlı ve etkili kararlar alacak yöneticiler yetiştirilmesi gerekir. Yöneticinin bugününün var olan durumlarını iyi analiz ederek gelecek için uygun kararlar vermesi gerekir.(Drucker, 1984: 48) Okul meclisi toplantılarında bazen okul yöneticisinin göremediği sorunlar

okul yönetimine iletilir. Yönetim, okul meclisinin kararlarını dikkate alarak aksaklıkları gidermeye çalışırsa ileride okul adına çıkacak büyük sorunlar daha büyümeden önlenmiş olacaktır.

Bursalıoğlu (1975), “Eğitim Yöneticilerinin Yeterlikleri” konulu araştırmasında ilkokul yöneticilerinin tarafsız değerlendirme yapabilme, öğrenci rehberliği, okulunda olumlu bir hava yaratabilmek için, okul ve çevre ilişkilerinde, tarafsız ve olumlu bir hava yaratma niteliklerine sahip olmaları (Bursalıoğlu, 1981: 56) gerektiği sonucuna varmıştır. Ayrıca Binbaşoğlu “Eğitim Yöneticiliği” adlı çalışmasında, iyi bir okul yöneticisinin demokrasiye inandığını ve onu uyguladığını, bütün tartışma ve kararlarında içten, tarafsız ve dürüst olduğunu, iş arkadaşlarını da bu şekilde olmaya özendirmediğini, düşünerek konuştuğunu ve görüşlerini karşısındakilere açık bir biçimde anlatmaktan çekinmediğini belirtmiştir. (Binbaşoğlu, 1983: 23) Her iki çalışmada belirtilen özellikler başarılı yöneticilerin özellikleridir. Bu çalışmalardan da anlaşıldığı gibi okul meclislerinin başarıya ulaşabilmesi için her şeyden önce yöneticilerin öğrencilere örnek olması, meclis çalışmalarında rehberlik etmesi ve en önemlisi demokrasinin gereğine inanması, demokrasinin sadece uygulanarak öğrenileceğine, en iyi uygulama alanının okul meclisleri olduğuna kanaat getirmesi gerekir.

Öğrencilerle ilgili her türlü etkinliğin yürütülmesinde okul yöneticisi birinci dereceden sorumlu olan kişidir. (Aydın, 2002: 42) Okul müdürü, öğrencilerin başarıları üzerinde öğretmenler kadar bir etkiye sahip değildir. Ancak, okul yönetiminin çalışanlara sağladığı kolaylıklar ve okul yöneticilerinin tutumları, öğretmenlerin daha etkili çalışmasını sağlayacaktır. (Töremen, 2000: 18)

Toprakçı okul yönetiminin, öğrenciyi dolaylı şekilde etkilediğini söyler. (Toprakçı, 2002: 39) Okul yönetimi, öğretim için gerekli kaynakları sağlama, sınıf içi etkinlikleri düzenleme, okulda olumlu bir iklim yaratma, öğretmenlerin gelişmesine yardımcı olma gibi davranışlarla öğrencilerin başarılarına katkıda bulunmaktadır. (Heck & Others, 1990: 94) Bu bakımdan okul yöneticisi, okullarda oluşturulacak olan öğrenci meclislerinin de işleyişiyle ilgili aksaklıkları gözden geçirme, öğrencilerin daha etkili çalışmalarını sağlama gibi konularda daha titiz davranmalıdır. Çünkü projenin ileride ülkeye olacak katkısı düşünüldüğünde öğrencilerin bu projeden etkin şekilde yararlanması gerekir.

Yönetici, çalışanlar arasında bir iş birliği havası yaratabilmelidir. Yöneticilerden, insan, makine ve para gibi değerli, fakat örgütlenmemiş kaynaklardan tam olarak yararlanması beklenir. Bundan başka yönetici işletme içi ve dışı etkinlikleri koordine eden ve kuruluşa bağlı elemanları ortak bir amacı gerçekleştirebilmeleri yönünde özendirir, onlarda şevk uyandıran kimsedir. (Tortop, 1978: 25) Yöneticinin meclis çalışmalarında görevli olan rehber öğretmenlerden sandık kurulu, seçim kurulu başkanı öğretmenlere, meclis üyelerine kadar herkesin iş birliği içinde çalışmasını sağlaması gerekir. Onların mecliste görev almaktan gurur duymasını sağlaması ve görevlerini en iyi şekilde yapmaları için onları motive etmesi gerekir.

Yöneticinin okulla ilgili diğer konularda olduğu gibi okul meclisi çalışmalarında da disiplini elden bırakmaması gerekir. Disiplin yanında öğretmen ve öğrencilerle kurduğu ilişkilerde güven, hoşgörü, yardımseverlik, saygı gibi temel değerlere önem vermesi gerekir. Bu sayede okul meclisinde görevli öğretmenlere ve öğrencilere örnek olacaktır. Yukarıda sayılan temel değerler aynı zamanda demokratik ortamda bulunması gereken özelliklerdir. Demokratik ortamda okul meclisi çalışmaları da amacına ulaşır.

Yöneticinin, grubun düzenin sağlanması için oluşturulan kanun, tüzük, genelge ve emirleri iyi bilmesi gerekir. Çalışanları korumak, onlara iyilik yapmak için bu kuralları göz ardı etmesi ileride büyük sorunlar çıkmasına sebep olabilir. Okul meclisi çalışmalarında görevli olan öğretmen ve öğrencilere kuralların gerekliliğini hissettirmesi, meclis çalışmalarında aksaklıkların olmasını önler. (Türkmen, 2003: 24)

Okulun önemli görevlerinden biri de bireyin kendini değerli hissetmesini sağlamaktır. Bireyin okulu terk etmemesi için okulu zevkli hâle getirmek gerekir. Öğrenciler okullarında hoşlarına gitmeyen konuları okul meclisinde tartışır. Önerilerini müdüre bildirirler. Okul müdürü, öğrencilerin istediklerini yapılabilecekler ölçüsünde yaptığında öğrenciler okullarını kendi istediği duruma getirdikleri için orada olmaktan mutlu olacaklardır.

Okul müdürünün, okulu öğrencinin keyif alacağı yer hâline getirmek için öğretim programlarını doğa, insan ve teknoloji yönünden zengin hâle getirmesi gerekir. Çevre ve okul kaynaklarını en üst düzeyde kullanarak demokrasi eğitiminin doğru bir şekilde verilmesini sağlamalı, demokratik bir ortamda sorun çözen, yaratıcı, yenilikçi bireyler yetiştirilmesine aracı olmalıdır. (Sungur,2002: 32–142) Okul meclisi uygulaması, okul müdürünün aracılık görevini yerine getirmesine yardımcı olur. Okul

müdürünün çabalarıyla oluşturulan demokratik ortamda öğrenciler, demokrasinin işlenmesine canlı olarak tanık olurlar. Okullarıyla ilgili sorunlara çözüm ararken yaratıcılıkları gelişir, sorun çözmede başarılı bireyler hâline gelirler.

Okullar, öğrenciler için vardır. Okullarda öğrencilerin neye ihtiyacı olduğunu öğretmen ve yöneticiler ancak tahmin edebilirler. Oysa öğrencilerin kendileri, ne istediklerini bilirler. Kimse fikirlerini sormadığı için de öğrencilerin fikir belirtme gibi bir talebi olmamıştır. Yöneticiler, okul meclislerinden gelen talebi karşılamaya istekli olduklarında, öğrenciler okulda kendileri için bir şeyler yapıldığını görecektir, okula ve okul yönetimine karşı saygı ve sevgisi de artacaktır.

Yöneticiler yanlarında çalışanlara görüş ve düşüncelerini rahatça belirtebilecekleri demokratik bir ortam sağladıklarında çalışanlar kendilerini tanıtabildiği, yeteneklerinin fark edildiği, bir şeyi başardığı için takdir edildiğinden dolayı mutlu olacaklardır. (Açıkalin, 1997: 18) Bu bakımdan okulda demokratik ortam sağlandığında öğretmen ve öğrenciler kendilerini ifade etme fırsatı bulacaklar, okul meclisleri daha sağlıklı işleyecektir. (Tortop, 1978: 16)

Yaşadığımız demokratik toplumda eğitim sistemimizin çağdaş gelişmelere uyum sağlayarak devam edebilmesi için yönetim süreçlerini çok iyi bilen ve uygulayan yöneticiye ihtiyaç vardır. Yöneticinin her şeyden önce demokrasiye, eğitimin toplumsal, siyasal, ekonomik gelişmelerdeki rolüne inanması gerekir. (Yalçinkaya, 2001: 90) Yöneticinin görevi, yalnızca okulda çalışanların işlerini yapmasını takip etmek değildir. Okul yönetmek, farklılıkları yönetmek, bu farklılıklar yoluyla yeni sorunlara yepyeni çözümler üretecek bireyler yetiştirmek demektir.

Güçlü'nün yaptığı bir araştırmaya göre; öğrencilerin, okulla ilgili olaylarda yönetime katılma konusunda kendilerini hiç etkili görmedikleri; yönetici ve öğretmenlerin öğrencilerin özgüvenini ve öğrenme isteğini artırmaya yönelik bir çaba içinde olmadıkları; sonuçlarına varmıştır.(Güçlü, 2003: 203) Okul meclislerinin var olma amacı; öğrencinin karara katılımını artırmaktır. (Cotmore, 2003: 53) Yöneticinin okul meclislerinin var olma amacını göz ardı etmesi, okul meclislerinin işler olmamasına, sembolik olarak var olmasına sebep olur.

Okulun yönetsel amacı, eğitim programlarını, öğrenci hizmetlerini, iş gören hizmetlerini, genel hizmetleri ve bütçe hizmetlerini etkin şekilde yönetmektir. Yönetsel amaçlar, eğitimin amaçlarını da gerçekleştirmeye aracılık yaptığı gibi okulun görev

alanlarını da belirlemektedir. (Başaran, 1996: 43) Bir okulda okul meclisi çalışmalarının düzenli ve etkili bir şekilde yürütülüyor olması o okulun görev alanlarını bilen ve bunları özenle organize eden bir yöneticiye sahip olduğunu gösterir.

Bir okulun yönetiminde rol oynayan iç ve dış etmenler vardır. İç etmenler: okulun yapısında bulunan ve kendisini oluşturan yöneticiler, öğretmenler, uzmanlar ve eğitici olmayan diğer personeldir. Dış etmenler ise; okul yapısında olmayan ama yönetimde rol oynayan yönetimi etkileyen merkez yöneticileri, veliler, meslek kuruluşları ve endüstri temsilcileridir. (Bursalıoğlu, 1982: 36) Şu anki uygulamada öğrenci meclisleri, iç etmenlere bağlı olarak devam ediyor. Fakat öğrenci meclislerine velilerin de ilgisi çekilirse öğretmen- öğrenci-veli üçlüsü oluşturulacak, dış etmenler de okul çalışmalarına dahil edilecektir. Böylece işler daha kolay ve daha nitelikli yürüyecektir.

3.2.6. Okul Meclislerini Yönetmede Yönetim Süreçlerinin Kullanılması

Toplumların varlıklarını sürdürmesi için kültür aktarma, geliştirme görevlerini okullar üstlenmiştir. Bu yaşamsal görevi üstlenen okulun kendine özgü bir yönetim alanı oluşturması gerekir. Yani eğitim yönetimi, yönetim alanının bir dalı olarak kabul edildiğine göre eğitimin özelliklerini dikkate alarak, eğitim-yönetim, öğretim-yönetim ilişkileri ışığında kendine özgü kapsam ve yöntem uygulamalarını yapmak zorundadır. (Güçlüol, 1985: 45)

Kamusal alanda, yönetim süreçleri içerisine insan hakları ilke ve standartlarının temel alınması, toplum içinde, ailede, sosyal çevrede, kentsel ve kırsal yaşam alanlarında, okulda ve başka düzeylerde ilişkileri yönlendirir. (Cılga, 2001: 25)

Bir örgütün amaçlarına ulaşması için yönetim süreçlerini etkili bir şekilde kullanması gerekir. Bir örgüt; *karar verme, planlama, örgütleme, koordinasyon, iletişim, değerlendirme* süreçlerini kullanırsa amaçlarına daha kolay ulaşacaktır. Bu süreçlere kısaca bakılacak olursa;

5.2.6.1. Karar Verme, bir örgütün uzun ömürlü olması, başarılı sayılması alınan kararların doğruluğuna bağlıdır. Karar verme yetkisi yöneticide olduğuna göre yöneticinin karar verme konusunda aceleci davranmaması, bazı durumlara dikkat etmesi gerekir. Karar verirken, karardan kimlerin etkileneceğini düşünerek onların da fikirlerini almalıdır. Böylece karara katılan astlar, işi yapmaya daha gönüllü olacaktır. Okul

meclisi başkanı okuldaki yöneticiyi örnek alacaktır. Müdür, okulla ilgili bazı konularda meclis başkanının fikrini aldığıında, meclis başkanı da benzer şekilde kendi toplantılarında okul meclisinde görevli arkadaşlarını karara katacaktır. Böylece okul meclisi toplantılarında şube temsilcilerinin sorunlarla ilgili fikirleri alınarak, sorunlara değişik çözüm önerileri sunulacaktır. Toplantılar sonunda, özgün ve kararlar çıkacaktır.

5.2.6.2. Planlama, örgütün amaçlarına ulaşması için önceden belirlenmiş yoldur. İyi bir planlama yapmak için öncelikle örgütün amaçları bilinmeli sonra neler yapılacağı, nasıl bir yol izleneceği belirlenmelidir. Planlama, uygulama sırasında çıkabilecek aksaklıkları önlemek veya en aza indirmek, eldeki kaynakları belirlenen amaçlara ulaşma yolunda en etkili şekilde organize etmek için yapılır. Okul meclislerinde görevli öğrenciler, plan yaparken toplantılarda kendilerine rehberlik eden öğretmen veya yöneticinin yardımına ihtiyaç duyarlar. İlk etapta yapılan plan ütöpic olabilir. Ancak zamanla nasıl plan yapılacağını da öğreneceklerdir. Burada kendilerine planlama yapmayı öğretecek kişinin de rolü çok büyüktür. Öğrenciler, yaptıkları planı uygularken planlamanın kendilerine sağladığı yararı fark ederek hayatlarının her aşamasında yaptıkları işleri planlamayı âdet hâline getireceklerdir. Öğrencilere plan yapmayı öğretmek için, yöneticinin yönetim süreçlerinden biri olan planlamayı kullandığını meclis üyelerine hissettirmesi gerekir.

5.2.6.3. Örgütleme, yapı kurma, kadrolama ve donatım eylemleridir. (Türkmen, 2003: 28) Yapı kurma ve donatım işleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılandığıından okul yöneticisinin örgütleme yetkisi sınırlıdır. Okul meclisleri de öğrencilerin kullandıkları oylarla oluşturulmaktadır. Bu bakımdan okul meclisleri oluşturulurken örgütleme yapmak pek mümkün değildir.

5.2.6.4. Koordinasyon, eldeki madde ve insan kaynaklarının birleştirilerek örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesi için yapılan etkinliklerdir. (Bursalıoğlu, 1997: 128) Eldeki insan gücünün uygun şekilde koordine edilmesi, örgütün amaçlarının yerine getirmesini kolaylaştıracaktır. Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, başkana yardım eder. Komisyonların, koordinasyonu sağlandığıında meclisin sorunları çözmesi, okul için yararlı şeyler yapması sağlanacaktır.

5.2.6.5. İletişim, bilginin düşüncenin, hedeflerin paylaşılmasını sağlayan etkileşim sürecidir. (Arslan, 2002: 10) İletişimin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi, yöneticilerin yetkilerini yerinde zamanında ve doğru olarak kullanmasına, personelin

sorumluluk bilincinde hareket etmesine bağlıdır. Yöneticinin fikirleri, öğretmenler tarafından iyi anlaşıldığında doğru uygulanır. Bu yüzden yöneticinin öğretmenleriyle iletişim kurarken yanlış anlaşılmalara sebep olmaması gerekir.

İletişimin temel öğeleri; kaynak, mesaj, kanal, alıcıdır. Etkili bir iletişim, kaynak tarafından gönderilen mesajın, alıcı tarafından kodunun çözülerek kaynağın yüklediği anlama çok yakın bir anlam çıkarmasıyla ve alıcının, kaynağın istediği doğrultuda harekete geçmesiyle olur. Okul Meclisi toplantılarında öğrencilerin birbirini doğru anlaması için etkili bir iletişim kullanılması gerekir. Bu bakımdan öğrencilere örnek olacak kişiler, öğretmenleri ve okul yöneticileri olacaktır.

5.2.6.6.Denetim, örgütün amaçlarının yerine getirilmesi için yapılan etkinliklerin uygun olup olmadığını belirlemek için yapılır. Yönetici, öğretmenleri formal ya da informal olarak gözlemleyerek etkililiğini hissettirmelidir. Denetim sayesinde işlerdeki aksamalar tespit edilerek gerekli önlemler alınır. DEOM Projesinin asıl amacı, öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulmasını sağlamaktır. Öğrencilerde kalıcı demokrasi bilincinin oluşması için de projenin doğru yürütülmesi gerekir. Bu bakımdan gerek yöneticiler gerek rehber öğretmenler, okul meclisleriyle ilgili etkinlikleri takip ederek öğrencilerin projeden etkin şekilde faydalanmasını sağlamalı veya yolunda gitmeyen bir durum olursa neler yapılabileceğiyle ilgili öneriler getirerek aksaklıkları önlemelidir.

5.2.6.7.Değerlendirme, yapılan etkinliklerin örgütün amaçlarını gerçekleştirmede ne kadar yeterli olduğunu anlamak için yapılır. Değerlendirme bir son değil sonuca götüren bir araçtır. (Arslan, 2002: 14) Değerlendirme işin sonunda değil sürekli yapılmalıdır. Okul meclislerine, kendi kendilerine sürekli değerlendirme yapma fırsatı verilmelidir. Böylece öğrenciler, kendi yeteneklerinin farkına varacak, yaptığı çalışmaların okula ne gibi yararlar sağladığını anlayacaklardır.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, Türkiye’de ve diğer ülkelerdeki okul meclisleri ve demokrasi eğitimiyle ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de “Okul Meclisleri Projesi” ile ilgili yapılmış olan araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak okul meclisleri demokrasinin öğretilmesinde bir araç olarak kullanıldığı için demokrasi eğitimiyle ilgili olarak Türkiye’de yapılmış tez çalışmaları incelenmiştir:

Aycan Şahin (1995) “İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki Yeri” adlı araştırmasında, öğrencilere temel eğitimden başlayarak demokrasinin gerektirdiği tutum ve davranışların kazandırılması gerektiğini, bunun için de yöneticilerin okulu, demokrasinin egemen olduğu yerler hâline getirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin demokrasiyi oluşturan değerleri, ancak gerçek ortamlarda demokrasiyi uygulayan kişilerin birbirlerine karşı olan davranışları sayesinde öğreneceğini belirtmiştir. Bu amaçla Afyon ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve okul müdürlerine 35 sorudan oluşan veri toplama aracı uygulamıştır. Okul müdürlerine uyguladığı anketlerden elde ettiği verilerden, okul müdürlerinin okulun yönetsel görevlerine ve genel olarak demokrasiye yakın olmalarının öğrencilere demokrasinin öğretilmesi bakımından önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Server Bilge (1997) “İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Müfredat Programında Demokrasi” isimli araştırmasında; demokrasinin nitelikleri, demokrasi eğitiminin uygulamalarındaki demokratikliği incelemiştir. Başta ilkokul Hayat Bilgisi dersi programı olmak üzere tüm ilkokul programının tekrar incelenerek hedefleri, içeriği ve değerlendirme boyutları bakımından demokratikleştirmesi gerektiğini, böylece bireylere demokratik yaşam tarzının kazandırılarak toplumun demokratik temellere dayandırılacağını belirtmiştir.

Enes Işıkgöz (1999) “Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği” adlı araştırmasında; öğrencilerin ilköğretim çağından itibaren demokrasinin temel değerlerini yaşayarak öğrenebileceklerini, bu bakımdan okuldaki yönetici ve öğretmenlere çok iş düştüğünü belirtmiştir. Bu doğrultuda 10 ilköğretim okulu üzerinde yaptığı araştırmada 40 yönetici ve 138 öğretmene veri toplama aracı uygulamıştır. Anket sonuçlarına göre; yöneticilerin eğitsel kol çalışmalarını planlama, diğer okullarla yarışma türü faaliyetler düzenleme, öğrenci ile öğretmeni karara katma, demokrasiyle ilgili vakıf ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yapma, öğretmenleri demokrasi eğitimiyle ilgili meslekî becerilerini geliştirici çalışmalara yönlendirme, öğrenci kulüpleri oluşturma gibi demokrasi eğitimine katkıda bulunacak faaliyetlerde kendilerini çoğunlukla yeterli gördükleri; oysa öğretmenlerin bu konularda yöneticileri nadiren yeterli gördükleri belirlenmiştir.

Remzi Kıncal (2000) “ Vatandaşlık Eğitiminin Sınırları” adlı araştırmasında; okullarda demokratik değerlerin bilgi olarak verildiği; ancak davranışa dönüştürmede yeterli etkinliğin yapılmadığını belirtmiştir. Okulların demokratik değerleri davranışa dönüştürme konusunda üzerine düşeni yaparken ailenin, kitle iletişim araçlarının ve diğer eğitim kurumlarının da demokratik bireyler yetiştirmek konusunda okullara yardımcı olması gerektiğini yoksa “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin sadece bir ders olarak okutulmasıyla demokratik bireyler yetişmeyeceğini belirtmiştir.

Dilek Çalık (2002) “İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında demokrasi eğitimiyle ilgili bilgilerin okullarda yapılan etkinliklerle pratiğe dönüştürüleceğini belirtmiştir. Bu bakımdan okullarda demokratik yaklaşımları belirlemek amacıyla Manisa’da ilköğretim 5. ve 8. sınıf öğrencisi olmak üzere 370 öğrenciye uyguladığı veri toplama anketlerde 5. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre daha demokratik tutumlar sergilediği görülmüştür. Öğrencilerin oturdukları bölgeyle, ailesinin eğitim durumuyla, anne-babasının mesleğiyle demokrasiyi benimsemesi ve okulda yapılan etkinliklerde demokratik tavırlar sergilemesi arasında bir ilişki olduğu görülmüştür.

Türkiye’de yapılan yukarıdaki araştırmaların sonuçlarında; demokrasi soyut bir kavram olduğu için uygulama alanları oluşturulmasının öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca okullarda öğretmen ve okul yöneticilerinin demokrasiye yakınlığının, demokrasinin uygulama alanlarının oluşturulması bakımından önemli olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmaların tamamında demokrasi ile ilgili

teorik bilgilendirmeden uzaklaşıp demokrasinin yaşayarak, uygulayarak öğrenileceği sonuç ve önerileri bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışmaların Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bernard Crick (1998) “Vatandaşlık Bilgisi İçin Eğitim ve Okulda Demokrasiyi Öğrenme” adlı araştırmasında; demokrasinin soyut bir kavram olduğunu, bir bebeğe konuşma öğretir gibi sürekli tekrar edilerek öğretileceğini, demokrasiyi öğretirken kaynakların ve gücün adil veya adil olmayan şekilde nasıl paylaşılacağıyla ilgili aktiviteler düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin demokrasiyi konuşup tartışarak, seçim organize ederek, anlaşılmaz, hisli tartışmaların içinde, çözümlere doğru mücadele ederek öğreneceklerini belirtir. Okulda oluşturulan okul meclislerinin bu tür etkinliklere olanak sağlayacağına dikkat çekmiştir.

Priscilla Alderson’un(2000), “*Okul Meclisleri ve Okuldaki Günlük Yaşamla İlgili Öğrencilerin Görüşleri*” konulu araştırması Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda’daki 250 okulda, toplam 2272 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Öğrencilere okul meclisleriyle ilgili 6 grup soru içeren veri toplama aracı sunulmuştur. Anketlerde bulunan sorular, çocuk hakları kavramlarının yararlılığını, zenginliğini, genişliğini gösterecek; ayrıca okul meclislerinin potansiyel etkilerini ortaya çıkaracak şekilde hazırlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin bir kısmı, meclislerin etkili olduğunu, davranış standartlarını büyük ölçüde değiştirebildiğini düşünmektedir. Bu grup okulda düzenlenen sosyal ve akademik faaliyetlerden memnundur. Bir kısım öğrenciler de tam ters, tutumlar sergilemektedirler ayrıca sembolik bir meclis oluşturulmasının, öğrencilerin okula karşı şüpheli tutumlarını artırdığını belirtmişlerdir.

Araştırmaya, okulların müdür yardımcıları ve rehberlik öğretmenleri de katılmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı meclisleri aktivitelerin merkezi olarak görürken bir kısmı sadece formalite olarak görmüş ve aşırı stresli işleri arasında meclis işleriyle uğraşmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan müdür yardımcılarının büyük kısmı, meclis çalışmalarının düzenli yürütüldüğünü belirtmiş ancak araştırmacının okul panolarında yaptığı gözlemlerde meclis bültenlerinin 7-8 ay öncesine ait olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır.

Araştırmacı, başka bir kısım müdür yardımcısının ise meclisleri basında reklâm amaçlı kullandığını saptamıştır; bazı müdür yardımcılarının ise kendi odasını, çalışma masasını meclis çalışmaları için kullandıracak kadar demokratik olduklarını belirtmiştir.

Susan Korol (2002), yaptığı araştırmada eğitimsel konularla ilgili okul meclislerinin görüşlerine başvurulduğu durumların sonuçlarına bakmıştır. Okul meclislerinin okuldaki olaylara ilişkin çözüm önerileri üretmesinde başarılı olduğunu vurgulamıştır. Okul meclislerinde aileler ve sanayi kuruluşları, okuldaki öğretmenler ve öğrencilerle birlikte okul meclisleri çalışmalarına katıldıkları için okul-aile-çevre ilişkisi gelişmektedir. Okulla ilgili sorunlarla, aile bireyleri ve sanayi kuruluşları yakından ilgilendikleri için sorunların çözümünde sayılan grupların yardımcı oldukları da göze çarpmıştır. Okul meclislerinin aile ve çocuk eğitime katkısı olduğu, okulların anlaşılmasında kolaylık sağladığı, okulların gelişmesinde meclislerin önemli yeri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Richard Cotmore (2003) “Okul Meclisi’nin Çalışma Planı” adlı araştırması; İngiltere’nin kırsal bölgelerindeki ilköğretim okullarındaki 7-11 yaş arasındaki öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmadır. Araştırma sonunda, büyük öğrencilerin meclis çalışmalarına daha duyarlı olduğu, toplantı süreleri yetmediği için, öğrencilerin kendi isteklerini konuşacak zaman bulamadığı, meclis çalışmalarından sorumlu olan öğretmenler dışındaki öğretmenlerin meclis çalışmalarına katılmaya istekli olmadıkları sonucuna varılmıştır. Bunlara rağmen öğrenciler, kendi çalışmalarıyla mecliste gelişmeler olmasını sağlamışlardır. Ayrıca mecliste görevli öğrencilerin sorumluluk almaya istekli oldukları, meclis çalışmalarına katıldıkça çevresindeki olaylara seyirci kalmadıkları gibi önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Yurtdışında yapılan yukarıdaki araştırmalarda; çocuk eğitiminde ve demokratik bilincin gelişmesinde demokrasi uygulamalarının ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu uygulamaların gerçekleştirilmesinde önemli rolün ve sorumluluğun okul yöneticisine düştüğü belirlenmiştir. Bu açıdan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin başarıya ulaşmasında okul yöneticisine düşen görev göz önüne alındığında yapılan çalışmayla yurt dışında yapılmış araştırmaların benzerliği dikkat çekmektedir. Ayrıca bu çalışmayla Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin demokrasi bilincini kalıcı hâle getirdiği belirtilerek daha önce yapılmış olan araştırmalarla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, örneklem grubuna ait genel bilgiler, veri toplama aracı, veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, veri toplama aracının uygulanması, elde edilen verilerin analizleri ve kullanılan istatistikî yöntemler açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Kırıkkale ili şehir merkezindeki ilköğretim okullarında oluşturulan Okul Meclisleri Projesinin MEB tarafından belirlenen amaçlara ne düzeyde ulaştığını ortaya çıkartabilmek amacıyla yapılan bu araştırma, tarama (survey) modelindedir. Bu amaçla yapılan araştırmada, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin yürütülmesinde önemli role sahip evrene dâhil ilköğretim okullarında çalışan öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine başvurulmuş, bunun için geliştirilen veri toplama aracı uygulanmıştır.

Evren

Araştırma evrenini, 2004-2005 öğretim yılında Kırıkkale ili şehir merkezine bağlı okullarda görev yapan ilköğretim okulu müdürleri, müdür yardımcıları ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Kırıkkale ili şehir merkezinde 49 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. (Bu okullardan biri işitme engelliler ilköğretim okulu olduğundan araştırma kapsamına alınmamıştır). Araştırma kapsamına alınan okullardaki müdür sayısı 48, müdür yardımcısı sayısı 79 olmak üzere yönetici sayısı toplam, 127; öğretmen sayısı ise 2010'dur.

Örnekleme

Araştırmada şans yoluyla örneklem seçme yöntemi izlenmiştir. Evreni oluşturan 49 okuldaki müdür ve müdür yardımcılarında oluşan yönetici grubunun hepsine veri toplama aracı verilmiştir. Fakat 9 okuldaki 27 okul yöneticisinden cevap alınamamıştır. Evreni oluşturan öğretmenlerin sayıları fazla olduğu için il merkezinde aynı özellikleri taşıdıkları varsayılarak şans yoluyla örneklem seçimi yapılmıştır. (Kaptan, 1998:120)

Araştırmanın örneklemini, 2004-2005 öğretim yılında Kırıkkale ili şehir merkezine bağlı bulunan 40 ilköğretim okulunda görev yapan 39 müdür, 61 müdür yardımcısı olmak üzere 100 okul yöneticisi ve 201 öğretmen oluşturmaktadır. Bu oran ile evrendeki okul yöneticilerinin %78'ine, öğretmenlerin ise, %19'una ulaşılmıştır.

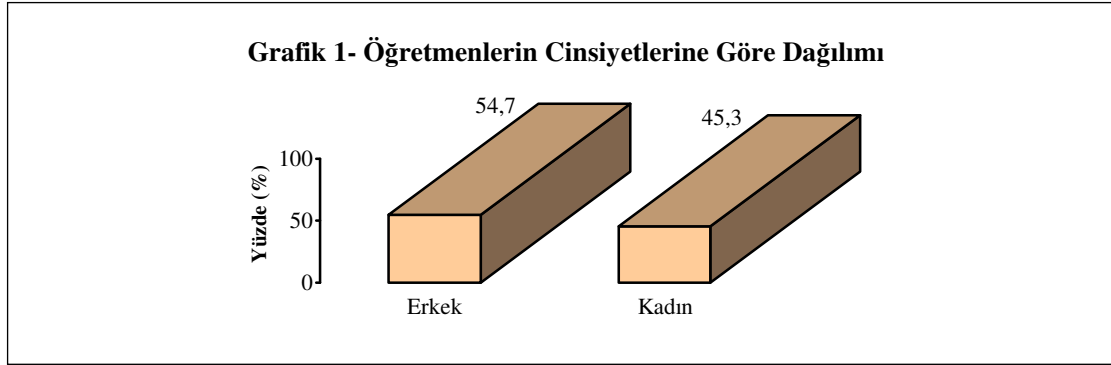
Örneklem Grubuna İlişkin Genel Bilgiler

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan ve veri toplama aracı geçerli olarak değerlendirilen okul yöneticileri ve öğretmenlere ait bilgiler yer almaktadır.

İlköğretim Okulu Öğretmenlerine Ait Genel Bilgiler

Tablo 1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

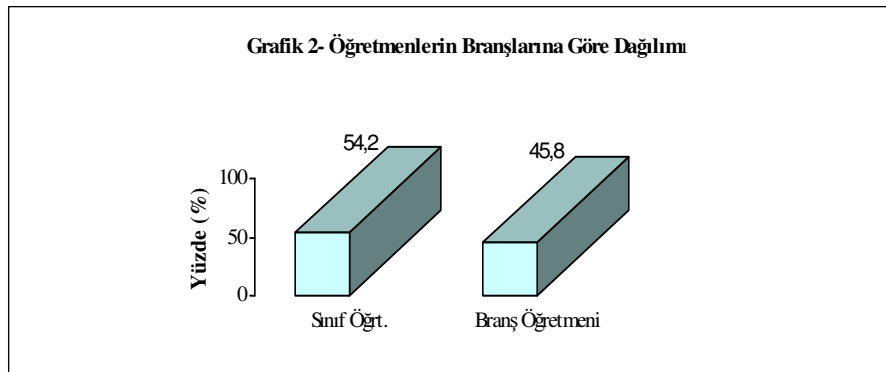
Kadın		Erkek		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%
91	45,3	110	54,7	201	100

Tablo1 'de görüldüğü üzere veri toplama aracını cevaplayan ilköğretim okulu öğretmenlerinin, cinsiyetlerine göre incelendiğinde, 110 kişi ile yüzde 54,7'sinin erkek, 91 kişi ile yüzde 45,3'ünün de kadın olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem grubu seçilirken kadın-erkek oranının mümkün olduğunca birbirine yakın olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Branş Durumlarına Göre Dağılımı

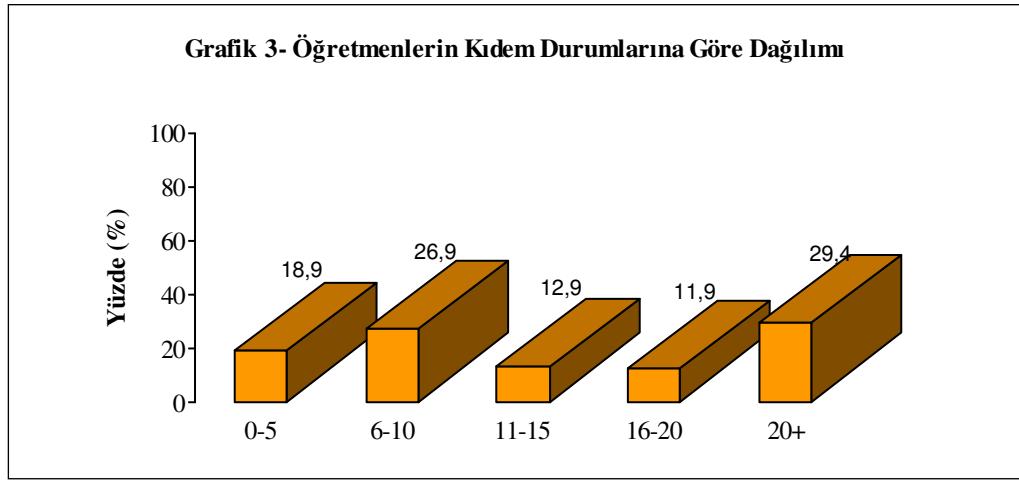
Sınıf Öğretmeni		Branş Öğretmenleri		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%
109	54,2	92	45,8	201	100

Tablo 2 ve grafik 2’de görüldüğü üzere veri toplama aracını cevaplandıran öğretmenlerin 109 kişi ile %54,2’si sınıf öğretmeni, 92 kişi ile %45,8’i branş öğretmeni oldukları görülmektedir.

Tablo 3:Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımı

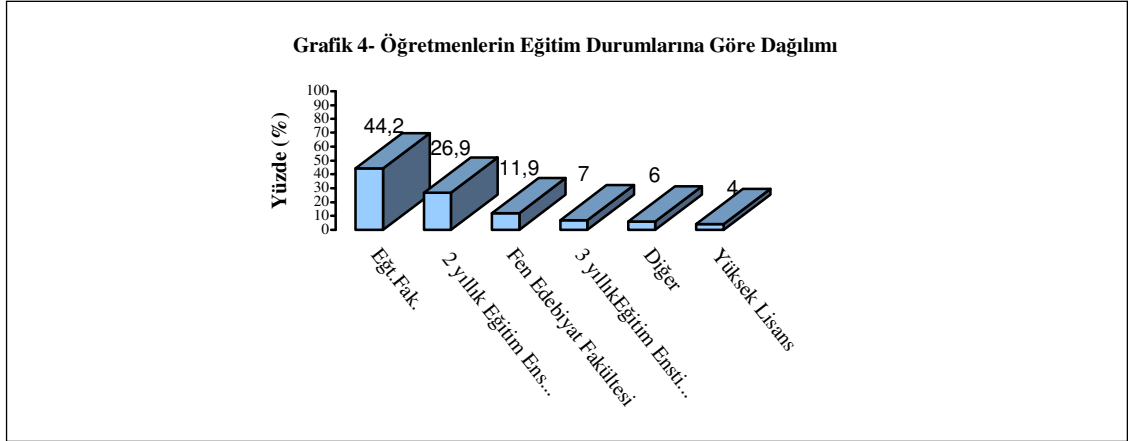
0–5 Yıl Arası Kıdem		6–10 Yıl Arası Kıdem		11–15 Yıl Arası Kıdem		16–20 Yıl Arası Kıdem		21 Yıl ve Üzeri Kıdem		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
38	18,9	54	26,9	26	12,9	24	11,9	59	29,4	201	100

Tablo 3 ve grafik 3’te görüldüğü üzere veri toplama aracını cevaplandıran öğretmenlerin (38 kişi ile) %18,9’u 0-5 yıl arasında hizmet süresine sahiptir. Ayrıca (54 kişi ile) % 26,9’u 6-10 yıl, (26 kişi ile) % 12,9’u 11-15 yıl arasında hizmet süresine, (24 kişi ile) % 11,9’u 16-20 yıl hizmet süresine sahip iken, (59 kişi ile) %29,4’ü 20 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %29,4 lük bir yüzdeyle en fazla 20 yıl ve üzeri bir kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

İki Yıllık Eğitim Enstitüsü		Üç Yıllık Eğitim Enstitüsü		Eğitim Fakültesi		Fen Edebiyat Fakültesi		Yüksek Lisans		Diğer		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
54	26,9	14	7,0	89	44,2	24	11,9	8	4,0	12	6,0	201	100

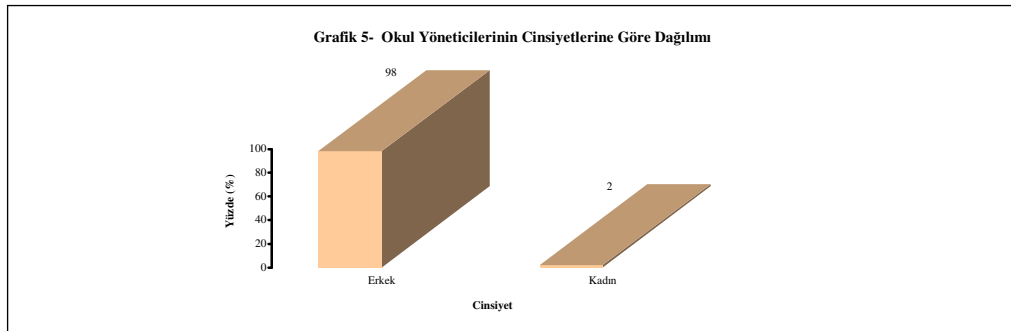
Tablo 4 ve grafik 4'te görüldüğü üzere veri toplama aracını cevaplandıran öğretmenlerin (89 kişi ile) % 44,2'si eğitim fakültesi mezunu, (54 kişi ile) %26,9'unun iki yıllık eğitim enstitüsü mezunudur. Ayrıca örneklem grubunun (24 kişi ile) % 11,9'u fen- edebiyat fakültesi mezunu, (14 kişi ile) % 7'si üç yıllık eğitim enstitüsü mezunu, (8 kişi ile) %4'ü yüksek lisans mezunu, (12 kişi ile) % 6'sı diğer (İlahiyat Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Açık Öğretim Fakültesi ve Lisans Tamamlama programları) eğitim kurumlarından mezun olmuşlardır.

İlköğretim Okulu Yöneticilerine Ait Genel Bilgiler

Tablo 5: Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Kadın		Erkek		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%
2	2,0	98	98,0	100	100,0

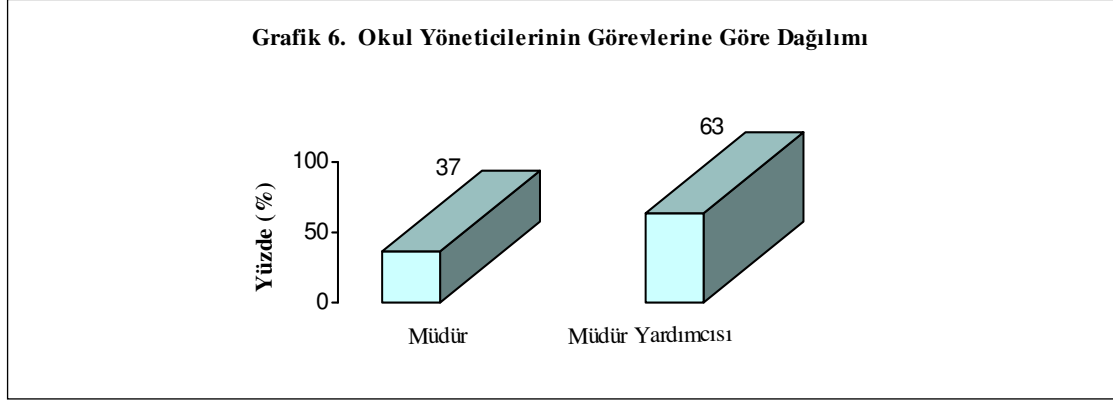
Tablo 5 ve grafik 5'in de ayrıntılı olarak incelenmesinden de anlaşılacağı gibi

çalışma evreni içerisinde yer alan ve örneklem grubunu oluşturan ilköğretim okulu yöneticilerinin %98'si erkek olup sadece %2'si kadındır. Bu durum İlköğretim okullarında yönetici görevini üstlenen kişilerin çoğunun erkek olduğunu göstermektedir.

Tablo 6 : Okul Yöneticilerinin Görevlerine Göre Dağılımı

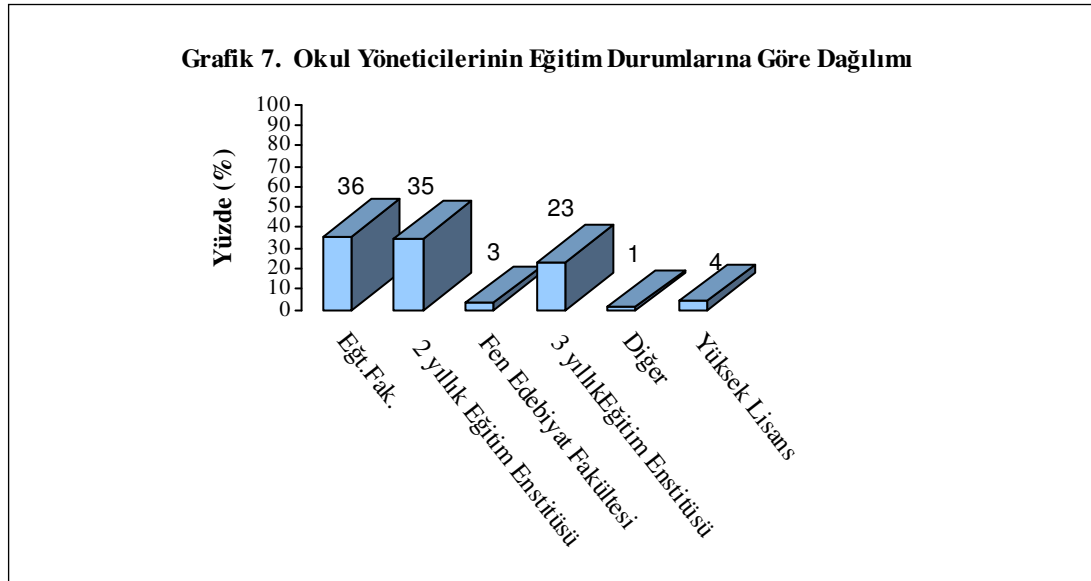
Müdür		Müdür Yardımcısı		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%
37	37,0	63	63,0	100	100,0

Yukarıdaki grafik 6 ve tablo 6'da görüldüğü gibi örneklem grubundaki yöneticilerin %37'si müdür olarak, %63'ü müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Tablo 7: Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

İki Yıllık Eğitim Enstitüsü		Üç Yıllık Eğitim Enstitüsü		Eğitim Fakültesi		Fen Edebiyat Fakültesi		Yüksek Lisans		Diğer		Genel Toplam	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
35	35,0	23	23,0	36	36,0	3	3,0	2	2,0	1	1,0	100	100,0

Mezun olunan fakülte ve yüksek okullar incelendiğinde, örneklem grubunun %36'sının eğitim fakültesi mezunu, %35'inin iki yıllık eğitim enstitüsü mezunu, %23'ünün üç yıllık eğitim enstitüsü mezunu, %3'ünün fen edebiyat fakültesi mezunu,

%2'sinin yüksek lisans mezunu, %1'inin diğeri (ilahiyat fakültesi) eğitim kurumlarından mezun olduğu görülmektedir.

Tablo 8: İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlere ve Yöneticilere Sunulan Anketlerden Değerlendirmeye Alınanların Sayısı

Sıra No	İlköğretim Okulunun Adı	Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı		
		Öğretmen	Müdür	M.Yard.
1	50.Yıl İ.O.	-	1	1
2	75.Yıl İ.O.	-	1	2
3	Ahılı İ.O.	7	1	1
4	Ahmet Sümer İ.O.	12	1	1
5	Ahmet Taner Kışlalı İ.O.	14	1	1
6	Akşemsettin İ.O.	-	1	1
7	Aşağı Mahmutlar İ.O.	-	1	1
8	Atatürk İ.O.	-	-	3
9	Battalgazi İ.O.	-	1	2
10	Cumhuriyet İ.O.	15	1	1
11	Dede Korkut İ.O.	-	1	2
12	Fatih İ.O.	7	1	1
13	Gazi İ.O.	-	1	1
14	Gündoğdu Manas İ.O.	-	1	1
15	Hanımeller İ.O.	34	1	2
16	Hasan Ali Yücel İ.O.	-	1	1
17	Hacılar İ.O.	-	1	1
18	Hürriyet İ.O.	-	1	1
19	İsmet Aydınlı İ.O.	-	1	2
20	İsmail Üstüner İ.O.	-	1	1
21	İstiklal İ.O.	-	1	2
22	Malazgirt İ.O.	10	1	1
23	Mehmet Akif Ersoy İ.O.	-	1	1
24	Mehmet Ali Eren İ.O.	-	1	2
25	Mehmet Varlıoğlu İ.O.	-	1	2
26	Millî Eğitim Vakfı İ.O.	-	1	2
27	Mustafa Kemal İ.O.	-	1	1
28	Mustafa Necati İ.O.	-	1	4
29	Namık Kemal İ.O.	-	1	2
30	Nuran-Refik Altaş İ.O.	-	1	1
31	Muhittin Ardahan İ.O.	-	1	1
32	Şehitler İ.O.	-	1	4
33	Tınaz İ.O.	24	1	1
34	Tüpraş İ.O.	-	1	-
35	Türk Metal Mustafa Özbek İ.O.	-	1	2
36	Yavuz Sultan Selim İ.O.	23	1	2
37	Yıldırım Beyazıt İ.O.	19	1	2
38	Yunus Emre İ.O.	26	1	2

Tablo 8. İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlere ve Yöneticilere Sunulan Anketlerden Değerlendirmeye Alınanların Sayısı (Devamı)

39	Yüzüncü yıl İ.O.	10	1	1
40	Zübeyde Hanım İ.O.	-	1	1
TOPLAM		201	39	61

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın belirlenen amaçlara ulaşabilmesi ve uygun veri toplama aracının geliştirilebilmesi için ilgili literatür incelenmiş ve çeşitli görüşmelerle demokrasi eğitimi alanında çalışma yapmış uzmanlardan yardım alınmıştır.

Araştırma konusunda daha önce geliştirilmiş bir veri toplama aracının olup olmadığına ilişkin yapılan inceleme sonucunda, daha önce demokrasi eğitimiyle ilgili birçok ölçeğin kullanıldığı görülmüştür. Ancak Okul Meclisleriyle ilgili veri toplama aracına rastlanmamıştır. Veri toplama aracı geliştirmek için Talim Terbiye Kurulu'nda Okul Meclisleri birimde çalışan uzmanlardan yardım alınmış, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi için hazırlanmış olan genelge ve iç tüzükten yararlanılmıştır. Yapılan araştırmalar sonunda 55 maddeden oluşan ham form elde edilmiştir. 55 maddelik form önce demokrasi eğitimi alanında uzman 3 öğretim üyesine, 1 araştırma teknikleri alanında uzman öğretim üyesine, eğitim yönetimi alanında uzman 2 öğretim üyesine ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı alanında uzman öğretim üyesine incelettirilmiştir. Evren dışındaki 45 öğretmen, 3 okul yöneticisinden oluşan bir gruba veri toplama aracı uygulanarak öğretmenlerden kendilerine göre açık, anlaşılır olmayan soruları belirlemeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama aracı maddeleri 30'a düşürülmüştür. Örnekleme temsil ettiği varsayılan bir ilköğretim okulu'nda ön uygulama yapılmış, elde edilen verilere göre faktör analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda veri toplama aracından 3 madde daha çıkarılarak 27 maddeden oluşan bir veri toplama aracı elde edilmiştir.

Söz konusu veri toplama aracı, üç ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan kişilerin kişisel bilgilerine başvurulmuştur. İkinci bölümde, öğretmen ve yöneticilerin, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarını kendi açılarından değerlendirmesi istenmiş; üçüncü bölümde ise öğretmen ve yöneticilerin, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulanışıyla ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. (Ek 3)

Veri toplama aracında yer alan maddelerde beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, "Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum" yönünde en olumsuzdan, en olumlu seçeneğe doğru artan bir biçimde puanlanmıştır. Ölçek ile elde edilen aritmetik ortalama puanlarının derecelenmesi ve yorumlanması için istatistikteki sayıların gerçek alt ve üst değer alanı kavramından, (başka bir deyişle ölçekteki ifadelerin içerdiği sayısal alan) hareket edilmiştir. Bu puanlamada en olumsuz ifade 1, en olumlu ifade ise 5 olarak kabul edilmiş ve yorumlanmıştır. Veri toplama aracındaki ifadelerle katılma derecelerine verilen ağırlıklar ve bu ağırlıkların sınırları Tablo 9'da belirtilmiştir.

Tablo 9: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Ölçeğinde Önermelere Katılma Derecelerine Verilen Ağırlıklar ve Bu Ağırlıkların Sınırları

1,00 – 1,79	Hiç Katılmıyorum
1,80 – 2,59	Katılmıyorum
2,60 – 3,39	Kısmen Katılıyorum
3,40 – 4,19	Katılıyorum
4,20 – 5,00	Tamamen Katılıyorum

Geçerlik ve Güvenirlik

Veri toplama aracının amaca uygunluğunun irdelenmesi ve faktör analizinin yapılabilmesi amacıyla, veri toplama aracı, örneklem grubunu temsil ettiği varsayılan Kırıkkale ili şehir merkezindeki Hanımeller İlköğretim Okulu yönetici ve öğretmenlerine uygulanmıştır. Ön uygulama ile toplanan veriler kullanılarak veri toplama aracının yapı geçerliği ve güvenirliliğinin bir ölçütü olan iç tutarlık katsayılarına bakılmıştır. (Büyüköztürk, 2002)

Bu araştırmada bir maddenin bir faktörde gösterilebilmesi için faktör yükünün en az .30'luk değere sahip olması ve birden fazla faktörde yer alan bir maddenin faktörlerden birindeki yükünün diğerinden en az .10 değerinden fazla olması ilkesi benimsenmiştir. (Büyüköztürk, 2002, 117-120)

Varimax dik döndürme tekniğiyle .30'un üzerinde faktör yüküne sahip maddelerden oluşan iki boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Analiz sonucunda .30'un altında kalan 3 madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylece 27 maddeden oluşan bir veri toplama aracı elde edilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçekte kalmasına karar verilen maddelerin faktör yükleri Ek 4'te veri toplama aracının güvenirlilik katsayıları kısmında

verilmiştir. Veri toplama aracının *Cronbach Alpha* (α) toplam güvenilirlik katsayısı .94 olarak tespit edilmiş, amaçlar alt boyutuna ilişkin olarak *Cronbach Alpha* (α) katsayısı .94; uygulamalar alt boyutuna ilişkin olarak *Cronbach Alpha* (α) katsayısı .88 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı, araştırma kapsamındaki ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenlerine araştırmacı tarafından ulaştırılmış ve cevaplanan veri toplama araçları yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Ayrıca, veri toplama aracının uygulanması sürecinde örneklem grubuna, araştırmanın amacı ve yapısı hakkında gerekli bilgi verilmiş ve açıklamalar yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Değerlendirmeye alınan veri toplama aracından elde edilen bilgiler, bilgisayar ortamında sayısal ifadelerle dönüştürülerek data girişi yapılmıştır. Datalara yüklenen bilgilerin, istatistiksel sonuçlara dönüştürülmesinde ise sosyal bilimlerde kullanılan SPSS paket programı kullanılmıştır. Sayısal değerler, istatistiksel yöntemin özelliği kıstas alınarak bulgulara veri oluşturmak üzere değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada, veri toplama aracı ve kişisel bilgilerden veri toplamak için, frekans (f), yüzde(%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$); gruplar arası ilişkinin anlamlı olup olmadığını anlamak için Bağımsız t-testi gibi istatistikî yöntemlerden faydalanılmıştır. Kişisel bilgiler için frekans ve yüzde kullanılarak evren içindeki ağırlıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada farkların anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Araştırmaya katılan kişilerin veri toplama aracındaki maddelere ilişkin görüşlerini belirlemek için frekans ve yüzde kullanılarak hangi seçenekte ağırlık olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Alt problemlerde geçen öğretmen ve yönetici gruplarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için bağımsız t-testi yapılmış ve grupların görüşleri arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümüne ilişkin istatistiksel bulgular yer almaktadır. Her alt probleme ilişkin elde edilen bulgular, tablolar hâlinde yorumları ile birlikte verilmektedir.

1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt probleminde “İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla 27 maddeden oluşan veri toplama aracının 14 maddesi öğretmenlere ve okul yöneticilerine uygulanmıştır.

Tablo 10’da öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin 14 maddeye verdiği cevapların yüzdesi, aritmetik ortalaması ve standart sapması gösterilmiştir.

Tablo 10. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri

Madde	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
m1	Yönetici	1	1	1	1	11	11,0	62	62	25	25	100	4,09	,70
	Öğretmen	8	4,0	14	7,0	24	11,9	111	55,2	44	21,9	201	3,85	,98
m2	Yönetici	2	2,0	4	4,0	12	12,0	65	65,0	17	17,0	100	3,91	,80
	Öğretmen	11	5,47	17	8,45	44	21,89	91	45,27	38	18,92	201	3,63	1,06
m3	Yönetici	3	3,0	3	3,0	14	14,0	54	54,0	26	26,0	100	3,97	,90
	Öğretmen	9	4,5	14	7,0	33	16,4	100	49,8	45	22,3	201	3,80	1,02
m4	Yönetici	1	1,0	4	4,0	13	13,0	61	61,0	21	21,0	100	3,97	,78
	Öğretmen	7	3,5	18	9,0	38	18,8	93	46,3	45	22,4	201	3,76	1,01
m5	Yönetici	1	1,0	7	7,0	12	12,0	58	58,0	22	22,0	100	3,93	,84
	Öğretmen	8	4,0	16	8,0	34	16,9	102	50,7	41	20,4	201	3,76	1,00

Tablo 10. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri (Devamı)

Madde		Hiç Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss		
		f	%	f	%	f	%	f	%					
m6	Yönetici	2	2,0	6	6,0	12	12,0	56	56,0	24	24,0	100	3,94	,89
	Öğretmen	10	5,0	24	11,9	48	23,9	72	35,8	47	23,4	201	3,61	1,12
m7	Yönetici	4	4,0	4	4,0	14	14,0	60	60,0	18	18,0	100	3,84	,91
	Öğretmen	6	3	21	10,4	40	19,9	104	51,7	30	15,0	201	3,66	,96
m8	Yönetici	5	5,0	6	6,0	11	11,0	55	55,0	23	23,0	100	3,85	1,01
	Öğretmen	11	5,5	14	7,0	52	25,8	89	44,3	35	17,4	201	3,62	1,04
m9	Yönetici	4	4,0	4	4,0	7	7,0	57	57,0	28	28,0	100	4,01	,95
	Öğretmen	5	2,5	16	8,0	43	21,3	99	49,3	38	18,9	201	3,75	,94
m10	Yönetici	4	4,0	8	8,0	16	16,0	42	42,0	30	30,0	100	3,86	1,06
	Öğretmen	10	5,0	18	9,0	45	22,3	92	45,8	36	17,9	201	3,63	1,04
m11	Yönetici			2	2,0	4	4,0	54	54,0	40	40,0	100	4,32	,65
	Öğretmen	2	1,0	5	2,5	24	11,9	94	46,8	76	37,8	201	4,21	,81
m12	Yönetici	-	-	3	3,0	3	3,0	55	55,0	39	39,0	100	4,30	,67
	Öğretmen	2	1,0	5	2,5	18	9,0	97	48,2	79	39,3	201	4,23	,79
m13	Yönetici			1	1,0	10	10,0	48	48,0	41	41,0	100	4,29	,69
	Öğretmen	3	1,5	10	5,0	16	8,0	105	52,2	67	33,3	201	4,11	,86
m14	Yönetici	1	1,0	2	2,0	7	7,0	68	68,0	22	22,0	100	4,11	,68
	Öğretmen	3	1,5	10	5,0	32	15,9	107	53,2	49	24,4	201	3,99	,86
ORTALAMA (Yönetici)											100	4,01	,58	
ORTALAMA (Öğretmen)											201	3,82	,73	

1.1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenlerinin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmenlerin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla veri toplama aracında bulunan 14 madde öğretmenlere uygulanmıştır.

Tablo – 11’de öğretmenlerin veri toplama aracındaki maddelere verdikleri yanıtların hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır.

Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri; (= 3.61 – 4.23) arasında değişmektedir. Genel aritmetik ortalama ise: ($X = 3,82$) olarak bulunmuştur. Bu verilere göre öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına **katılıyorum** düzeyinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 11. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri

Madde	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
M1	8	4,0	14	7,0	24	11,9	111	55,2	44	21,9	201	3,85	,98
M2	11	5,47	17	8,45	44	21,89	91	45,27	38	18,92	201	3,63	1,06
M3	9	4,5	14	7,0	33	16,4	100	49,8	45	22,3	201	3,80	1,02
M4	7	3,5	18	9,0	38	18,8	93	46,3	45	22,4	201	3,76	1,01
M5	8	4,0	16	8,0	34	16,9	102	50,7	41	20,4	201	3,76	1,00
M6	10	5,0	24	11,9	48	23,9	72	35,8	47	23,4	201	3,61	1,12
M7	6	3	21	10,4	40	19,9	104	51,7	30	15,0	201	3,66	,96
M8	11	5,5	14	7,0	52	25,8	89	44,3	35	17,4	201	3,62	1,04
M9	5	2,5	16	8,0	43	21,3	99	49,3	38	18,9	201	3,75	,94
M10	10	5,0	18	9,0	45	22,3	92	45,8	36	17,9	201	3,63	1,04
M11	2	1,0	5	2,5	24	11,9	94	46,8	76	37,8	201	4,21	,81
M12	2	1,0	5	2,5	18	9,0	97	48,2	79	39,3	201	4,23	,79
M13	3	1,5	10	5,0	16	8,0	105	52,2	67	33,3	201	4,11	,86
M14	3	1,5	10	5,0	32	15,9	107	53,2	49	24,4	201	3,99	,86
ORTALAMA											201	3,82	,73

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına öğretmenlerin katılma derecelerini değerlendirmek için aritmetik ortalamalarına bakıldığında 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,13,14. maddelerin **katılıyorum** seçeneğinde yer aldığı; 11 ve 12. maddelerin **tamamen katılıyorum** kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Veri toplama aracındaki maddelere ilişkin dağılım incelenmiş ve bu maddeler ortalamalarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır:

12. maddede bulunan; “Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.” ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin % 1’i hiç katılmıyorum, %2,5’i katılmıyorum, %9’u

kısmen katılıyorum, %48,2'si katılıyorum, %39,3'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **tamamen katılıyorum** ($\bar{X} = 4,23$) kategorisindedir.

11.maddede bulunan; **“Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin % 1'i hiç katılmıyorum, %2,5'i katılmıyorum, %11,9'u kısmen katılıyorum, %46,8'i katılıyorum, %37,8'i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **tamamen katılıyorum** ($\bar{X} = 4,21$) kategorisindedir.

13.maddede bulunan; **“Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin % 1,5'i hiç katılmıyorum, %5'i katılmıyorum, %8'i kısmen katılıyorum, %52,2'si katılıyorum, %33,3'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,11$) kategorisindedir.

14.maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin % 1,5'i hiç katılmıyorum, %5'i katılmıyorum, %15,9'u kısmen katılıyorum, %53,2'si katılıyorum, %24,4'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,99$) kategorisindedir.

1.maddede bulunan; **“Okul meclisleri, başkalarının haklarına saygı duymayı öğretir.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin % 4'ü hiç katılmıyorum, %7'si katılmıyorum, %11,9'u kısmen katılıyorum, %55,2'si katılıyorum, %21,9'u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,85$) kategorisindedir.

3. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %4,5'i hiç katılmıyorum, %7'si katılmıyorum, %16,4'ü kısmen katılıyorum, %49,8'i katılıyorum, %22,3'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş

belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,80$) kategorisindedir.

4. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %3,5’i hiç katılmıyorum, %9’u katılmıyorum, %18,8’i kısmen katılıyorum, %46,3’ü katılıyorum, %22,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,76$) kategorisindedir.

5. maddede bulunan; **“Öğrenciler, Okul Meclisleri’yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %4’ü hiç katılmıyorum, %8’u katılmıyorum, %16,9’u kısmen katılıyorum, %50,7’si katılıyorum, %20,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,76$) kategorisindedir.

9. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %2,5’i hiç katılmıyorum, %8’u katılmıyorum, %21,3’ü kısmen katılıyorum, %49,3’ü katılıyorum, %18,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,75$) kategorisindedir.

7. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %3’ü hiç katılmıyorum, %10,4’ü katılmıyorum, %19,9’u’ü kısmen katılıyorum, %51,7’si katılıyorum, %15’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,66$) kategorisindedir.

2. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüle bakmasını sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5,47’si hiç katılmıyorum, %8,45’i katılmıyorum, %21,89’u’ü kısmen katılıyorum, %45,27’si katılıyorum, %18,92’si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,63$) kategorisindedir.

10. maddede bulunan; “Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.” ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5’i hiç katılmıyorum, %9’u katılmıyorum, %22,3’ü kısmen katılıyorum, %45,8’i katılıyorum, %17,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,63$) kategorisindedir.

8. maddede bulunan; “Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar” ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5,5’i hiç katılmıyorum, %7’si katılmıyorum, %25,8’i kısmen katılıyorum, %44,3’ü katılıyorum, %17,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,62$) kategorisindedir.

6. maddede bulunan; “Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.” ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5’i hiç katılmıyorum, %11,9’u katılmıyorum, %23,9’u kısmen katılıyorum, %35,8’i katılıyorum, %23,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,61$) kategorisindedir.

1.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla veri toplama aracında bulunan 14 madde okul yöneticilerine uygulanmıştır.

Tablo 12’de okul yöneticilerinin veri toplama aracındaki maddelere verdikleri yanıtların hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri; ($\bar{X} = 3,84 - 4,32$) arasında değişmektedir. Genel aritmetik ortalama ise ($\bar{X} = 4,01$) olarak bulunmuştur. Bu verilere göre okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına **katılıyorum** düzeyinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 12. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Madde	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
m1	1	1	1	1	11	11,0	62	62	25	25	100	4,09	,70
m2	2	2,0	4	4,0	12	12,0	65	65,0	17	17,0	100	3,91	,80
m3	3	3,0	3	3,0	14	14,0	54	54,0	26	26,0	100	3,97	,90
m4	1	1,0	4	4,0	13	13,0	61	61,0	21	21,0	100	3,97	,78
m5	1	1,0	7	7,0	12	12,0	58	58,0	22	22,0	100	3,93	,84
m6	2	2,0	6	6,0	12	12,0	56	56,0	24	24,0	100	3,94	,89
m7	4	4,0	4	4,0	14	14,0	60	60,0	18	18,0	100	3,84	,91
m8	5	5,0	6	6,0	11	11,0	55	55,0	23	23,0	100	3,85	1,01
m9	4	4,0	4	4,0	7	7,0	57	57,0	28	28,0	100	4,01	,95
m10	4	4,0	8	8,0	16	16,0	42	42,0	30	30,0	100	3,86	1,06
m11	-	-	2	2,0	4	4,0	54	54,0	40	40,0	100	4,32	,65
m12	-	-	3	3,0	3	3,0	55	55,0	39	39,0	100	4,30	,67
m13	-	-	1	1,0	10	10,0	48	48,0	41	41,0	100	4,29	,69
m14	1	1,0	2	2,0	7	7,0	68	68,0	22	22,0	100	4,11	,68
ORTALAMA											100	4,01	,58

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına okul yöneticilerinin katılma derecelerini değerlendirmek için aritmetik ortalamalarına bakıldığında 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,14. maddelerin **katılıyorum** kategorisinde yer aldığı; 11, 12 ve 13. maddelerin **tamamen katılıyorum** kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Veri toplama aracındaki maddelere ilişkin dağılım incelenmiş ve bu maddeler ortalamalarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır:

11. maddede bulunan; “**Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.**” ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %2’si katılmıyorum, %4’ü kısmen katılıyorum, %54’ü katılıyorum, %40’ı tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **tamamen katılıyorum** ($\bar{X} = 4,32$) kategorisindedir.

12. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %3’ü katılmıyorum, %3’ü kısmen katılıyorum, %55’i katılıyorum, %39’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **tamamen katılıyorum** ($\bar{X} = 4,30$) kategorisindedir.

13. maddede bulunan; **“Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i katılmıyorum, %10’u kısmen katılıyorum, %48’i katılıyorum, %41’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **tamamen katılıyorum** ($\bar{X} = 4,29$) kategorisindedir.

14. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %2’si katılmıyorum, %7’si kısmen katılıyorum, %68’i katılıyorum, %22’si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,11$) kategorisindedir.

1. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, başkalarının haklarına saygı duymayı öğretir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %1’i katılmıyorum, %11’i kısmen katılıyorum, %62’si katılıyorum, %25’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,09$) kategorisindedir.

9. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %4’ü hiç katılmıyorum, %4’ü katılmıyorum, %7’si kısmen katılıyorum, %57’si katılıyorum, %28’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,01$) kategorisindedir.

3. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine

yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %3'ü hiç katılmıyorum, %3'ü katılmıyorum, %14'ü kısmen katılıyorum, %54'ü katılıyorum, %26'sı tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,97$) kategorisindedir.

4. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1'i hiç katılmıyorum, %4'ü katılmıyorum, %13'ü kısmen katılıyorum, %61'i katılıyorum, %21'i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,97$) kategorisindedir.

6. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %2'si hiç katılmıyorum, %6'sı katılmıyorum, %12'si kısmen katılıyorum, %56'sı katılıyorum, %24'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,94$) kategorisindedir.

5. maddede bulunan; **“Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1'i hiç katılmıyorum, %7'si katılmıyorum, %12'si kısmen katılıyorum, %58'i katılıyorum, %22'si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,93$) kategorisindedir.

2. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüle bakmasını sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %2'si hiç katılmıyorum, %4'ü katılmıyorum, %12'si kısmen katılıyorum, %65'i katılıyorum, %17'si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,91$) kategorisindedir.

10. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanmasına katkı sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan okul

yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %4'ü hiç katılmıyorum, %8'i katılmıyorum, %16'sı kısmen katılıyorum, %42'si katılıyorum, %30'u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,86$) kategorisindedir.

8. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %5'i hiç katılmıyorum, %6'sı katılmıyorum, %11'i kısmen katılıyorum, %55'i katılıyorum, %23'ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,85$) kategorisindedir.

7. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %4'ü hiç katılmıyorum, %4'ü katılmıyorum, %14'ü kısmen katılıyorum, %60'ı katılıyorum, %18'i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,84$) kategorisindedir.

1.3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Araştırmanın birinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmenlerin katılım düzeyleri ile okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusu sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için t-testi yapılmıştır. Tablo – 13'te okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 13. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları

Maddeler	Görev	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p																																																																																																																																																																				
1. Okul meclisleri, başkalarının haklarına saygı duymayı öğretir.	Yönetici	100	4,09	,69	2,447	299	,029*																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,85	,97				2. Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörülle bakmasını sağlar.	Yönetici	100	3,91	,79	2,525	299	,012*	Öğretmen	201	3,61	1,06	3. Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.	Yönetici	100	3,97	,89	1,498	299	,136	Öğretmen	201	3,80	1,02	4. Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.	Yönetici	100	3,97	,89	1,863	299	,064	Öğretmen	201	3,76	1,01	5. Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.	Yönetici	100	3,93	,84	1,553	299	,122	Öğretmen	201	3,76	1,00	6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*	Öğretmen	201	3,61	1,11	7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299	
2. Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörülle bakmasını sağlar.	Yönetici	100	3,91	,79	2,525	299	,012*																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,61	1,06				3. Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.	Yönetici	100	3,97	,89	1,498	299	,136	Öğretmen	201	3,80	1,02	4. Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.	Yönetici	100	3,97	,89	1,863	299	,064	Öğretmen	201	3,76	1,01	5. Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.	Yönetici	100	3,93	,84	1,553	299	,122	Öğretmen	201	3,76	1,00	6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*	Öğretmen	201	3,61	1,11	7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82									
3. Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.	Yönetici	100	3,97	,89	1,498	299	,136																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,80	1,02				4. Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.	Yönetici	100	3,97	,89	1,863	299	,064	Öğretmen	201	3,76	1,01	5. Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.	Yönetici	100	3,93	,84	1,553	299	,122	Öğretmen	201	3,76	1,00	6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*	Öğretmen	201	3,61	1,11	7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																					
4. Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.	Yönetici	100	3,97	,89	1,863	299	,064																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,76	1,01				5. Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.	Yönetici	100	3,93	,84	1,553	299	,122	Öğretmen	201	3,76	1,00	6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*	Öğretmen	201	3,61	1,11	7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																	
5. Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.	Yönetici	100	3,93	,84	1,553	299	,122																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,76	1,00				6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*	Öğretmen	201	3,61	1,11	7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																													
6. Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.	Yönetici	100	3,94	,89	2,788	299	,006*																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,61	1,11				7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113	Öğretmen	201	3,66	,96	8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																									
7. Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.	Yönetici	100	3,84	,91	1,590	299	,113																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,66	,96				8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072	Öğretmen	201	3,62	1,04	9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																					
8. Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar	Yönetici	100	3,85	1,01	1,806	299	,072																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,62	1,04				9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*	Öğretmen	201	3,75	,939	10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																	
9. Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.	Yönetici	100	4,01	,947	2,218	299	,028*																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,75	,939				10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079	Öğretmen	201	3,63	1,04	11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																													
10. Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.	Yönetici	100	3,86	1,06	1,764	299	,079																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,63	1,04				11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177	Öğretmen	201	4,21	,805	12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																																									
11. Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.	Yönetici	100	4,32	,652	1,353	299	,177																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	4,21	,805				12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450	Öğretmen	201	4,23	,793	13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																																																					
12. Okul meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.	Yönetici	100	4,30	,674	,756	299	,450																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	4,23	,793				13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051	Öğretmen	201	4,11	,861	14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																																																																	
13. Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.	Yönetici	100	4,29	,686	1,962	299	,051																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	4,11	,861				14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218	Öğretmen	201	3,99	,862	Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																																																																													
14. Okul meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.	Yönetici	100	4,11	,676	1,235	299	,218																																																																																																																																																																				
	Öğretmen	201	3,99	,862				Toplam	Yönetici	100	4,01			299		Öğretmen	201	3,82																																																																																																																																																									
Toplam	Yönetici	100	4,01			299																																																																																																																																																																					
	Öğretmen	201	3,82																																																																																																																																																																								

(*) İşareti farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. (p<0,05)

Tablo 13'te görüldüğü gibi Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmenlerle okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları belirlemek için yapılan t testi sonuçlarına göre aşağıda belirtilen 4 maddede $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

1. maddedeki **“Okul meclisleri, başkalarının haklarına saygı duymayı öğretir.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,447, $p<0,05$). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=4,09$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de ($\bar{X}=3,85$) katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,69) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,97) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

2. maddedeki **“Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüyü bakmasını sağlar.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,525 $p<0,05$). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,91$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,61$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,79) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:1,06) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

6. maddedeki **“Okul meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,788 $p<0,05$). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,94$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,61$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,89) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:1,11) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

9. maddedeki **“Okul meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,218 $p<0,05$). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=4,01$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,75$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre

değerlendirildiğinde ise öğretmenlerin görüşlerinin (Ss:0,93) okul yöneticilerinin görüşlerine (Ss:0,94) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Genel aritmetik ortalamalara bakıldığında öğretmenlerle okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasındaki farkı gösteren t testi sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Yönetici	100	4,01	,58	2,57	,011
Öğretmen	201	3,82	,73		

P<0,05 Anlamlı fark var.

Tablo 14 incelendiğinde Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin öğretmenler ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,57 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}$ =4,01) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}$ =3,82) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,58) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,73) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın ikinci alt probleminde “İlköğretim okullarında Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla 27 maddeden oluşan veri toplama aracının 13 maddesi öğretmenlere ve okul yöneticilerine uygulanmıştır.

Tablo 15’te öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin 14 maddeye verdiği cevapların yüzdesi, aritmetik ortalaması ve standart sapması gösterilmiştir.

Tablo 15. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri

Madde		Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
m1	Yönetici	-	-	3	3,0	16	16,0	65	65,0	16	16,0	100	3,94	,67
	Öğretmen	4	2,0	17	8,5	36	17,9	118	58,7	26	12,9	201	3,72	,87
m2	Yönetici	-	-	1	1,0	18	18,0	61	61,0	20	20,0	100	4,00	,65
	Öğretmen	7	3,5	14	7,0	31	15,4	106	52,7	43	21,4	201	3,82	,96
m3	Yönetici	-	-	5	5,0	17	17,0	66	66,0	12	12,0	100	3,85	,69
	Öğretmen	7	3,5	17	8,5	48	23,8	109	54,2	20	10,0	201	3,59	,91
m4	Yönetici	1	1,0	4	4,0	12	12,0	53	53,0	30	30,0	100	4,07	,82
	Öğretmen	10	5,0	26	12,9	35	17,4	86	42,8	44	21,9	201	3,64	1,12
m5	Yönetici	-	-	3	3,0	27	27,0	54	54,0	16	16,0	100	3,83	,73
	Öğretmen	9	4,5	18	9,0	49	24,3	93	46,3	32	15,9	201	3,61	1,01
m6	Yönetici	1	1,0	2	2,0	7	7,0	69	69,0	21	21,0	100	4,07	,67
	Öğretmen	5	2,5	12	6,0	35	17,4	109	54,2	40	19,9	201	3,83	,90
m7	Yönetici	5	5,0	18	18,0	32	32,0	35	35,0	10	10,0	100	3,27	1,03
	Öğretmen	24	11,9	39	19,4	53	26,4	73	36,3	12	6,0	201	3,05	1,14
m8	Yönetici	3	3,0	11	11,0	29	29,0	48	48,0	9	9,0	100	3,48	,92
	Öğretmen	11	5,4	25	12,4	59	29,4	87	43,3	19	9,5	201	3,40	1,01
m9	Yönetici	1	1,0	4	4,0	28	28,0	54	54,0	13	13,0	100	3,74	,77
	Öğretmen	6	3,0	23	11,4	41	20,4	90	44,8	41	20,4	201	3,68	1,02
m10	Yönetici	1	1,0	3	3,0	19	19,0	58	58,0	19	19,0	100	3,91	,77
	Öğretmen	8	4,0	17	8,5	42	20,8	96	47,8	38	18,9	201	3,69	1,00
m11	Yönetici	-	-	2	2,0	8	8,0	61	61,0	29	29,0	100	4,17	,65
	Öğretmen	4	2,0	6	3,0	29	14,4	110	54,7	52	25,9	201	4,01	,84
m12	Yönetici	1	1,0	6	6,0	39	39,0	40	40,0	14	14,0	100	3,60	,84
	Öğretmen	6	2,9	19	9,5	50	24,9	83	41,3	43	21,4	201	3,69	1,01
m13	Yönetici	10	10,0	15	15,0	35	35,0	29	29,0	11	11,0	100	3,16	1,13
	Öğretmen	14	7,0	33	16,4	68	33,8	62	30,9	24	11,9	201	3,25	1,09
ORTALAMA (Yönetici)												100	3,77	,39
ORTALAMA (Öğretmen)												201	3,61	,73

2.2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın ikinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla veri toplama aracında bulunan 13 madde öğretmenlere uygulanmıştır.

Tablo 16’de okul yöneticilerinin veri toplama aracındaki maddelere verdikleri yanıtların hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri; ($\bar{X} = 3,05 - 4,01$) arasında değişmektedir. Genel aritmetik ortalama ise ($\bar{X} = 3,61$) olarak bulunmuştur. Bu verilere göre okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına **katılıyorum** düzeyinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 16. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri

Madde	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
M1	4	2,0	17	8,5	36	17,9	118	58,7	26	12,9	201	3,72	,87
M2	7	3,5	14	7,0	31	15,4	106	52,7	43	21,4	201	3,82	,96
M3	7	3,5	17	8,5	48	23,8	109	54,2	20	10,0	201	3,59	,91
M4	10	5,0	26	12,9	35	17,4	86	42,8	44	21,9	201	3,64	1,12
M5	9	4,5	18	9,0	49	24,3	93	46,3	32	15,9	201	3,61	1,01
M6	5	2,5	12	6,0	35	17,4	109	54,2	40	19,9	201	3,83	,90
M7	24	11,9	39	19,4	53	26,4	73	36,3	12	6,0	201	3,05	1,14
M8	11	5,4	25	12,4	59	29,4	87	43,3	19	9,5	201	3,40	1,01
M9	6	3,0	23	11,4	41	20,4	90	44,8	41	20,4	201	3,68	1,02
M10	8	4,0	17	8,5	42	20,8	96	47,8	38	18,9	201	3,69	1,00
M11	4	2,0	6	3,0	29	14,4	110	54,7	52	25,9	201	4,01	,84
M12	6	2,9	19	9,5	50	24,9	83	41,3	43	21,4	201	3,69	1,01
M13	14	7,0	33	16,4	68	33,8	62	30,9	24	11,9	201	3,25	1,09
ORTALAMA											201	3,61	,64

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına öğretmenlerin katılma derecelerini değerlendirmek için aritmetik ortalamalarına bakıldığında 7 ve 13. maddelerin **kısmen katılıyorum** kategorisinde yer aldığı; 1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12. maddelerin **katılıyorum** kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Veri toplama aracındaki maddelere ilişkin dağılım incelenmiş ve bu maddeler ortalamalarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır:

11. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %2’si hiç katılmıyorum, %3’ü katılmıyorum %14,4’ü kısmen katılıyorum, %54,7’si katılıyorum, %25,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,01$) kategorisindedir.

6. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %2,5’si hiç katılmıyorum, %6’ü katılmıyorum %17,4’ü kısmen katılıyorum, %54,2’si katılıyorum, %19,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,83$) kategorisindedir.

2. maddede bulunan; **“Okul yönetiminin okul meclislerinde alınan kararlara karşı demokratik tutumlar sergilemesi, meclis üyelerinin işlerini ciddiye almasını sağlamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %3,5’i hiç katılmıyorum, %7’si katılmıyorum %15,4’ü kısmen katılıyorum, %52,7’si katılıyorum, %21,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,82$) kategorisindedir

1. maddede bulunan; **“Okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürümesini sağlamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %2’si hiç katılmıyorum, %8,5’i katılmıyorum %17,9’u kısmen katılıyorum, %58,7’si katılıyorum, %12,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,72$) kategorisindedir

10. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %4’ü hiç katılmıyorum, %8,5’i katılmıyorum %20,8’i kısmen katılıyorum, %47,8’i katılıyorum, %18,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,69$) kategorisindedir.

12. maddede bulunan; **“MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %2,9’u hiç katılmıyorum, %9,5’i katılmıyorum %24,9’u kısmen katılıyorum, %41,3’ü katılıyorum, %21,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,69$) kategorisindedir.

9. maddede bulunan; **“Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %3’ü hiç katılmıyorum, %11,4’ü katılmıyorum %20,4’ü kısmen katılıyorum, %44,8’i katılıyorum, %20,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,68$) kategorisindedir.

4. maddede bulunan; **“Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5’i hiç katılmıyorum, %12,9’u katılmıyorum %17,4’ü kısmen katılıyorum, %42,8’i katılıyorum, %21,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,64$) kategorisindedir

5. maddede bulunan; **“Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %4,5’i hiç katılmıyorum, %9’u katılmıyorum %24,3’ü kısmen katılıyorum, %46,3’ü katılıyorum, %15,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından

incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,61$) kategorisindedir

3. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %3,5’i hiç katılmıyorum, %8,5’i katılmıyorum %23,8’i kısmen katılıyorum, %54,2’si katılıyorum, %10’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,59$) kategorisindedir

8. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %5,4’ü hiç katılmıyorum, %12,4’ü katılmıyorum %29,4’ü kısmen katılıyorum, %43,3’ü katılıyorum, %9,5’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,40$) kategorisindedir.

13. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %7’si hiç katılmıyorum, %16,4’ü katılmıyorum %33,8’i kısmen katılıyorum, %30,9’u katılıyorum, %11,9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **kısmen katılıyorum** ($\bar{X} = 3,25$) kategorisindedir.

7. maddede bulunan; **“Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltildiğinde öğretmenlerin %11,9’u hiç katılmıyorum, %19,4’ü katılmıyorum %26,4’ü kısmen katılıyorum, %36,3’ü katılıyorum, %6’sı tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **kısmen katılıyorum** ($\bar{X} = 3,05$) kategorisindedir.

2.2. Demokrasî Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Araştırmanın ikinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında Demokrasî Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin ilişkin okul yöneticilerinin katılım düzeyleri nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya yanıt bulabilmek amacıyla veri toplama aracında bulunan 13 madde okul yöneticilerine uygulanmıştır.

Tablo – 17’de okul yöneticilerinin veri toplama aracındaki maddelere verdikleri yanıtların hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin Demokrasî Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri; ($\bar{X} = 3,16- 4,17$) arasında değişmektedir. Genel aritmetik ortalama ise: ($\bar{X} = 3,77$) olarak bulunmuştur. Bu verilere göre okul yöneticilerinin Demokrasî Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına **katılıyorum** düzeyinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 17. Demokrasî Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri

Madde	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		N	$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
m1	-	-	3	3,0	16	16,0	65	65,0	16	16,0	100	3,94	,67
m2	-	-	1	1,0	18	18,0	61	61,0	20	20,0	100	4,00	,65
m3	-	-	5	5,0	17	17,0	66	66,0	12	12,0	100	3,85	,69
m4	1	1,0	4	4,0	12	12,0	53	53,0	30	30,0	100	4,07	,82
m5	-	-	3	3,0	27	27,0	54	54,0	16	16,0	100	3,83	,73
m6	1	1,0	2	2,0	7	7,0	69	69,0	21	21,0	100	4,07	,67
m7	5	5,0	18	18,0	32	32,0	35	35,0	10	10,0	100	3,27	1,03
m8	3	3,0	11	11,0	29	29,0	48	48,0	9	9,0	100	3,48	,92
m9	1	1,0	4	4,0	28	28,0	54	54,0	13	13,0	100	3,74	,77
m10	1	1,0	3	3,0	19	19,0	58	58,0	19	19,0	100	3,91	,77
m11	-	-	2	2,0	8	8,0	61	61,0	29	29,0	100	4,17	,65
m12	1	1,0	6	6,0	39	39,0	40	40,0	14	14,0	100	3,60	,84
m13	10	10,0	15	15,0	35	35,0	29	29,0	11	11,0	100	3,16	1,13
ORTALAMA											100	3,77	,39

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına okul yöneticilerinin katılma derecelerini değerlendirmek için aritmetik ortalamalarına bakıldığında 7 ve 13. maddelerin **kısmen katılıyorum** kategorisinde yer aldığı; 1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12. maddelerin **katılıyorum** kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Veri toplama aracındaki maddelere ilişkin dağılım incelenmiş ve bu maddeler ortalamalarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır:

11. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %2’si katılmıyorum, %8’i kısmen katılıyorum, %61’i katılıyorum, %29’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,17$) kategorisindedir.

4. maddede bulunan; **“Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %4’ü katılmıyorum, %12’i kısmen katılıyorum, %53’ü katılıyorum, %30’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,07$) kategorisindedir.

6. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %2’si katılmıyorum, %7’si kısmen katılıyorum, %69’u katılıyorum, %21’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,07$) kategorisindedir.

2. maddede bulunan; **“Okul yönetiminin okul meclislerinde alınan kararlara karşı demokratik tutumlar sergilemesi, meclis üyelerinin işlerini ciddiye almasını sağlamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i katılmıyorum, %18’i kısmen katılıyorum, %61’i katılıyorum, %20’si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 4,00$) kategorisindedir.

1. maddede bulunan; **“Okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürümesini sağlamaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %3’ü katılmıyorum, %16’sı kısmen katılıyorum, %65’i katılıyorum, %16’sı tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,94$) kategorisindedir.

10. maddede bulunan; **“Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %3’ü katılmıyorum, %19’u kısmen katılıyorum, %58’i katılıyorum, %19’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,91$) kategorisindedir.

3. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır..”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %5’i katılmıyorum, %17’si kısmen katılıyorum, %66’sı katılıyorum, %12’si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,85$) kategorisindedir.

5. maddede bulunan; **“Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %3’ü katılmıyorum, %27’si kısmen katılıyorum, %54’ü katılıyorum, %16’sı tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,83$) kategorisindedir.

9. maddede bulunan; **“Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %4’ü katılmıyorum, %28’i kısmen katılıyorum, %54’ü katılıyorum, %13’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,74$) kategorisindedir.

12. maddede bulunan; **“MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %1’i hiç katılmıyorum, %6’sı katılmıyorum, %39’u kısmen katılıyorum, %40’ı katılıyorum, %14’ü tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,60$) kategorisindedir.

8. maddede bulunan; **“Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %3’ü hiç katılmıyorum, %11’i katılmıyorum, %29’u kısmen katılıyorum, %48’i katılıyorum, %9’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,48$) kategorisindedir.

7. maddede bulunan; **“Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %5’i hiç katılmıyorum, %18’i katılmıyorum, %32’si kısmen katılıyorum, %35’i katılıyorum, %10’u tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,27$) kategorisindedir.

13. maddede bulunan; **“Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır..”** ifadesi araştırmaya katılan okul yöneticilerine yöneltildiğinde okul yöneticilerinin %10’u hiç katılmıyorum, %15’i katılmıyorum, %35’i kısmen katılıyorum, %29’u katılıyorum, %11’i tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde bu maddenin aritmetik ortalaması **katılıyorum** ($\bar{X} = 3,16$) kategorisindedir.

2.3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmenler ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Araştırmanın ikinci alt problemini yanıtlayabilmek için “İlköğretim okullarında Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin katılım düzeyleri ile okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusu sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi

için t-testi yapılmıştır. Tabl –18’de okul yöneticileri ve öğretmenlerin katılım düzeyleri ne ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 18. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları

Maddeler	Görev	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p																																																																																																																																																								
1. Okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürümesini sağlamaktadır.	Yönetici	100	3,94	,66	2,402	299	,017*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,72	,86				2. Okul yönetiminin okul meclislerinde alınan kararlara karşı demokratik tutumlar sergilemesi, meclis üyelerinin işlerini ciddiye almasını sağlamaktadır.	Yönetici	100	4,00	,65	1,954	299	,052	Öğretmen	201	3,82	,96	3. Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.	Yönetici	100	3,85	,68	2,800	299	,006*	Öğretmen	201	3,59	,90	4. Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.	Yönetici	100	4,07	,82	3,744	299	,000*	Öğretmen	201	3,64	1,11	5. Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.	Yönetici	100	3,83	,72	2,213	299	,028*	Öğretmen	201	3,61	1,00	6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*	Öğretmen	201	3,83	,90	7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299	
2. Okul yönetiminin okul meclislerinde alınan kararlara karşı demokratik tutumlar sergilemesi, meclis üyelerinin işlerini ciddiye almasını sağlamaktadır.	Yönetici	100	4,00	,65	1,954	299	,052																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,82	,96				3. Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.	Yönetici	100	3,85	,68	2,800	299	,006*	Öğretmen	201	3,59	,90	4. Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.	Yönetici	100	4,07	,82	3,744	299	,000*	Öğretmen	201	3,64	1,11	5. Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.	Yönetici	100	3,83	,72	2,213	299	,028*	Öğretmen	201	3,61	1,00	6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*	Öğretmen	201	3,83	,90	7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61									
3. Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.	Yönetici	100	3,85	,68	2,800	299	,006*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,59	,90				4. Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.	Yönetici	100	4,07	,82	3,744	299	,000*	Öğretmen	201	3,64	1,11	5. Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.	Yönetici	100	3,83	,72	2,213	299	,028*	Öğretmen	201	3,61	1,00	6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*	Öğretmen	201	3,83	,90	7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																					
4. Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.	Yönetici	100	4,07	,82	3,744	299	,000*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,64	1,11				5. Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.	Yönetici	100	3,83	,72	2,213	299	,028*	Öğretmen	201	3,61	1,00	6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*	Öğretmen	201	3,83	,90	7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																	
5. Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.	Yönetici	100	3,83	,72	2,213	299	,028*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,61	1,00				6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*	Öğretmen	201	3,83	,90	7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																													
6. Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur..	Yönetici	100	4,07	,67	2,589	299	,010*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,83	,90				7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090	Öğretmen	201	3,05	1,13	8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																									
7. Okul meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.	Yönetici	100	3,27	1,03	1,704	299	,090																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,05	1,13				8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448	Öğretmen	201	3,40	1,00	9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																					
8 Okul meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.	Yönetici	100	3,48	,91	,760	299	,448																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,40	1,00				9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562	Öğretmen	201	3,68	1,02	10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																	
9. Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır	Yönetici	100	3,74	,77	,581	299	,562																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,68	1,02				10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*	Öğretmen	201	3,69	1,00	11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																													
10. Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.	Yönetici	100	3,91	,76	2,095	299	,037*																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,69	1,00				11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063	Öğretmen	201	4,01	,83	12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																																									
11. Okul meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.	Yönetici	100	4,17	,65	1,870	299	,063																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	4,01	,83				12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442	Öğretmen	201	3,69	1,01	13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																																																					
12. MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.	Yönetici	100	3,60	,84	,770	299	,442																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,69	1,01				13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534	Öğretmen	201	3,25	1,08	Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																																																																	
13. Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.	Yönetici	100	3,16	1,12	,624	299	,534																																																																																																																																																								
	Öğretmen	201	3,25	1,08				Toplam	Yönetici	100	3,77			299		Öğretmen	201	3,61																																																																																																																																													
Toplam	Yönetici	100	3,77			299																																																																																																																																																									
	Öğretmen	201	3,61																																																																																																																																																												

(*) işareti farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. (p<0,05)

1. maddedeki **“Okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürümesini sağlamaktadır.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,402 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,94$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,72$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,66) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,86) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

3. maddedeki **“Okul meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,800 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,85$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,59$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,68) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,90) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

4. maddedeki **“Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 3,744 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=4,07$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,64$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,82) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:1,11) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

5. maddedeki **“Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,213 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,83$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,61$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,72) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:1,00) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

6. maddedeki **“Okul meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur.”** İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,589

p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=4,07$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,83$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,67) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,90) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

10. maddedeki “Okul meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.” İfadesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,095 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,91$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,69$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,76) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:1,00) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Genel aritmetik ortalamalara bakıldığında öğretmenlerle okul yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkı gösteren t testi tablosu Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farklılığı Gösteren t-testi Sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Yönetici	100	3,77	,39	2,65	,008
Öğretmen	201	3,61	,64		

P<0,05 Anlamlı fark var

Tablo 19 incelendiğinde Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin öğretmenler ve okul yöneticileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 2,65 p<0,05). Grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında okul yöneticileri ($\bar{X}=3,77$) bu ifadeye katıldıklarını belirtirken; öğretmenler de; ($\bar{X}=3,61$) bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Standart sapmalara göre değerlendirildiğinde ise okul yöneticilerinin görüşlerinin (Ss:0,39) öğretmenlerin görüşlerine (Ss:0,64) göre daha fazla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

3. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Üçüncü alt problem, “Öğretmenlerin ilköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? şeklindedir. Bu amaçla öğretmenlerin, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçları ve uygulamalarına ilişkin

katılım düzeyleri karşılaştırılmıştır. Katılım düzeylerini karşılaştırmak için yapılan bağımsız t-testi sonuçlarına göre ortaya çıkan sonuçlar tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaç ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları

Görüş Çiftleri	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Amaç	201	3,82	,73	3,064	,002
Uygulama		3,61	,64		

P<0,05 Anlamli fark var.

Tablo 20 incelendiğinde öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaç ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (t: 3,064 p<0,05) Genel aritmetik ortalamalara bakıldığında öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin genel aritmetik ortalaması; ($\bar{X}$ =3,82) iken Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin genel aritmetik ortalaması; ($\bar{X}$ =3,61) hesaplanmıştır. Elde edilen verilere göre, öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına (istatistiksel olarak) uygulamalarından daha olumlu yaklaşmışlardır. Bu verilerden, öğretmenlerin projenin ilköğretim okullarında yapılan uygulamalarına katıldıkları; ancak projenin amaçlarına uygulamalarından daha çok katıldıkları sonucunu çıkarılabilir.

4. Okul Yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Dördüncü alt problem, “Okul yöneticilerinin ilköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? şeklindedir. Bu amaçla okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçları ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri karşılaştırılmıştır. Yapılan bağımsız t-testi sonuçlarına göre ortaya çıkan sonuçlar tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Okul Yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaç ve Uygulamalarına İlişkin Katılım Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren t-testi Sonuçları

Görüş Çiftleri	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Amaç	100	4,01	,58	3,62	,000
Uygulama		3,77	,39		

P<0,05 Anlamli fark var

Tablo 21 incelendiğinde okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaç ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. ($t: 3,62$ $p<0,05$) Genel aritmetik ortalamalara bakıldığında okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin genel aritmetik ortalaması; ($\bar{X}=4,01$) iken Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin genel aritmetik ortalaması; ($\bar{X}=3,77$) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen verilere göre, okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına (istatistiksel olarak) uygulamalarından daha olumlu yaklaşmışlardır. Bu verilerden, okul yöneticilerinin projenin ilköğretim okullarında yapılan uygulamalarına katıldıkları; ancak projenin amaçlarına uygulamalarından daha çok katıldıkları sonucunu çıkarılabilir.

Alt problemlere ilişkin veriler incelendiğinde;

1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmenlerle okul yöneticilerinin “**katılıyorum**” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Yapılan Bağımsız t-testi sonucunda Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasında bir fark olduğu, okul yöneticilerinin projenin amaçlarına ilişkin öğretmenlerden daha olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür.

2. Aynı istatistiksel işlemler, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri için de yapılmış, yine iki grubun da “**katılıyorum**” şeklinde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin görüşleriyle okul yöneticilerinin katılım düzeyleri arasında bir anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için bağımsız t-testi yapılmıştır. Test sonucunda Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarına ilişkin okul yöneticileri ile öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu, okul yöneticilerinin projenin uygulamalarına ilişkin öğretmenlerden daha olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür.

3. Öğretmenlerin ilköğretim okullarında uygulanan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına ve uygulamalarına ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız t-testi yapılmıştır. İki görüş arasında anlamlı bir fark olduğu, öğretmenlerin projenin amaçlarına katılma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer sonuçlar okul yöneticileri için de ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar, bunlara bağlı olarak geliştirilen öneriler sıralanmaktadır.

Sonuç

1 Öğretmen ve okul yöneticileri, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin öğrencilerde demokrasi bilincinin geliştirilmesini sağlayacak uygulama alanı olduğunu düşünmektedirler. Bu durum Kıncal'ın 2000 yılında yaptığı “*Vatandaşlık Eğitiminin Sınırları*” adlı araştırmasındaki “Demokrasiyle ilgili bilgilerin uygulama alanı yaratılarak öğretilmesi gerekir.” sonucuyla benzerlik gösterir.

2. Öğretmenler, demokrasinin gerekleri arasında sayabileceğimiz insan haklarına saygı, hoşgörü, düşüncelerinden dolayı kimseyi yargılamama, fikirleri özgürce dile getirme yeteneği, ayrımcı olmama, toplumsal değerler ve hukuk kurallarına uyma gibi becerileri geliştirmesi açısından Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin önemli olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, Crick'in 1998 yılında yaptığı “*Vatandaşlık Bilgisi İçin Eğitim ve Okulda Demokrasiyi Öğrenme*” adlı araştırmasındaki “Demokrasi konuşup tartışarak, çözümlere doğru mücadele ederek, gücün nasıl paylaşılacağıyla ilgili aktiviteler düzenlenerek öğrenilir. Okullarda oluşturulan okul meclisleri bu etkinliklere olanak sağlar.” sonucuyla benzerlik gösterir.

3. Okul yöneticileri de Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin, demokrasinin gerekleri olarak sıralanan becerileri geliştireceğini düşünmektedirler. Bu durum Şahin'in 1995 yılında yaptığı “*İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki Yeri*” adlı araştırmasındaki “Okul yöneticisinin demokrasinin gereklerine yakın olması demokrasiyi öğretmede uygun ortamlar hazırlamasına katkıda bulunur.” sonucuyla benzerlik gösterir.

4 Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin, demokrasinin gerekleri olarak sıralanan becerileri geliştireceği düşüncesine okul yöneticileri ve öğretmenler katılmış, ancak katılma düzeylerine bakıldığında okul yöneticilerinin, öğretmenlere göre anlamlı sayılacak oranda bir fazlalık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Alderson 2000

yılında yaptığı “Okul Meclisleri ve Okuldaki Günlük Yaşamla İlgili Öğrencilerin Görüşleri” adlı araştırmasında bazı müdür ve müdür yardımcılarının kendi odasını ve çalışma masasını okul meclislerine bırakacak kadar demokratik olduklarını ve okul meclisi çalışmalarına büyük ilgi gösterdiklerini belirtmiştir.

5. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin ilköğretim okullarındaki uygulaması hakkında öğretmenler olumlu görüş bildirmişlerdir. Okullarda meclisler oluşturulurken adayların propaganda yapılması, sandık kurulu ve seçim kurulu oluşturulması, komisyonların işleyişi, toplantı sayısı, toplantı konularının uygunluğu, toplantının işleyişi gibi uygulamayla ilgili esaslara uyulduğu yönünde olumlu görüş bildirmişlerdir. Oysa Cotmore 2003 yılında yaptığı “Okul Meclisi’nin Çalışma Planı” adlı araştırmasında meclis çalışmalarında görevli öğretmenlerin dışındaki öğretmenlerin meclis çalışmalarına pek ilgilenmediği sonucuna ulaşmıştır.

6. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin ilköğretim okullarındaki uygulaması hakkında okul yöneticileri de uygulama esaslarına uyulduğuna katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum Alderson’un 2000 yılında yaptığı “Okul Meclisleri ve Okuldaki Günlük Yaşamla İlgili Öğrencilerin Görüşleri” adlı araştırmasındaki “Müdür yardımcılarını okul meclisiyle ilgili uygulamaların düzenli yürütüldüğünü söylemesine karşın okuldaki göstergeler farklıdır.” sonucuyla örtüşmemektedir.

7. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, okullarda uygulanırken gereken esaslara uyulduğu belirlenmiştir; ancak bu konuda öğretmenlerle okul yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu; okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarının yerinde ve gereğince yapıldığına öğretmenlerden daha olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu durum, Işıkgöz’ün 1999 yılında yaptığı “Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği” adlı araştırmasındaki okul yöneticilerinin demokrasi eğitimine katkıda bulunacak faaliyetlerle ilgili kendilerini yeterli gördüğü sonucuyla paralellik gösterir.

8. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına uygulamalardan daha çok katıldıkları görülmüştür. Diğer bir ifadeyle öğretmenler, projenin öğrencilerde demokrasiyle ilgili becerileri geliştireceğini düşünmektedirler; ancak öğretmenlerin amaçlara ulaşmak için yapılan uygulamaların tam olarak gerçekleştiği görüşüne, amaçlar kadar katılmadıkları görülmüştür.

9. Okul yöneticilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına uygulamalardan daha çok katıldıkları görülmüştür. Diğer bir ifadeyle okul yöneticileri, projenin öğrencilerde demokrasiyle ilgili becerileri geliştireceğini düşünmektedirler; ancak amaçlara ulaşmak için yapılan uygulamaların tam olarak gerçekleştiği görüşüne, amaçlar kadar katılmadıkları görülmüştür.

Öneriler

1. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçlarına en üst düzeyde katılımını sağlayabilmek için gerekli hizmet içi eğitim kursları düzenlenmesinin ve okul yöneticileriyle öğretmenlerin bu kurslardan geçirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

2. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamalarının tam olarak gerçekleşmesi amacıyla öğretmen ve yöneticilere ait görev, yetki ve sorumlulukları belirten düzenlemelerin yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

3. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin diğer okullardaki okul meclisi uygulamalarından haberdar olabilmesi için Internet ağı üzerinde her okula ait “meclis odası” oluşturulması, bu sayede okul meclisi çalışmalarından diğer okulların da haberdar edilmesiyle projenin daha başarılı yürütüleceği düşünülmektedir.

4. Okul meclisi çalışmalarının farklı yönlerini (başarısı, uygulamadaki aksaklıklar vb) konu alan ve öğrencilerin de görüşlerinin alındığı bir çalışma yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

5. Yapılan araştırma ilköğretim okullarındaki öğretmen ve okul yöneticilerini kapsamaktadır. Benzer bir araştırmanın ortaöğretim kurumlarında yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

6. Okul öğrenci meclisi ve il öğrenci meclisi tarafından belli zamanlarda “Meclis Bültenleri” çıkarılarak meclislerde ele alınan konularla ilgili diğer öğrencilerin bilgilendirilmesinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

7. Araştırma sırasında izlenen Türkiye Öğrenci Meclisine gelen öğrencilerin çoğu ortaöğretim kurumunda okuyan öğrenciler olduğu için Türkiye Öğrenci Meclisinde, ortaöğretim sorunları konuşulur. ilköğretim sorunlarına değinilemez. Bu bakımdan proje uygulanırken ortaöğretim ve ilköğretim kurumunda okuyan öğrencilerin sayılarının oranına dikkat edilerek Bakanlık tarafından yeni bir düzenleme yapılabilir.

KAYNAKÇA

AÇIKALIN, Aytaç, İnsan Kaynağının Yönetimi, Geliştirilmesi, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1997.

AKBABA, Sadegül “Ortaöğretim Okullarının Örgüt Sağlığı”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 1996.

ALDERSON, Priscilla, “Scholl Students’ Views On School Councils And Daily Life At School” Children & Society Volume, London, 2000.

ARAS Hülya, BİRİNCİ Filiz, ULUÇ Fatma Özdemir, “İkinci Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı” Millî Eğitim Dergisi, Sayı 151, Ankara, 2001.

ARIBAŞ, Sebahattin, “Millî Kültür, Bilim ve Eğitim Alanındaki İlişki”, Millî Eğitim Dergisi, Say.20–21 Ankara, 1999.

ARSLAN, Mehmet Metin, Yönetim Biliminin Alanı ve Kapsamı Ders Notları, 2002.

AYDIN, İnyet, “Demokrasi ve Eğitim”, Çankaya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Dergisi, Ankara, 2005.

AYDIN, Mustafa, Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitim Yönetimi Ders Notları, Meb Yay., Ankara, 2002.

AYGÜNEŞ, Hüseyin, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi”, Çayçiçeği Dergisi, Esen Yay., Trabzon, 2004.

BADEMCİ, Vahid, “Türkiye’de Okullar Ne İşe Yarar?”, Alp Yayınevi, İstanbul, 2002.

BAGİNSKY M, HANIM D, Schooll Councils: The views of Students and Teachers. NSPCC, London, 1999.

BAŞARAN İbrahim Ethem, Eğitim Yönetimi, Yargıcı Matbaası, Ankara, 1996.

BAŞARAN İbrahim Ethem, Örgütsel Davranış, Ankara Üniversitesi Eğitim Fak. Yayınları, Ankara, 1982.

BAŞARAN, İbrahim Ethem, Yönetim, Gül Yayınevi, Ankara, 1989.

BAYSAN, Galip, “Millî Mücadele Dönemi ve Sonrasında Atatürk ve Demokrasi”, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.

BEETHAM, David, Boyle, Kevin, Demokrasinin Temelleri, Temel İlkeler ve Kavramlar, Liberte Yayınları, Ankara, 1998.

BİLGE, Server, “İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Programında Demokrasi Eğitimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, Eğitim Yöneticiliği, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, 1983.

BURSALIOĞLU, Ziya, Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri, Ankara Üni. Eğt. Fak. Yay., Ankara, 1981.

BURSALIOĞLU, Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar, Ankara Üni. Eğt. Fak. Yay., 1979.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 1998.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 1990.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.

CEMALOĞLU, Necati, “Öğretmen Performansının Arttırılmasında Okul Yöneticisinin Rolü”, Millî Eğitim Dergisi, Sayı 152–153, 182–192, Ankara, 2002.

CILGA Aynur, “Çocuk Hakları ve Eğitimi”, Millî Eğitim Dergisi, Sayı 151, Ankara, 2001.

CILGA İbrahim, 8’inci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001.

COTMORE, Richard, “Organisational Competence of a School Council” Children & Society Volume, London, 2004.

ÇALIK, Dilek, “İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 2002.

DAVİES, Leon. Schooll Councils and Pupil Exclusions, Research Project Report. SCUK, London, 1999.

DEĞİRMENCİOĞLU, Serdar, “Demokrasıyı İçeriden Öğrenmek: Kamusal Başarı Modeli”, Çoluk Çocuk Dergisi, Kök yayıncılık, Ankara, Kasım, 2004.

DENİZ, Veysi, “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Eğitim- Öğretim ve Yönetime İlişkin Yeterliklerinin Sınıf ve Branş Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni., Ankara, 1997.

DEWEY, John, Democraciay Educaci3n. Lectura Número 9 E.U.S. Escuela de Educaci3n UCV, Caracas 1975. Pags. 125–163.

DEWEY, John, Demokrasi ve Eğitim, İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.

DİLBER Mustafa, Yönetmel ve Örgütsel Etkililiğe Davranışsal Yaklaşım, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları,1985.

DOĞAN, İsmail, “Dünyada ve Türkiye’de İnsan Hakları”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı 34, MEB Yayınları, Ankara,2002.

DRUCKER, Peter, “The Age Of Social Transformation”, Atlantic Monthly, Now, 1994.

DRUCKER, Peter, Etkin Yöneticilik, Yön Yayıncılık, İstanbul,1992.

DRUCKER, Peter, Post Capitalist Society, Harper Cillins Publishers, New York, 1984.

DUMAN, Banu, DEDE, Zeynep, Yurdagül, ERYÜREKLİ, Akın, “İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, sayı 34, Ankara, 2002.

GERZON, Mark, “Teaching Democracy By Doing it”, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1997.

GLASSER, William, Okulda Kaliteli Eğitim, Beyaz Yay., İstanbul,1999.

GÖK Fatma, OKÇABAL Rifat, Öğretmen Profili Araştırma Raporu, Eğitim Sen Yayınları, Ankara, 1998.

GÖZÜTOK, Dilek, Öğretmenlerin Demokratik Tutumları, TDV Yayınları, Ankara, 1998.

GÜÇLÜ, Nezahat, “Okulda Temel Yönetmel Süreçlere İlişkin Performansın Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi” Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, sayı 3, Gazi Kitapevi, Ankara, 2003.

GÜÇLÜOL, Kemal, Eğitim Yönetiminde Karar ve Örnek Olaylar, Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1985.

GÜLMEZ, Mesut, İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi, TODAİ Yayınları, Ankara, 2001.

GÜNDÜZ, Samettin, “Eğitim ve Değişim”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 10, Bolu, 2005.

HECK, Richard & ATHERS, Heriald “Instructional Leadership and School Achievement: Validation of a Causal Model”, Educational Administration Quarterly, Sayı 26, Brown University, Hamburg, 1990.

İŞIKGÖZ, Enes, “Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği” Yayımınmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üni, Sakarya, 1999.

JAMES, Jennifer, Gelecek Zamanda Düşünmek, Boyner Yayınları, İstanbul, 1997.

JOHNSTON, Sue and HEDEMAN, Maree “With Develition Comes Collaboration, But It’s Easier Said Than Done” School Organization, 1994.

KABOğLU, İbrahim, “Özgürlükler Hukuku İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı” Afa Yay, İstanbul, 1998.

KAPTAN, Saim, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Yayınları, Ankara, 1998.

KAPUKULU, Ahmet, KAPUKULU Safinaz, TEKİN Ayşe, İlköğretimde Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ders Notları, Koza Yay., Ankara, 2004.

KARPAT, Kemal, Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller, AFA Yayınları, İstanbul, 1996.

KAYA, Yahya Kemal, Eğitim Yönetimi, Set Ofset Matbaacılık, Ankara, 1993.

KAYA, Yahya. Kemal Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye’deki Uygulama. Bilim Yayınları, Ankara, 1991.

KEPENEKÇİ, Yasemin, “Avrupa Konseyi 2005-Eğitim Yoluyla Avrupa Yurttaşlık Yılı Projesi” Çoluk Çocuk Dergisi, Kök Yayıncılık, Ankara, Kasım 2004.

KINCAL, Remzi, “Vatandaşlık Eğitiminin Sınırları” 27–28 Mayıs Felsefe Kongresi, Erzurum, 2000.

KINCAL, Remzi, Vatandaşlık Bilgisi, Mikro Yayıncılık, 2002.

KOLAY Yakup, TÖREMEN Fatih, “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sahip Olması Gereken Yeterlikler” Millî Eğitim Dergisi. Sayı 160, Ankara, 2003.

KOROL, Susan, “The Exploration of Potential Educational Indicators That Measure School Council Effectiveness” Orionto, 2002.

KÖKTAŞ Kılbaş, Şükran, Sınıf Yönetimi, Nobel Kitapevi, Ankara, 2003.

LUTHANS Freddy, Organizational Behavior, London,1985.

MONK, Ian Hamsher, “The Historical Study Of Democracy”, Democratic Theory and Practice, Cambridge University Press, 1983.

OĞUR, Selda Polat, “Genel Liselerde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Yönetim Süreçlerine İlişkin Yönetici Davranışlarını Demokratik Olarak Algılama Düzeylerinin Değerlendirilmesi” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ank. Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1999.

OĞUZ, Aytunga, “Demokratik Değerlerin Kazandırılması” Çoluk Çocuk Dergisi, Kök Yayıncılık, Ankara, 2004.

ÖZDEMİR, Servet, Örgütlerde Yenileşme, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2000.

ÖZDEMİR, Tuncay, “Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftişin Rehberlik İşlevi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 9, Bolu, 2004.

ÖZPOLAT, Abdulvahap, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, MEB Yayınları, 2004.

RİFKİN, Jeremy, “Preparing Students for “The End of Work” Educationnal Leadership, February 1997.

ROWE Don ve BRESLİN, Tony, Eğitim Yoluyla Yurttaşlık Yılı Eğiticinin Eğitimi Semineri, Ankara, 2005.

SUNGUR, Nuray, Yaratıcı Okul Düşünen Sınıflar, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2002.

ŞAHİN, Aycan, “İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki Yeri”,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.

ŞIŞMAN, Mehmet, Öğretim Liderliği, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.

TANRIOĞEN, Abdurrahman, “Değişikliğe Karşı Direnme ve Eğitim Yöneticilerinin Direnme Karşısındaki Rollerini”, Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı.20, Ankara, 1998.

TAYMAZ, Haydar, Okul Yönetimi, Pegem A Yay., Ankara, 2000.

TOCQEVILLE, Alexis de, “The Old Regime And Afrench Revolutation,” Garden City, NY, Anchor/Doubleday boks, 1995.

TOPRAKÇI, Erdal, Sınıf Örgütünün Yönetimi, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002.

TORTOP, Nuri, Yönetim Bilimi, İİBF Yayınları, Ankara, 1978.

TOURAIN, Alain, Demokrasi Nedir?, Liberte Yay., İstanbul, 2002.

TÖREMEN, Fatih, “Yönetimsel Motivasyon, Okul Yöneticisinin Kritik Rolü”, Eğitim Bilim Dergisi, C.25, Sayı:116, Ankara, 2000.

TÜRKMEN, Şükrü, Okullarda Yönetim Etkinlikleri, Alp Yayınevi, Ankara, 2003.

ÜSTÜNDAĞ, Tülay; “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Önemi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üni., Ankara, 1997.

YALÇINKAYA, Dulkadiroğlu, Hülya, “İlköğretim Okulu 11–16 Yaş Öğrencilerinin Ailede Karar Vermeye Katılımı Konusundaki Görüşleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üni., Ankara,2001.

YALÇINKAYA, Hasan Basri, “Çağdaş Yönetim Sisteminin Çağdaş Üniversite Anlayışına Getirileri ve Bir Uygulama”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üni., Ankara,2001.

YANIKLAR, Cengiz ve ELYILDIRIM, Ümit Yaşar, “Demokrasi Eğitimi ve Pratik Uygulamalar” Çoluk Çocuk Dergisi, Kök yayıncılık, Ankara, 2004.

YEĞEN, Mesut, “Yurttaşlığın Diyalektiği ve Yurttaşlığın Trajedisi”, Amme İdaresi Dergisi, Sayı 38, Ankara, 2005.

YILMAZ, Aytekin, Modern Demokrasi Gelişimi ve Sorunları, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2000.

2140 sayılı Tebliğler Dergisi

Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi Yönergesi, MEB Yay. Ankara, 2004.

Dördüncü Millî Eğitim Şûrası, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991,

İkinci Uluslararası Eğitimde Çocuk Hakları Konferansı Notları, Ankara, 2001.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2354 Sayılı Tebliğler Dergisi, Ankara, 1992.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmî Gazete, 28 Ekim 2004.

PMM 122, School Council Checklist, Ontario,1996.

T.C. Anayasası, Alfa Yayınları, İstanbul,1999.

Türk Millî Eğitim Temel Kanunu, Resmî Gazete, 14574, 1973.

www.barobirlik.org.tr

www.coe.int

www.geocities.com/kamusalbasari.

www.nspcc-education.org.uk

<http://okulmeclisleri.meb.gov.tr> .

www.thiak.org,

EKLER

Ek 1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönergenin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı İlköğretim ve orta öğretim kurumlarında Okul Öğrenci Meclislerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usûl ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında, okul, il ve Türkiye öğrenci meclisinin seçim usûl ve esaslarını, meclislerin iş ve işleyişleriyle ilgili işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde- 3 Bu Yönerge, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, “BM Çocuk Hakları Sözleşmesi” ile “Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi” ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında yapılan “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” protokolüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönergede geçen;

Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

Bakan: Millî Eğitim Bakanını,

Okul/Kurum: Her tür ve derecedeki resmî ve özel öğretim kurumlarını,

Meclis: Okul öğrenci meclisleri, il öğrenci meclisi ve Türkiye öğrenci meclisini,

Başkan: Öğrenci Meclisi Başkanlarını,

Başkanlık Divanı: Öğrenci Meclisleri Başkanlık Divanını,

Öğretim Yılı: Ders yılının başladığı günden, bir sonraki ders yılının başladığı güne kadar geçen süreyi,

Genel Kurul: Öğrenci Meclisleri Genel Kurullarını,

1) Komisyon: Öğrenci meclislerinin çalışmalarına yardımcı olmak üzere kurulmuş olan komisyonları,

Birleşim: Öğrenci meclisleri genel kurulunun belli bir günde yapılan toplantısını,

Oturum: Bir birleşimin ara ile bölümlenebilen kısımlarından her birini,

Salt Çoğunluk: Oylamada üye sayısının yarıdan fazlası ile sağlanan çoğunluğu,

Seçmen: İlköğretim 2-8. sınıflar ile orta öğretim kurumlarına devam eden her öğrenciyi,

Seçim Bölgesi: İlköğretim ve orta öğretim kurumlarındaki şubeler ile birleştirilmiş sınıfları,

Seçim Çevresi: Her tür ve derecedeki ilköğretim ve orta öğretim kurumlarını,

Şube Temsilcisi: Okul öğrenci meclisi için şubelerden seçilen temsilciyi,

Okul Öğrenci Meclisi: Şube temsilcilerinden oluşan öğrenci meclisini,

İlçe Temsilcisi: İlçedeki okul meclis başkanlarının kendi aralarında seçecekleri temsilcileri,

İl Öğrenci Meclisi: İldeki ilçe temsilcilerinden oluşan öğrenci meclisini,

Türkiye Öğrenci Meclisi: İl öğrenci meclisi başkanlarından oluşan öğrenci meclisini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclislerinin Amacı ve İlkeleri

Projenin Amacı

Madde 5- Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoş görü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, millî ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi; öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Uygulama İlkeleri

Madde 6- Demokrasi ve Okul Meclisleri uygulamasında aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur:

İnsan hak ve hürriyetlerinin vazgeçilmezliğini ve devredilemezliğini, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü temel kabul etme,

- Bireysel, toplumsal, insanî değerlere önem verme,
Başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı duyma, insanlara eşit ve adil davranma,
Bireysel farklılıkları ve ortak hukuk kurallarının gerekliliğini kabul etme,
Toplumsal gelişmelere duyarlı olma, barış içerisinde çözümler üretme,
Kendi kültürünü bilme, benimseme; farklı kültürleri tanıma ve onlara hoşgörü ile yaklaşma,
Eşitlik ilkesine önem verme ve uygulama,
Demokratik ilkeleri benimseme ve içerisinde bulunduğu ortamlarda uygulama,
i) Kişisel sorumluluğun önemine inanma, kişinin sürekli gelişimini ana ilke olarak kabul etme,
j) Her türlü ön yargı ve ayrımcılıktan uzak bir anlayış geliştirme.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Seçim, Tanıtım Serbestliği ve Süresi

Sandık Kurulunun Oluşumu, Çalışmaları, Görev ve Yetkileri
Seçim

Madde 7- Seçimler, gizli, serbest, eşit, tek dereceli ve genel oy esaslarına göre yapılır. Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak gerçekleştirilir.

Bölge milletvekilleri yapılacak seçimlerde gözlemci olarak yer alabilirler.

Tanıtım Serbestliği ve Süresi

Madde 8- Tanıtım; oy kullanma gününden beş gün öncesinin sabahında başlar ve oy kullanma gününden önceki gün saat 17.00' de sona erer.

Okul Seçim Kurulları, adayların istekleri üzerine okulun ve halkın huzurunu bozmamak şartıyla düzenleyeceği programa göre tanıtım yapılmasına izin verebilir.

Okul yönetimi, seçim süresince yapılacak tanıtım çalışmalarına rehberlik eder ve denetim sürecini işletir.

Tanıtım amacıyla hazırlanan; afiş ve duvar ilânları, flamalar ve benzerleri, okul seçim kurullarınca gösterilen yerlere asılır.

Adaylar, el ilânı ve her türlü basılı malzemeyi dağıtabilirler. Ancak oy verme gününden bir gün önce saat 17.00' den sonra her türlü tanıtım faaliyeti yasaktır.

Tanıtım, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozucu, kişilik haklarını zedeleyici, insan haklarına aykırı olamaz.

Herhangi bir siyasî parti, sendika, dernek, vakıf veya siyasî faaliyet gösteren örgütün isim, bayrak, flama, afiş, amblem ve benzeri simgeleri kullanılamaz. Adaylar, tanıtım döneminde hediye ve promosyon dağıtamaz.

Tanıtım ile ilgili yasaklara uymayanlar, iki kez uyarılmalarına rağmen uymamaya devam ederlerse Okul Seçim Kurulu tarafından seçilme haklarından mahrum bırakılır.

Okul Seçim Kurulunun Oluşumu

Madde 9- Her seçim çevresinde bir Okul Seçim Kurulu oluşturulur. Okul Seçim Kurulu; öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmenin başkanlığında öğrencilerden seçilen iki asıl, iki yedek üyeden oluşur. Bu kurul okuldaki seçim işlerini yürütür.

Sandık Kurulunun Oluşumu

Madde 10- Okul seçim kurulu, şube sayısını göz önünde bulundurarak birden fazla Sandık Kurulunun oluşturulmasına karar verebilir.

Sandık Kurulu veya Kurulları; öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmenin rehberliğinde, öğrenci kurulu veya okul onur genel kurulunda seçilen üç asıl, üç yedek öğrenciden oluşur. Bu öğrencilerden yaşça en büyük olanı sandık kurulu başkanı görevini yürütür. Okul öğrenci meclisi başkanlığına aday olan öğrencilerin gösterecekleri birer öğrenci, gözlemci olarak sandık başında bulunabilir.

Okul Seçim Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 11- Okul Seçim Kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Okul seçim çevresi içinde seçimin düzenli bir şekilde yürütülmesi için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek.
- Oy sandıklarını kurmak ve diğer seçim araç gerecini sağlamak.
- Sandık Kurullarının oluşumuna, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak.
- Sandık kurulu başkanlıklarınca, seçim işlerinin yürütülmesinde tereddüde düşülen konuları açıklığa kavuşturmak.
- Sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek okul seçim bölgesi için bir tutanak düzenlemek.
- Seçim çevresindeki seçim takvimini belirlemek.
- Verilen diğer görevleri yapmak.

Sandık Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 12- Sandık Kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Sandık alanında, sandığın konulacağı yeri belirlemek.
- b) Sandık alanı içinde oy kullanma işleminin düzenli olması için gereken tedbirleri almak ve oy kullanma işlerini yürütmek.
- c) Oy kullanma işlemi hakkında ileri sürülecek itirazları incelemek, karara bağlamak ve tutanağa kaydetmek.
- d) Tutanaktaki kararlara karşı yapılan itirazları derhal okul seçim kuruluna göndermek.
- e) Sandığa atılmış olan oy pusulalarını saymak, dökümlerini ve sonuçlarını tutanağa geçirmek, bunları seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte zamanında okul seçim kuruluna teslim etmek.
- f) Verilen diğer görevleri yapmak.

Ant İçme

Madde 13- Seçim ve sandık kurulu başkanı ve üyeleri, görevlerine başlamadan önce kurul önünde birer birer aşağıdaki metni okuyarak ant içerler.

“Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimseden korkmadan, insan haklarını korumanın en yüksek değer olduğuna inanarak, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirlenmesi için görevimi dosdoğru yapacağıma namusum ve şerefim üzerine ant içerim.”

Kurulda Çoğunluğun Sağlanması

Madde 14- Kurul asıl üyeleriyle toplanır. Sandık başında oy kullanma işlemi başlamadan önce veya oy kullanma sırasında Okul Seçim Kurulu veya Sandık Kuruluna dahil üyelerden biri veya birkaçı görevine gelmezse yedek üyeler çağrılır. Bunun mümkün olmaması hâlinde Okul Seçim Kurulu Başkanı boş kalan üyelikleri uygun gördüğü kişilerle doldurur.

Oy Kullanma Yeri

Madde 15- Kapalı oy kullanma yeri; gözetlenmeyecek ve seçmenin oyunu rahatlıkla kullanabileceği şekil ve nitelikte olmalıdır. Aday listeleri kapalı oy kullanma yerinde asılı durur. Sandıklar seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde kullanabileceği mekânlara konur. Okul yönetimince mahallî imkânlarla sağlanan malzemeler sandık yerine kullanılabilir.

Sandığın Mühürlenmesi

Madde 16- Sandık Kurulu Başkanı, oy kullanma işlemine başlamadan önce, sandığın boş olduğunu hazır bulunan üyelerin önünde tespit ederek sandığı kapatır, mühürler ve üyelerle birlikte yaptığı işlemleri tutanağa kaydeder. Bu işlem için okuldan sağlanan mühür kullanılabilir.

Oy Kullanma Hakkı ve Düzeni

Madde 17- Okula devam eden her öğrenci oy kullanma hakkına sahiptir. Seçmenler birden fazla oy kullanamazlar. Engelli öğrencilerin oy kullanması için okul yönetimi gerekli tedbirleri alır.

Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunulamaz ve oyunu kullanan seçmen sandık başında kalamaz.

Kimlik Tespiti

Madde 18- Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenin kimliği, nüfus cüzdanı veya öğrenci kimliği ile belirlenir.

Oy Kullanma Süresi

Madde 19- Oy kullanma işlemi, saat 09.00’ dan 16.00’ ya kadar olan zaman içerisinde yapılır. Ancak saat 16.00’ ya geldiği hâlde sandık başında oylarını kullanmak üzere bekleyen seçmenler, Başkan tarafından sayıldıktan sonra sıra ile oylarını kullanırlar. İkili öğretim yapan okullarda şube temsilcileri seçimini her devre ayrı ayrı yapar.

Seçmenlerin tamamı oylarını kullanmışsa sürenin bitimi beklenmeden oyların sayımı işlemine başlanabilir.

Oy Kullanmadan Önceki İşler

Madde 20- Sandık Kurulu önüne gelen seçmen, kimlik belgesini vererek kimliğini ispat eder. Başkan, seçmenin adını seçmen listesinde bulur ve kimlik kontrolünü yapar. Adayların isimlerinin bulunduğu birleşik oy pusulasını veya sandık kurulunca mühürlenmiş boş kağıtları vererek kapalı oy verme yerinde seçmenin oy kullanmasını sağlar.

Oyların Kullanılma Şekli

Madde 21- Seçmen, oy pusulası ile birlikte kendisine verilen “**Evet**” mührü ile kapalı oy kullanma yerine girer. Oyunu, “**Evet**” mührünü tercih ettiği kişiye ait özel daire içine basmak veya sandık kurulu başkanı tarafından kendisine verilen mühürlenmiş boş kâğıda, seçmek istediği adayın adını yazmak suretiyle kullanır.

Geçerli Oyların Belirlenmesi

Madde 22- Bir seçim bölgesinde seçime katılan adayların almış olduğu geçerli oyların toplamı, o seçim bölgesinin geçerli oylarıdır. Bir sandıkta mükerrer oy kullanıldığının tespiti hâlinde fazla kullanılan oylar tesadüfî yöntemle seçilerek iptal edilir.

Seçim bölgesinde geçerli oyların en fazlasını alan aday, şube temsilcisi olarak okul öğrenci meclisi üyeliğine seçilmiş olur. Oyların eşit olması durumunda, seçim kurulu tarafından kur'a çekimi yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Okul, İl ve Türkiye Öğrenci Meclislerinin Oluşumu

Aday Olma ve Üyelik Düşmesi

Madde 23- Şubedeki her öğrenci “şube temsilciliği” için aday olabilir

Disiplin cezası alan veya cezası okul disiplin kurulu kararı ile silinmemiş öğrenciler aday olamaz.

Seçim Zamanı ve Seçim Sonuçlarına İtiraz

Madde 24- Seçim takviminin ilânını takip eden ilk hafta içerisinde şube temsilcileri seçilir ve ilân edilir. Seçim sonuçlarına itirazlar, seçim sonuçlarının ilânını takip eden ilk iş günü içinde yapılır ve Okul Seçim Kurulu tarafından en geç üç gün içinde sonuçlandırılır, ilân edilir. Okul seçim kurulunun verdiği kararlar kesindir.

Şube Temsilcilerinin Seçimi

Madde 25- Şube temsilciliği seçimleri sınıf/şube rehber öğretmenini gözetiminde şubelerde, öğrenciler arasından öğrencilerin oylarıyla seçilir. Seçim gizli oy açık tasnif usulüne göre aynı gün gerçekleşir. Eşitlik durumunda kur'a çekilir. Şube temsilcilerinde boşalma olması durumunda, en çok oyu alan ikinci aday şube temsilcisi olarak görevlendirilir. Şube temsilcileri aynı zamanda sınıf başkanlığı görevini de yürütebilir.

Okul Öğrenci Meclisi'nin Oluşumu

Madde 26- Okul Öğrenci Meclisi, her şubenin kendi içinden seçeceği bir temsilcinin katılımından meydana gelir. Birleştirilmiş sınıflarda birinci sınıflar hariç bütün öğrenciler meclis üyesi olarak kabul edilir ve seçim yoluyla aralarından okul meclisi başkanı seçerler. Okullar, okul öğrenci meclisleriyle ilgili iş ve işlemleri ekim ayı içinde tamamlayacak şekilde planlar ve uygularlar.

İl Öğrenci Meclisinin Oluşumu

Madde 27- İl Öğrenci Meclisi, ildeki ilçe temsilcilerinden oluşur.

Büyük şehir statüsündeki illerde her ilçe, en fazla oy alan üç; diğer illerde merkez ilçe dahil her ilçede en fazla oy alan beş okul meclisi başkanı ile temsil edilirler. İlçe temsilcileri seçiminin hangi yöntemle yapılacağına ilçe millî eğitim müdürü karar verir.

İlçelerde bulunan okul öğrenci meclisi başkanları kasım ayının birinci haftasında kendi aralarından il öğrenci meclisi üyelerini (ilçe temsilcilerini) seçerler.

İlçe temsilciliği adaylarına beşer dakika kendilerini tanıtmaları için konuşma hakkı verilir. Bu seçim, ilçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün belirleyeceği yerde ilçe Millî Eğitim Müdürü veya görevlendireceği şube müdürü gözetiminde yapılır.

Seçime yapılacak itirazları, geçici başkanlık görevini yürüten ilçe Millî Eğitim Müdürü veya görevlendireceği şube müdürü değerlendirir ve verdiği kararlar kesindir.

Seçim Sonuçlarının İlânı

Madde 28- Okul öğrenci meclisi ile il öğrenci meclisi üyelerinin isimleri okul müdürlüğü ve millî eğitim müdürlüğüne üç gün süreyle ilân edilir.

Türkiye öğrenci meclisi üyelerinin isimleri TBMM televizyonu tarafından duyurulur. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millî Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde yayımlanır.

Türkiye Öğrenci Meclisinin Oluşumu

Madde 29- Türkiye öğrenci meclisi, il öğrenci meclisi başkanlarından oluşur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Öğrenci Meclislerinin Çalışmaları ve Komisyonlar

İlk Toplantı ve Ant İçme

Madde 30- Okul öğrenci meclisi, il öğrenci meclisi ve Türkiye öğrenci meclisi üyeleri meclislerinin ilk birleşimlerinde aşağıdaki şekilde ant içerler:

“Meclis çalışmalarına etkin ve verimli bir şekilde katılacağıma, Meclis tarafından verilen görevleri en iyi şekilde yerine getireceğime, demokrasi kültürünü okulda ve toplumda yaşatacağıma, millî ve manevî değerler ile insan hak ve özgürlüklerine saygı duyacağıma, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş ve demokratik hedeflere ulaşmak için azimle çalışacağıma ant içerim.”

Bu törenleri isteyen öğrenciler ile velileri de izleyebilir.

Başkanlık Divanının Oluşumu ve Görev Süresi

Madde 31- Seçimlerden önce okullarda okul müdürü, illerde Millî Eğitim Müdürü ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde TBMM Başkanı veya görevlendirecekleri bir Başkan Vekili başkanlığında üyeler arasından geçici divan oluşturulur. Bu divan seçim sonuçlarına yapılacak itirazları da değerlendirir ve karar verir.

Okul Öğrenci Meclisi başkanlık divanı ekim ayı içinde, il öğrenci meclisi başkanlık divanı kasım veya aralık ayı içinde, Türkiye öğrenci meclisi başkanlık divanı da ilk oturumlarında teşekkül ettirilir. Her öğretim yılı için bir başkanlık divanı seçimi yapılır. Başkanlık divanına seçilenler yenisi seçilene kadar görevlerini yürütürler.

Başkanlık Divanı; bir başkan, iki başkan vekili ile en az iki, en fazla dört kâtip üyeden oluşur.

Başkanlık Divanı seçiminde, her başkan adayı adaylığını, diğer Divan üyesi adaylarıyla birlikte liste hâlinde, toplantının açılmasından itibaren seçim aşamasına gelinip listelerin verilmesi süresinin dolduğunun ilân edileceği zamana kadar Başkanlığa bildirir. Bir listede herhangi bir görevle ilgili olarak adına yer verilen kimse, diğer bir aday listesinde yer alamaz. Seçim aşamasında öncelikle tüm aday listeleri okunur. Seçim, okunan bu listeler üzerinden gizli oy, açık tasnif usûlüyle yapılır. Üyeler yalnızca bir liste için oy kullanabilir. Her liste için, listede ismi bulunan bir üyeye listesini tanıtmak üzere beş dakika süreyle söz verilir. Bu süre geçici başkanlık divanının kararıyla, bütün adaylar için eşit olmak şartıyla 15 dakikaya kadar çıkartılabilir. En fazla oyu alan listedeki isimler, Başkanlık Divanına seçilmiş sayılır. Oyların eşit olması durumunda kur'a çekilir.

Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanlık Divanı seçimi geçici divanın önergesiyle, Genel Kurulca onaylanan usûlle yapılır.

Meclis Başkanı herhangi bir nedenle görevini temsil edemeyecek olursa başkan vekili başkanlığı yürütür.

Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

Madde 32- Okul öğrenci meclisi iki ayda bir, il öğrenci meclisi her yarıyılıda en az bir defa, Türkiye öğrenci meclisi Millî Egemenlik Haftasında toplanır. Bayram günleri ile belirli gün ve haftalara ilişkin konularda meclis özel gündemle toplanabilir.

Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alınır.

Okul Öğrenci Meclisi; okul müdürünün, üyelerinin beşte birinin veya Başkanın isteği üzerine istek tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde olağanüstü toplanır.

İl öğrenci meclisi, il millî eğitim müdürünün, üyelerinin beşte birinin veya Başkanın isteği üzerine istek tarihinden itibaren en geç 20 gün içinde olağanüstü toplanır.

Türkiye öğrenci meclisi de TBMM Başkanı veya Millî Eğitim Bakanının isteği ile olağanüstü toplanabilir.

Başkanın Görevleri

Madde 33- Başkanın görevleri şunlardır:

Meclisi temsil etmek,

Genel Kurulu yönetmek,

Meclise duyurulmak üzere Başkanlığa ulaştırılmış bir belge veya bilgi varsa gündemde yazılı maddeler görüşülmeden önce Meclise sunmak,

Meclis başkanlığına hitaben verilmiş dilekçeleri kabul etmek,,

Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Başkanlık Divanının gündemini hazırlamak,

Meclis tarafından alınan tavsiye kararlarını yönetime bildirmek, uygulanmasını takip etmek,

Meclis ile yönetim arasındaki ilişkileri koordine etmek,

Olağanüstü durumlarda Meclisi toplantıya çağırarak,

ı) Meclis toplantısının zamanını ve gündemini belirlemek, üyelere duyurmak,

j) Eğitim ve öğrencileri ilgilendiren toplantı, komisyon çalışması vb. çalışmalara katılmak,

Diğer kurum ve kuruluşlarda eğitim öğretimle ilgili yapılacak toplantılara gözlemci olarak katılmak,

Gerekirse il genel meclisi ve belediye meclisi toplantılarına gözlemci olarak katılmaktır.

Başkan gerekli hâllerde bu görevlerinden bazılarını yardımcılara devredebilir.

Başkan Vekilleri ile Kâtip Üyelerin Görevleri

Madde 34- Başkan vekillerinin görevleri şunlardır:

Başkanın görevlerini yerine getirmesine yardımcı olmak,

Başkanın olmadığı oturumlarda Genel Kurul görüşmelerini yönetmek.

Kâtip üyelerin görevleri şunlardır:

Genel Kurulda evrak okumak,

Yoklama yapmak,

Oyları saymak,

Seçimlerin düzen ve dürüstlük içinde geçmesini denetlemek,

Söz sırasını kaydetmek.

Başkan vekilleri ve kâtip üyelerin görev süresi, Başkanın görev süresi ile aynıdır.

Üyelik Görevinin Sona Ermesi

Madde 35- Okul, il ve Türkiye öğrenci meclislerine;

Üyelerin toplantıya özürsüz olarak iki kez katılmaması,

Sağlıkla ilgili bir sorununun olması,

Seçilme şartlarını kaybetmesi hallerinde ve isteğe bağlı nedenlerle başkanlık ve üyelikleri sona erer.

Üyeliği sona erenin yerini en fazla oy alan üye temsil eder.

Başkan vekillerinden yaşça büyük olan başkanlığı yürütür.

Meclislerin Görevleri ve Gündem

Madde 36- Bu bağlamda meclisler;

Meclis gündeminde öncelikli olarak öğrencilerin eğitim ve okul yaşantısını ilgilendiren, eğitimde başarı düzeyi, ulaşım sorunları, sağlıklı beslenme, barınma, zararlı alışkanlıklar, spor imkânları gibi konular görüşülür. Ayrıca

Komisyon raporlarını değerlendirir.

Komisyonların faaliyet raporlarını inceler.

Gündemde belirlenen konuları görüşüp karara bağlar.

Konuyla ilgili eğitici kol/öğrenci kulübü üyeleriyle ortak çalışmalar yapar.

Öğrencilerin problemleri ile ilgili konuları değerlendirir.

Meclis Komisyonları

Madde 37- Meclis, ilk oturumunda çalışmalarını düzenli ve etkin bir şekilde yapmak için çeşitli komisyonlar oluşturulabilir.

Okul Öğrenci Meclisi ile İl Öğrenci Meclislerinde eğitim, kültür, sosyal, sanat, bilim, spor ve benzeri konuları esas alan komisyonlar kurulabilir.

Meclis komisyonlarındaki çalışmalarda ilgili eğitici kol/öğrenci kulüplerinin çalışmaları da dikkate alınır. Gerekğinde eğitici kol/öğrenci kulübünün yetkilileri de bu çalışmalara katılabilir.

Genel Kurul üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı ile daimî komisyonlar kurabilir ve aynı usûl ile geçici komisyonlar da oluşturabilir.

Komisyon Üyelikleri

Madde 38- Komisyonların üye sayısı, Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurul tarafından belirlenir.

Üye seçimleri, Genel Kurul tarafından işaretle oylama suretiyle yapılır.

Okul öğrenci meclisince kurulan komisyonlara, Meclis üyeleri dışındaki öğrenciler arasından da üye alınabilir.

Yeterli sayıda üye olmaması hâlinde üyeler birden fazla komisyonda görev alabilir. Ancak Komisyon Başkanının meclis üyesi olması zorunludur.

Komisyon Çalışmaları

Madde 39- Komisyon, çalışmalarını yürütmek üzere kendi içinden bir Başkan, bir Başkan vekili ve bir Kâtip Üye seçer.

Toplantı, Başkanın çağrısı ile yapılır. Ayrıca komisyon üyelerinin üçte ikisinin isteği hâlinde Başkan en geç bir hafta içinde komisyonu toplantıya çağırır.

Okul öğrenci meclisi komisyonları, okul müdürünün görevlendireceği rehber öğretmenlerin gözetiminde her yarıyılıda en az iki kez, il öğrenci meclis komisyonları, İl millî eğitim müdürünün görevlendireceği yardımcısının gözetiminde her yarıyılıda en az bir kez uygun görülen yer ve zamanda toplanır, raporlarını meclisin takip eden ilk oturumunda sunarlar.

Komisyonlar, meclisin çalışma esas ve usûllerine göre toplanır ve karar alır.

Üyeler, Komisyon toplantılarına devam etmek zorundadırlar. Özürsüz iki defa toplantıya katılmayan üyenin üyeliği sona erer. Bu yolla boşalan üyelik, en kısa sürede aynı usûlle doldurulur.

Komisyon, Meclis tarafından havale edilen bir konuyu 20 gün içinde inceleyerek Meclis Başkanlığına bir rapor hâlinde sunar.

Bu süre, Komisyon Başkanının teklifi üzerine Başkanlık Divanı tarafından en fazla on gün daha uzatılabilir.

Genel Kurul Çalışmaları

Madde 40- Genel Kurul görüşmeleri herkese açıktır. Bu görüşmelerde okul yönetiminden ve millî eğitim müdürlüğünden en az bir temsilci hazır bulunur. Oylamada sadece üyeler oy kullanır. Meclis, gerektiğinde kapalı oturum da yapabilir.

Meclis kararları, yönetim açısından tavsiye niteliğindedir. Okul Öğrenci Meclisinin Genel Kurul kararları okulda, İl Öğrenci Meclislerinin Genel Kurul kararları ise İl / İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinde ilân edilir.

Söz Alma ve Konuşma

Madde 41- Adını önceden kaydettirmeyen veya oturum sırasında Başkandan söz almayan üye konuşma yapamaz.

Konuşmalar, kayıt veya istek sırasına göre yapılır. Başkan, görüşme başlamadan önce söz sırasına göre söz alanların adlarını okutturur.

Konuşma, Başkanlığa ve Meclise hitap edilerek yapılır. Konuşma süresi Meclis tarafından aksi kararlaştırılmadığı sürece 10 dakikadır. İkinci konuşmalar bu sürenin yarısı kadardır.

Genel Kurulda söz kesmek, kişilik haklarına saldırmak ve çalışma düzenini bozmak gibi davranışlarda bulunulamaz. İki defa yapılan davete rağmen, uyarıyı dikkate almayan üyenin, aynı birleşimde aynı konu hakkında konuşmaktan men edilmesi, Başkan tarafından Genel Kurula teklif edilebilir. Genel Kurul, bu konuda görüşme yapmadan işaret oyu ile karar verir.

Kürsüdeki üyenin sözü, ancak Başkan tarafından kendisini yönergeye uymaya ve konudan ayrılmamaya davet etmek için kesilebilir.

Başkan, Genel Kurulda rencide edici sözler söyleyen veya davranış içinde bulunan üyeyi uyarır. Uyarıya rağmen aynı tutumda ısrarlı davranan üye, kürsüden ayrılmaya davet edilir. Başkan, gerekli görürse bu üyeyi, o birleşimde salondan çıkartabilir.

Başkan, görüşmeler sırasında gürültü veya kargaşa çıkar ve bu nedenle çalışma düzeni kurulamazsa oturuma en çok 15 dakika ara verir.

Oturumun yeniden açılmasında gürültü veya kargaşaya son verilmediyse Başkan birleşimi kapatır.

Başkanın Görüşme ve Oylamalara Katılmaması

Madde 42- Meclise başkanlık eden Başkan veya Başkan vekili, konu görüşülürken ve oylanırken hiçbir surette görüşünü açıklayamaz. Meclis Başkanı ve oturumu yöneten Başkan vekili oy kullanamaz.

Görüşmelere katılmak isteyen bir kâtip üye, Başkanlık kürsüsünde görevli ise yerini diğer kâtip üyeye bırakır.

Soru ve Değişiklik Önergeleri

Madde 43- Meclis üyeleri tarafından Meclis çalışmaları hakkında Başkana sözlü veya yazılı soru sorulabilir. Başkan, sözlü soruyu aynı ya da en geç bir sonraki birleşimde, yazılı soruyu ise en geç 15 gün içinde cevaplandırır.

Başkanlığa gelen yazı ve önergelerde rencide edici sözler varsa Başkan, gereken düzeltmelerin yapılması için söz konusu yazı veya önergeyi sahibine iade eder.

Komisyonlar tarafından kabul edilen bir konu, genel kurulda görüşülürken komisyonun kabul ettiği raporda veya metinde değişiklik yapılması için en az iki üyenin imzasıyla önerge verilebilir. Komisyon raporu, önergenin kabul edilmesinden sonra onaylanmış sayılır.

Meclis Çalışmaları ile İlgili Yapılan Oylama Şekilleri

Madde 44- Meclisteki oylama; işaretle, açık veya gizli oyla yapılır.

İşaretle oylama; üyelerin el kaldırması, tereddüt hâlinde ayağa kalkmaları, beş üyenin ayağa kalkarak teklif etmesi hâlinde de salonda olumlu ve olumsuz oy verenlerin ikiye bölünerek sayılmaları suretiyle yapılır.

Açık oylama, üzerinde üyelerin ad ve soyadlarıyla seçim bölgelerinin/çevrelerinin yazılı olduğu oy pusulalarının kutuya atılması veya ad cetvelinin okunması üzerine adı okunan üyenin ayağa kalkarak “kabul”, “çekimser” veya “ret” kelimelerinden birini yüksek sesle söylemesi ve böylece açıkladığı oyunun kâtip üyelerce kaydedilmesi suretiyle olur.

Oy pusulalarının toplanması, kürsüde bulunan bir kutuya oy pusulalarının atılması suretiyle olabileceği gibi, kutuların kâtip üyeler tarafından sıralar arasında dolaştırılması suretiyle de yapılabilir. Açık oylama şekillerinden birine başvurulması, Genel Kurulun kararına bağlıdır.

Gizli oylama, üzerinde hiçbir işaret bulunmayan pusulaların kürsüdeki kutuya atılması suretiyle yapılır.

Beyaz pusula olumlu, yeşil pusula çekimser ve kırmızı pusula olumsuz oy anlamına gelir.

Türkiye Öğrenci Meclisi Gündemi

Madde 45- Türkiye Öğrenci Meclisi gündemi, sabah oturumunda Başkanlık Divanı seçiminden sonra en az 10 üyenin imzasıyla verilecek gündem önergeleri ile belirlenir. Her gündem önergesi yalnızca bir konuyu içerir. Gündem konularının eğitim, kültür, sosyal, sanat, bilim, spor, çocuk ve gençlik konuları ile ilgili olması gereklidir. Gündem önergeleri, toplantının açılışında verilir ve okunur. Önergelerin tümü okunduktan sonra önerge sahiplerinden her biri için birer üye önergeleriyle ilgili Genel Kurul’u bilgilendirebilir ve gündem önergeleri sırayla oylanır. Gündem konuları önergelerin aldıkları oylara göre

sıralanır.Hangi maddelerin gündeme alınacağına Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurul karar verir.

Türkiye Öğrenci Meclisinin Toplanması ve Konuşmalar

Madde 46- Türkiye öğrenci meclisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda veya TBMM Başkanının göstereceği TBMM içerisindeki bir başka salonda toplanır.

Türkiye öğrenci meclisi Millî Egemenlik Haftası içinde olmak üzere en az bir kez TBMM Başkanı ve Millî Eğitim Bakanınca ortaklaşa kararlaştırılıp duyurulacak bir gün ve saatte toplanır.

Toplantılar, sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki oturum hâlinde yapılır. Millî Egemenlik Haftası içerisinde yapılan toplantının sabah oturumunu TBMM Başkanı açar ve Öğrenci Meclisi Başkanlık Divanı üyeleri seçimi tamamlanıncaya kadar yönetir.

Birleşimin başında Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan ve Millî Eğitim Bakanı birer konuşma yapabilirler.

Öğleden sonraki oturumu Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanı yönetir.

Gündeme geçmeden önce Başkan, en fazla üç üyeye beşer dakikayı geçmemek üzere gündem dışı söz verebilir.

Her gündem maddesi üzerinde en az iki üye konuşma yapabilir .Konuşma süreleri onar dakikadır. Her gündem maddesinin görüşmesi tamamlanınca oturuma ara verilebilir.

Toplantı, TBMM Televizyonundan canlı olarak yayımlanır.

Önergeler ve Tavsiye Kararları

Madde 47- Başkan, her gündem maddesinin görüşülmesine başlanırken konuyla ilgili en fazla beş önerge verilebileceğini belirtir. Önergeler, en az 10 üye tarafından imzalanır ve 500 kelimeyi geçemez. Görüşmenin bitiminde o konuyla ilgili olarak verilmiş olan önergeler okutulur ve sırayla oylanır. Salt çoğunlukla kabul edilen önergeler, tavsiye kararı olur. Bu kararlar, Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanlık Divanınca imzalanır, TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde yayımlanır, valiliklere gönderilir.

Koordinasyon ve İş Birliği

Madde 48- Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi süresince Türkiye Öğrenci Meclisinin tüm faaliyetleri, TBMM Başkanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığınca iş birliği içerisinde yürütülür.

Albüm

Madde 49- Millî Eğitim Müdürlükleri il öğrenci meclisi başkanının vesikalık resmini, nüfus cüzdanı fotokopisini ve kısa öz geçmişini içeren bilgileri en geç aralık ayının üçüncü haftasının sonuna kadar Millî Eğitim Bakanlığına gönderir. Bakanlık tarafından da ocak ayının ilk haftasına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderir. Türkiye öğrenci meclisi albümü hazırlanarak ilk toplantıda dağıtılır. Bu albüm TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde yayımlanır.

Evrakın Saklanması

Madde 50- Seçim ve çalışmalarla ilgili tüm doküman ilgili yönetimlerce bir yıl süreyle saklanır.

Tutanaklar

Madde 51- Türkiye öğrenci meclisi toplantılarının tutanakları ve özetleri, TBMM Tutanak Müdürlüğünce tutulur ve Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanlık Divanı Kâtip Üyelerince imzalanır. Bu tutanaklar ve özetleri, TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı internet sitelerinde yayımlanır.

Yürürlük

Madde 52- Bu Yönerge, onay tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 53- Bu Yönerge hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Millî Eğitim Bakanı yürütür.

Ek 2. TÖM kararları

Türkiye'deki 81 ilin öğrenci meclisi başkanlarından oluşan 2. Türkiye Öğrenci Meclisi üyeleri, 22 Nisan 2005 Cuma günü; TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı ilk toplantısında aşağıdaki hususların ulusal ve uluslararası kamuoyunun bilgisine sunulmasını kararlaştırmıştır.

22 nisan 2005

TÜRKİYE ÖĞRENCİ MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisi Projesinin ülkemiz genelinde uygulamaya konulması, biz öğrenciler arasında mutluluk yaratmıştır. Projenin daha da etkili uygulanabilmesi için gerekli yapısal düzenlemeler yapılarak TMÖ'nün yılda en az iki kez toplanmasının sağlanmasını,
  2. Demokrasinin eğitim yoluyla öğrenilecek bir hayat tarzı olması nedeniyle öğretim programlarında ve ders kitaplarında demokrasi kültürü ve değerlerine daha kapsamlı bir şekilde yer verilmesini,
  3. Eğitim ve öğretime erken yaşlarda başlanabilmesi için okul öncesi eğitim büyük önem taşımaktadır. Bundan dolayı ülkemiz genelinde okul öncesi eğitimin özendirilmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması hususunda gerekli çalışmaların hızlandırılmasını,
  4. Öğrencilerin ve velilerin okulların karar süreçlerine daha etkili bir şekilde katılabilmeleri için gerekli yapısal düzenlemelerin yapılması; öğrencilerin giyeceği üniformalarının renk, model vb standartlarının tespitinde öğrencilerinde görüşlerinin alınmasını,
  5. ÖSS ve OKS sınavlarının ezberciliğe özendirilmeyecek ve müfredatın tamamını kapsayacak şekilde ve iki aşamalı yapılmasını,
  6. Ne sebeple olursa olsun sokağa düşmüş veya suça itilmiş çocuk ve gençlerin sivil ve resmi kurumların desteğiyle eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmalarının sağlanması ve yeterliliklerine uygun işlerde istihdam edilmelerini,
  7. MEB'in temel görevi eğitim ve öğretimdir. Birbirinden ayrılması mümkün olmayan bu iki kavramın yurdumuzun her köşesinde fırsat eşitliği tanınarak uygulanması, öğrencinin ekonomik ve/veya sosyal statüsü veya görevi itibarıyla ailesinin ayrıcalık taşımayacağı ilkesinden her yere aynı muamelelerin uygulanmasını,
  8. Avrupa Birliği'ne girişi büyük Atatürk'ün gösterdiği "Muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkma" hedefine bir adım daha yaklaşma olarak değerlendirilmesini; bununla birlikte, bu süreçte biz farklı ve özgün kılan millî ve manevî değerlerimizi yaşama ve yaşatma konusunda gerekli hassasiyetin korunmasını,
  9. Ülkemizde "vatandaşlık ortak paydası" Etrafında bütün öğrencilerimizin ve gençlerimizin barış, diyalog, hoşgörü ve paylaşım kültürüyle donanması; millî birlik ve beraberliğimize zarar verecek ve şiddete özendirici her türlü kışkırtma, yanıltma ve yönlendirmelerden kaçınılması,
  10. Bölgemizde ve dünyada yer yer sürmekte olan savaşların sona erdirilmesi ve ülkeler arası sorunların Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi rehberliğinde barışçı yollarla çözülmesini,
- TBMM, MEB, Yurt ve dünya kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

Ek 3. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeği

Bu veri toplama aracı, “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” ile İlgili görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Sizlerin vermiş olduğunuz cevaplar, başka kişiler tarafından görülmeyecektir. Anketin ilk sayfasında kişisel bilgilerinizle ilgili sorular vardır. Arka sayfada Projeye ilgili bazı cümleler vardır. Bu cümlelerle ilgili düşüncelerinizi hazırlamakta olduğum Yüksek Lisans tezimde kullanacağım. Lütfen cevaplarınızı soruların sağında bulunan boşluğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Anket formunu dikkatli bir şekilde doldurmanızı bekliyorum teşekkür ediyorum.

Tuğba METİN

K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi ABD

Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1.) Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( )

2.) Göreviniz

Müdür ( )

Müdür Yard. ( )

Öğretmen ( ) Branş.....

3.) Kıdem:

1- 5 Yıl ( )

6-10 Yıl ( )

11-15 Yıl ( )

16-20 Yıl ( )

20- Üzeri Yıl ( )

4.) Eğitim Durumu:

2 Yıllık Eğitim Enstitüsü ( )

3 Yıllık Eğitim Enstitüsü ( )

4 Yıllık Eğitim Fakültesi ( )

4 Yıllık Fen Edebiyat Fakültesi ( )

Yüksek Lisans ( )

Diğer.....

BÖLÜM II		Hiç Katılımıyım	Katılımıyım	Kısmen Katılımıyım	Katılımıyım	Tamamen Katılımıyım
Aşağıda Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin <i>amaçlarına</i> ilişkin cümleler bulunmaktadır. Düşünceleriniz diğer öğretmen ve yöneticiler tarafından görülmeyecektir. Lütfen açıklamaları dikkatlice okuyarak size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.						
1.	Okul Meclisleri, başkalarının haklarına saygı duymayı öğretir.					
2.	Okul Meclisleri, öğrencilerin kendi kültüründen farklı kültüre sahip insanlara da hoşgörüyü bakmasını sağlar.					
3.	Okul Meclisleri öğrencilerin insan haklarını öğrenmesine yardımcı olur.					
4.	Okul Meclisleri, öğrencilere kendi gibi düşünmeyen insanlarla da arkadaş olmayı, ayrımcı olmamayı öğretir.					
5.	Öğrenciler, Okul Meclisleri'yle, toplumun düzenini sağlayan hukuk kurallarının gerekliliğini öğrenir.					
6.	Okul Meclisleri, kişileri düşüncelerinden dolayı yargılamamayı öğretir.					
7.	Okul Meclisleri, öğrencilerin insanî değerleri öğrenmesini kolaylaştırır.					
8.	Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal değerleri öğrenmesini sağlar					
9.	Okul Meclisleri, eşitlik ilkesinin öğretilmesi için ideal bir uygulamadır.					
10.	Okul Meclisleri, öğrencilerin ülkesinin ve milletinin bölünmez bütünlüğünü tanınmasına katkı sağlar.					
11.	Okulla ilgili karara katılmak, öğrencinin kendine güvenmesini sağlar.					
12.	Okul Meclisleri, öğrencileri, kendi fikirlerini söylemesi konusunda cesaretlendirir.					
13.	Okulda öğretmenler ve yöneticiler arasında demokratik bir ortam olması, okul meclisi çalışmalarına olumlu etki etmektedir.					
14.	Okul Meclisleri, öğrencilerin toplumsal gelişmelere duyarlı olmasını sağlar.					
BÖLÜM III		Hiç Katılımıyım	Katılımıyım	Kısmen Katılımıyım	Katılımıyım	Tamamen Katılımıyım
Aşağıda Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi kapsamında <i>uygulamalarla</i> ilgili cümleler bulunmaktadır. Düşünceleriniz diğer öğretmen ve yöneticiler tarafından görülmeyecektir. Lütfen açıklamaları dikkatlice okuyarak size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.						
1.	Okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürütmesini sağlamaktadır.					
2.	Okul yönetiminin Okul Meclislerinde alınan kararlara karşı demokratik tutumlar sergilemesi, meclis üyelerinin işlerini ciddiye almasını sağlamaktadır.					
3.	Okul Meclislerinde oluşturulan komisyonlar, meclislerin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır.					
4.	Oluşturulan meclislerde öğrencinin yaptığı seçimler esastır, öğretmen ve yöneticiler baskı yapmamaktadır.					
5.	Seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili yasaklara ve esaslara uyulmaktadır.					
6.	Okul Meclisleri, öğrencilerin, fikir alışverişi yapılarak daha verimli sonuçlar alınabileceğini anlamasına yardımcı olur.					
7.	Okul Meclislerinin bir dönem içinde iki toplantı yapması yeterli olmaktadır.					
8.	Okul Meclislerinde, eğitim ve öğrenci başarısına etki eden sorunlar konuşulmaktadır.					
9.	Seçimler sırasında oluşturulan sandık kurulu, oy kullanma işleminin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için özenli çalışmaktadır					
10.	Okul Meclisleri, öğrencilerin sorunlara demokratik yollarla çözümler bulmasını alışkanlık haline getirmesini sağlar.					
11.	Okul Meclislerinde görevlendirilen öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişir.					
12.	MEB Projeyle ilgili yeterli açıklama yapılmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır.					
13.	Okul Meclisleri, toplantılarda aldığı kararlarda, kendilerine rehberlik eden öğretmenin etkisinde kalmaktadır.					

Ek 4. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeğinin

Geçerlik Güvenirlik Sonuçları

Faktör Analizi Sonuçları

Birinci Faktör		İkinci Faktör	
M1	,668	M15	,538
M2	,652	M16	,596
M3	,724	M17	,686
M4	,667	M18	,625
M5	,681	M19	,617
M6	,660	M20	,678
M7	,659	M21	,390
M8	,712	M22	,488
M9	,612	M23	,655
M10	,531	M24	,667
M11	,480	M25	,666
M12	,499	M26	,403
M13	,488	M27	,641
M14	,619		

Toplam varyans % 46,541'dir.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeğinin Güvenirliği ve İç Tutarlık Katsayıları

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Amaçlarına İlişkin Görüşler Alt Boyutunun Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı: .94

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Uygulamalarına İlişkin Görüşler Alt Boyutunun Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı: .88

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşler Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı: .94

Ek 5. Özgeçmiş

8.10.1978'de Malatya'nın Hekimhan ilçesinde dünyaya gelen Tuğba METİN, İlköğrenimini incirli İlköğretim Okulu'nda; ortaöğrenimini Ankara Gazi Lisesi'nde tamamlamıştır. 1996 yılında başladığı Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü 2000 yılında başarıyla tamamlamıştır. 2001 yılında Yozgat iline bağlı Türkmensarılar İlköğretim Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Bir süre Türkmensarılar İlköğretim Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak çalıştıktan sonra 2003 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans programını kazanarak Kırıkkale İline tayin edilmiştir. Halen Kırıkkale'nin Keskin ilçesine bağlı Vakıfbank A. Gaffar Okkan İlköğretim Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır.